

ZAPRÁŠENÉ JEVIŠTĚ

Petr
Kráľ

Prokop
Voskovec

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Zaprášené jeviště

Petr Král a Prokop Voskovec

Znění tohoto textu vychází z díla [Zaprášené jeviště](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Větrné mlýny v Brně v roce 2010. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Petr Král a Prokop Voskovec: Zaprášené jeviště), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 20. 11. 2020.

OBSAH

Nemám času nebo Počítání básníků	6
(Předmlouvou nechceme nic víc...)	8
Nemám času čili Počítání básníků	106
Předmluva	108
Krátká předmluva	115
Petr Král: Divadlo hasičská zbrojnice	222
O jedné Atlantidě	236

NEMÁM ČASU
nebo
POČÍTÁNÍ BÁSNÍKŮ

Velmi volně podle Labiche

(Leden 1961)

Jiřímu Pavlovi za láhev
jeho P + P

(Těž: Aloisi Fišárkovi mladšímu)

Předmluvou nechceme nic víc a nic méně než ujistit se, jsme-li skutečně v právu zveřejňovat tuto soukromou hru, které z její soukromosti neubíráme ani kus a o níž se právě proto domníváme, že je objektivně zajímavá a platná jako všechno upřímně sobecké – všechno, co je čistou součástí reality, nezřetězenou žádným alibistickým zdůvodněním.

Bylo by chybou považovat hru za adaptaci v pravém slova smyslu. Postupovali jsme jinak, než třeba Voskovec a Werich ve *Slaměném klobouku*. Na rozdíl od nich, kteří Labichovu matoucí, bezděčně poetickou atmosféru zpřesňovali v rámci funkčního divadelního útvaru, jsme svou hru psali jako reakci na původní text, absurdně neskutečný s jímavým mystériem pokojů, kde třiapadesát dveří se otvírá právě včas, kde vichřice přejde nebo nepřejde podle předstírané hluchoty starce a kde je ostatně nejdůležitější délka vousů, jež si nalepil podnapilý intrikán.

Při psaní jsme seděli v divadle a nechali si hlavou volně probíhat představy, které toto umělé skutečno vyvolává ve skutečném člověku. Záznamem těchto představ je naše hra. Odehrává se tak vlastně vprostřed výbuchu nastávajícího při krátkém spojení divadelní reality Labichovy s realitou samou. Je přitom naším úmyslem, aby toto střetnutí pokračovalo i mezi hrou a jejím divákem. Chceme být strůjci řetězové reakce fantazie.

Bude-li nám vytýkána samoučelnost, bude to stejný omyl, jako bude-li někdo pro hru *vymýšlet* interpretaci.

Jsme totiž záludnými didakty. Zákeřným způsobem se domáháme, aby divák nechal pracovat své skryté básnivé síly, které jsou podstatnou lidskou vlastností a které, jsou-li opravdu oproštěné a čisté, zasahují prospěšně při všech úkonech, které jsou člověku stejně přirozené a nutné jako tento.

Je to asi tak: oba dva jsme si kdysi, v intervalu mezi dvěma knihami, přečetli Labichovu jednaktovou frašku *Nemám času*. Nečetli jsme ji asi příliš pozorně, a tak z ní v nás zůstalo jen to podstatné: konkrétní emocionalita atmosféry bytu obchodnické rodiny, do něhož vleze v noci oknem neznámý vetřelec, atmosféry ve svých utajených možnostech absurdní a fantastické asi tak, jako je minulé století, které frašku zrodilo, fantastické v pozitivistické popisnosti, s níž zobrazovalo čerstvě vylíhlé vynálezy svých inženýrů na dobových rytinách (jako na těch z časopisu *La Nature*).

Emocionální poklady, které nám poskytuje skutečnost, jsou poklady proto, že mají schopnost se obnovovat, zřetězovat se – zároveň s rozvíjející se myšlenkou – v nedohledné řady a tím obnovovat i vztah, který nás k realitě váže. Objekt, který jednou zaklel nějakou oblast našeho vědomí a stal se jejím básnickým znakem, uvádí v pohyb nové objekty (uvnitř i vně této oblasti) a seskupuje se s nimi v nové znaky: „Poesie, jak jsem důvěrně poznal, prýští z toho, že vše, co se nás někdy silně dotklo, ať je to zážitek, obraz, báseň či román, chce býti časem námi reprodukováno z nového úhlu, nečekaným způsobem, který by byl s to dát nám podobné překvapení, jaké nám dal původní dojem.“ (Vítězslav Nezval v předmluvě k druhému vydání *Mostu*.) Dialektika tohoto vztahu, trvale obnovované výměny mezi fantazijními složkami vědomí a realitou, vede k autentické poesii: k trvalému znovuoobjevování světa.

Naše *Nemám času* je ve smyslu této výměny naším znovuoobjevením Labiche a všeho, s čím pro nás souvisí. Neznamená to, že naše hra zůstává v 19. století, i když se zřejmě v jakémsi *divadelním* 19. století odehrává. Jeli to 19. století interpretované těmi nejjživějšími silami, které v nás – v roce 1961 – je schopna jeho iracionalita probudit, je a není již sebou samým. Zdá se ostatně, že teprve dnes můžeme mnohé z toho, co se děje (v naší hře dokonce doslova) za oknem onoho století, objevit v jeho pravé otřesnosti: formální logika, jíž se s tak upřímně nehybným knírem ve tváři oddávalo

v zápletkách svých frašek, jako by teprv u jeho mladšího, ale krutějšího sourozence dostala svůj temný stín, stín bludných kafkovských kruhů v každodenním životě.

Nezachovali jsme opravdu z Labiche (jako V + W) ani fabuli, ani místo děje – tím méně „pietně“; konkretizovali jsme zato atmosféru, jak přežila nad otlučenými klouby spletitých komických situací, skladbou nových objektů do nových věcných sestav: scén, jejichž sled je natolik autonomní, že to, co ještě u Labiche působilo v prvním plánu, totiž mravenčí hemživost logicky konstruované zápletky, tu mohlo přejít do pozadí a přejmout převážně emotivní funkci. Srážky různosměrných snah jednotlivých osob, tvořící v čase sled napětí a uvolnění, jemuž se říká děj, nemají na jevišti – kde jsou ostatně pro osoby bez sociálních důsledků – jinou výmluvnost než výmluvnost atmosféry, již vytvářejí. „Vykloubená“ logika naší zápletky se nám odtud zdá nejméně přístupná komickým, absurdním interpretacím, a to právě pro svou divadelní realnost: je to přece jen rámeček, rámeček, který mohl být pouze naznačen, stejně jako vypracován do naprostého odumření, a vymezující právě jen emocionální povahu výseku skutečnosti, v němž se naplňují konkrétní scénické situace.

Akt divadla, jehož vývoj si v tomto směru představujeme, odtud zřejmě dochází k něčemu, co by bylo možné nazvat zeskučněním: nejde už o rozpor mezi, řekněme, hmotnou realností situací, které se odehrávají „v životě“, a mezi jejich scénickou iluzí, ale o konkrétní situace s určitým útočným nábojem, jež se před námi *právě teď* odehrávají na prknech, a alarmují naše vědomí do nového střehu. Spíš než odrazem určitého výseku reality se tu divadlo samo stává takovým výsekem, herci nepředvádějí pány toho a toho, ale přejímají pro obřad na jevišti role Vetřelce, Strážníka nebo Otce.

Představy odrážející skutečnost kolem nás, jak se jí zmocnily síly naší obraznosti, a uskutečňované na jevišti (jako v básni)

s maximálním důrazem na jejich zaklínací povahu, nemohou ovšem nerespektovat vzhled obdobných situací běžného života, jejichž transformací vznikly a jejichž syrovosti, jež jim koneckonců dává i emocionální účinnost, se chtějí blížit. Právě jen jako pozorné zvýraznění „všedních“ situací se nám zdá možná divadelní stylizace nutná k uskutečnění našich představ *na jevišti*, nespočívá tedy v režiséristickém osamostatňování výrazových prostředků, ale v jejich těsném sepětí s věcnou povahou jednotlivých scén. Vyžaduje to smysl pro to podstatné, co musí zůstat z reality při jejím spojení s realitou jeviště. Šňůra s rukavicemi, kterou si na závěr naší hry odnášejí Úředníci z rodiny, by byla „ve skutečnosti“ těžko odnášena tak, jak mizí za plentou ve finále, po tom, co se chvíli plazila po jevišti; a přece, právě tento fakt má svou syrově „naturální“ reálnost – jde o šňůru s rukavičkami pro všechny obyvatele, tedy o šňůru dost dlouhou –, z níž plyne ta nutná, pro herce dost trapná pauza, než je celá šňůra vytažena ze skladu a oni mohou hrát dál.

Interpretace, již jsme podrobili všechno, s čím pro nás v současnosti Labichova fraška souvisela, nekončí ovšem v nás ani námi. Přidržíme-li se toho, co lze ještě udělat s nezvratně již napsaným textem, jak supí v patách za touto předmluvou, jde pochopitelně hlavně o tu ideální inscenaci, jejíhož plnokrevného hlasu je text hry vždy jen ozvěnou.

I při zacházení se slovem ne už podle logického, ale podle básnického významu, jak je přinesly výboje moderního jeviště (Honzl, Tairov), bude maximální rozmezí pro uvolněnost vazby mezi slovem na scéně a jeho běžnou logikou chápáno samo v závislosti na emocionalitě, již dává scénickým situacím příbuznost s určitými všedními výjevy. Tato příbuznost by měla zůstat dost těsná, aby to, co vidíme na jevišti, působilo jako výsek z nepřetržitě probíhajícího děje nebo jako pravidelně konaný obřad, se všemi pauzami a trhlinami, které do něj nadělal čas. V míře, v jaké je jednotlivé

role v tomto scénickém dění možné mít za spjaté s nánosem životní praxe, který lpí na jejich modelech, je

OTEC divadelní cholerik. Ať už je v tom slova smyslu, v němž divadlo překonává rozpor mezi iluzí a realitou směrem k uskutečněnému odrazu reality, cholerikem bývalým nebo potenciálním, zůstává faktem, že nemá po celou hru téměř příležitost svou cholerickou letoru uplatnit. Stává se tak spíš dobrákem, který nakonec všechno obstará. Proto se také jediný pohybuje i v noci v tmavém obleku, jehož původní určení pro muže divočejší povahy naznačují provazy, jimiž má na prsou sešněrované sako. Jinak z jeho letory zbyl jen fantastický, hromovládny černý vous a poněkud sípavý, sytý hlas. Zdá se, že má svou roli přesto rád, ať s ní byl smířen dlouhým trápením s náladami Továrníkovými nebo tím, jak dlouho hraje tento kus.

Jeho protějškem je MATKA, v podstatě jediný zástupce věčně ženského ve hře. Neustále připravena vcházet, zavazujíc si župan půvabný jako labuťka, jejímž je lidským vtělením, projevuje své romantické založení zálibou v nočních rozhovorech. I její ochotu k přepočítání rodinného rozpočtu lze odvodit právě odtud.

DCERA, přestože její zevnějšek nasvědčuje tomu, že je ve všem druhým mládím své matky – i s tou zástěrkou –, je jiná. Stříbrnou stuhu do vlasů jí jistě vevázala Matka; jinak je to docela moderní děvče. Lze však předpokládat, že se při prvních větších citových potížích vrhne matce do náruče s pláčem, který je od ní očekáván. Bude přijata.

Také stříbřité pyžamo ŽENICHOVO je dar od Matky. Přijal je se slušností, která mu zajišťuje budoucí postup a vyzařuje i z jeho chlapeckého obličej. Vcelku dobrá partie, i když jeho klamivě naivní výraz dokáže zjevně skrývat dost temnou minulost.

DĚDOVA záliba ve fantastických fialových halenách je jen protiváhou jeho ošuntělého fráčku, v němž snad i spí – spí-li vůbec kdy. Jediná nepřetržitě nesympatická postava.

VETŘELEC je v celém obřadu protihráčem Otcovým, jediný vztah, který mu lze přisoudit ze všedních situací, je příchod do cizího prostředí, jehož emocionalitu nese celou hru. Jinak ochotný ke všem situačním proměnám i ke všemu, oč je ve hře žádán. Když se zabydlí na scéně a může si odložit, zjeví jeho cylindr černé vlasy vztyčené do vysokého ježka, který mu zůstane až do konce. Jeho bradka, sestávající ze dvou překřížených černých pramenů, a podélně pruhovaná blůza svědčí o jeho inteligenci.

STRÁŽNÍKOVA helma vás překvapí: nejen pro svůj tvar, téměř hranolovitý, připomínající všechny uniformy na světě a jen jedinou, ale i tím, jak s ním doslova srostla. Je to dobrák, zřejmě divadelní sluha.

ÚŘEDNÍCI jsou lyrické stíny v buňkách, které zrodilo ráno v den sčítání lidu.

INŽENÝRŮV klobouk „girardi“ a jeho jinošsky něžná mužnost jsou nadějí 19. století, k jehož obrazu byl stvořen. Budme jisti, že se neztratí. Skoná v pokoji, jako konečně i celá hra našich citlivých nemotorů.

POSTAVY

OTEC (Alois)

MATKA (Milada)

DCERA (Anežka)

ŽENICH (František)

VETŘELEC

DĚD (Továrník)

STRÁŽNÍK

INŽENÝR

HLAVNÍ, PRVNÍ a DRUHÝ – úředníci pro sčítání lidu

Na scéně je vytvořen pokoj dvěma šikmými, k zadní stěně s oknem otevřeným do noci (záclony jsou rozhrnuty) se sbíhajícími stěnami s tapetami. U levé stěny stojí truhla, nad ní visí veliká kulatá značka strojního rukavičkářství, přibitá nahoře a dole velkými stříbrnými hřebíky. U pravé stěny dva stojany, vyšší a nižší: na pravém je menší váza, na druhém větší. Pod oknem kulatý stolek. Vpředu vpravo, zády k publiku, pohovka s opěradlem (z kavárny Slavie). Za ní, tedy viditelné divákům, stojí velké dětské počítadlo. Vchody: vlevo v pozadí ve stěně zaprášené dřevěné dveře jako do sklepa, vpravo vpředu u pohovky vchod z kulis. Vlevo schůdky, uprostřed v podlaze poklop do propadliště. Vpravo v pozadí zelená plenta, za níž jsou (skryty) dveře, vedoucí do předsíně-šatny. Děj se odehrává v noci z 28. února na 1. března.

DÍL PRVNÍ

VÝSTUP 1.

DĚD v truhle

Při otevření opony je scéna matně osvětlena. Na stolku stojí spuštěný metronom a klape. Po chvíli přestane.

Pauza.

*Dolní ze dvou hřebíků, jimiž je přibita ochranná značka strojní ruka-
vičkárný, vypadne a skutálí se po truhle. Značka se sroluje.*

DĚDŮV HLAS

*(z truhly) Všichni sem! Emile! Emilko!? Antoníne!?? Už jste tady?!... kde je Emila?? Kde je Antonín, kde jsou příbuzní!!?
(Výchružně) Karle!*

Z truhly se ozývá netrpělivé zvonění zvonečku.

VÝSTUP 2.

OTEC, DCERA, ŽENICH, později MATKA, DĚD v truhle

*Po schůdcích z levého portálu přicházejí po chvíli OTEC, DCERA,
zpoza plenty z předsíně ŽENICH. Všichni rozespálí.*

DCERA

(jde naproti ŽENICHOVI) Františku!!

ŽENICH

Anežko! (Obejme ji)

DCERA

Jak spíš, miláčku?

ŽENICH

To víš, jako v předsíni. Je vlhko, od deštníků.

Další zvonění z truhly.

OTEC

(který si sedl znaveně na truhlu, zívá) Přibijte to někdo...

DCERA

(pohladí na cestu ŽENICHA) ... Františku!

ŽENICH

(odejde za plentu)

Pauza.

ŽENICH

(vejde zprava z portálu, sebere z pohovky kladivo) Aha, tady je... *(Přibíjí značku rukavičárny)*

DĚDŮV HLAS

(z truhly) Tak co! Děti?

ŽENICH

(odstoupí a pozoruje značku, kterou přibíjí)

MATKA

(vejde po schůdcích, zavazujíc si župánek. Je naprosto čilá)
Dobrý večer, Františku! Jak se vám spalo, děti?

ŽENICH

(bere to na sebe) To víte, jako...

MATKA

(podá mu sáček burských oříšků, který přinesla) Dejte to na stůl... *(K OTCI)* Aby se lépe povídalo. – A kde je pan továrník?

OTEC

(otráveně) No jo, už jdu... *(Vstává z truhly)*

DĚD

(vynoří se z truhly, jejíž víko OTEC nadzvedl, zašroubovává plnicí pero, vstrčí je do kapsy. Pak si všimne, že obraz upevněný zevnitř na víku truhly je nakřivo; rovná jej. Teprve po chvíli roztržitě odhlédne k OTCI) Tak co, Lojzíkú? *(Rovná obraz dál)*

OTEC

(podrážděně) No co, co –

Pauza.

DĚD

(narovnal obraz, chystá se ulehnout zpátky do truhly)

OTEC

Tak my půjdeme...

DĚD

(vztekle se obrátí) A co bude s těmi hodinami?

OTEC

(nejistě) Nic... co by bylo –

DCERA

(vzala metronom, spustila jej, rozpačitě se rozhlédne a nese jej v natažené ruce DĚDOVI)

DĚD

(vytrhne jí ho zlostně z ruky) Dej to sem! (Odhodí metronom na dno truhly, tam se ozve zvuk, jako by padl do harfy) Tak abyste věděli! Utrhaj se jim ručičky a pak se celý vyhoděj. (Řve) Bez ručiček! Nikdo po mně nemůže chtít, abych na ně pořád civěl.

OTEC

(přeměří rodinu uklidňujícím pohledem, k DĚDOVI) Ale pane továrníku... to po vás nikdo – Nikdo z nás by ani neměl to svědomí.

DĚD

(přezíravě vyčkává)

MATKA

(povzbudivě) Tak, Františku...

DCERA

(mile, rovněž k ŽENICHOVI) ... běž.

ŽENICH

(v rozpacích, nepostřehl, oč je žádán)

OTEC

(když už se na jeho rozpaky nemůže dívat, pokyne sám ŽENICHOVI, odejdou spolu za plentu)

Pauza. Po chvíli se zpoza plenty ozve zvuk, jako by povolovalo pero a praskalo dřevo.

OTEC a ŽENICH

(vyjdou zpoza plenty, OTEC má na koleně veliké nástěnné hodiny, ŽENICH od nich odlamuje ručičky. Konečně se mu to podaří, ale poraní se při tom)

DCERA

(ošetří ŽENICHA)

OTEC

(velkým rozmachem vyhodí hodiny z okna)

Pauza. Všichni čekají, až hodiny venku dopadnou na dlažbu. Když se tak stane...

DĚD

(pokládá se do truhly, zavírá za sebou víko) Hodný děti...

VÝSTUP 3.

Předešlí bez DĚDA

OTEC

(odchází po schůdcích, na odchodu) Namočili jsme ten hrách, Milado?

MATKA

Ovšem, miláčku. A bylo to taky docela zbytečné. Zapomněl jsi asi, že je zítra neděle. – Kdypak bychom jeli na Vrchcáb?

DCERA

Ano. František vezme fotoaparát.

MATKA

Ano, a já si vezmu tu molimupovou sukni... popovídáme si, ne?

OTEC

Zítřka?? *(Pomalou schází ze schůdků, zastaví se před MATKOU)*
Molimupovou sukni? Ty nové šaty si vezmeš!

ŽENICH

Ovšem, milostivá paní. Zítřka přeci sčítáme lid!

DCERA

(upozorní jej) Františku!

ŽENICH

(zamlouvá) Totiž... zítřka úředníci – chci říct vlada – je sčítání lidu, přeci!

OTEC

(příkyvuje)

MATKA

(s novými silami) Tak si popovídáme, ne?

OTEC

Popovídat, popovídat... v truhle je dědek, víš? Pan továr-
ník!!

MATKA

(obšírně) Víte, to máte tak, Františku... slyšíte mě? *(ŽENICH si uvědomí, že mluví k němu)* Pan továrník, co po něm tady můj převzal rukavičkárnou...

OTEC

Převzal! Převzal! Dědek...

MATKA

Vůbec, to je zajímavých věcí... by se dalo povídat... On totiž měl továrník dávno umřít – vid'?

OTEC

To měl. Dávno!

MATKA

No. A on si taky každý myslí, že umřel. Ale to víte, on tady – v té truhle – – A proč by ne? On nás taky živí. *(Důvěrněji)* Od té doby, co měl manžel to manko...

ŽENICH

Manko?

OTEC

(se rozhoupal) Jo, Františku, to máš tak. Člověk může být poctivý jak chce – doba se mění. Stará vláda ti poručí udělat palčáky pro všechno obyvatelstvo – přijde nová, rukavice zůstanou na skladě. *(Odejde)*

VÝSTUP 4.

MATKA, DCERA, ŽENICH

MATKA

Nebýt pana továrníka, umřeli jsme hladem... a zimou. Pak se divte, že se necháme sekýrovat. Ten zítřek taky pro nás bude riskantní.

ŽENICH

– Tak jak je to? Pokud tomu rozumím, je pan továrník přespočetný. – To ovšem znamená, že zítra... při sčítání lidu...

DCERA

(dělá znamení na MATKU, ale zůstává nepovšimnuta)

MATKA

... musí zůstat v truhle.

DCERA

(dělá zoufalá znamení)

MATKA

(konečně si toho všimne) Nech mě, si povídat. Je taková noc – –

DCERA

(zamlouvá) Právě, měli bychom jít spát. František je unavený, vid' –

MATKA

Vždyť je zítra neděle – můžete si přispat.

ŽENICH

(ironicky) Zítra je tak zrovna den, kdy já si přispím!

MATKA

Jak to?

DCERA

(zamlouvá) Samozřejmě... farář půjde kolem... na ranní... vid'?
Nebo –

ŽENICH

(nepochopí) Ale ne, já myslel –

DCERA

(zamlouvá) ... ano, nebo... žehlička vystydne, od pátku –

MATKA

To já vím zajímavější. *(K DCEŘI)* Ty jsi znala toho malého strážníka, co ztratil ty klíče?

DCERA

Jak bydlel u těch dvou mostů?

MATKA

Tam někde. Tak ten je prý teď někde na lodi. To by mě zajímalo, co tam dělá.

DCERA

(zívá) Není ho vidět...

MATKA

(k ŽENICHOVI) To by zajímalo hlavně vás, vy se pořád vrtáte v těch zámčích. To byly zajímavé klíče, co on ztratil. Starému Holekovi se hodily k bráně! Znáte ten jeho velkostatek? To nebyl velkostatek, to byl hrádek! Co říkám, hrádek, to byla –

ŽENICH

(co nejzdvořileji) Myslím, že také půjdu spát.

DCERA

Ty deštníky už tam budeš mít suchý.

ŽENICH

Já si sáhnu. Dobrou noc!

MATKA

Ještě se vrátíte, ne?

ŽENICH

Asi ne. *(Odejde)*

VÝSTUP 5.

MATKA, DCERA

DCERA

Dobrou noc, mami.

MATKA

Co ty myslíš...

DCERA
Co?

MATKA
Budou ty deštníky už suchý?

DCERA
Asi ne.

MATKA
Neměli bychom se jít zeptat?

DCERA
Sám to ví nejlíp.

MATKA
Víc hlav, víc rozumu. Může tam být tma.

DCERA
Je tam svíčka.

MATKA
Půlka. Pan továrník přikázal zlomit –

DCERA
Kdy už od dědka bude pokoj! (*Odchází*)

MATKA
To já nevím. To je taky zajímavé...

DCERA
(*odešla*)

MATKA

(jde k truhle, chvíli nad ní uvažuje, pak mávne rukou. Vezme zlostně ze stolu burské oříšky, odejde po schůdcích vlevo. Na odchodu zhasne)

VÝSTUP 6.

VETŘELEC, OTEC

Scéna je chvíli temná. Po chvíli se ozve šramot: někdo leze do pokoje oknem. Po další chvíli zleva zvuk blížících se kroků, cvaknutí vypínače, scéna se osvětlí. Na schůdcích stojí OTEC, který rozsvítil, u okna VETŘELEC, zády k místnosti a vykloněn ven, snaží se něco ze všech sil vtáhnout oknem dovnitř, ale nedaří se mu to.

OTEC

(významně) Dobrý večer.

VETŘELEC

(rozpačitě) Dobrý večer. (Tahá dál)

OTEC

(ostřeji) Chcete tu něco?

VETŘELEC

(vyrve konečně z břechtánu pod okny velké hodiny, které předtím OTEC vyhodil ven) Tady jsem vám přinesl... hodiny. (Očišťuje je od listí) Vypadly vám z okna. (Prohlíží hodiny) Ale ručičky myslím... budou muset být nové.

OTEC

(řve) To je to, ručičky...! *(Civilněji)* Vy sem jdete za Anežkou, co? *(Pohlédne na okno, uvědomí si, kudy se sem VETŘELEEC dostal)* Tedy... jdete –

VETŘELEEC

– No – vy už si je pověsíte sami, že. Tak já jdu.

OTEC

(bez sebe) Jdu, jdu! Takhle snad ne. To je drzost, rozumíte? Pověsíme sami! Ještě řekněte, že pan továrník!

VETŘELEEC

To jsem neříkal.

OTEC

Ne! Vy jste vůbec nic neříkal, že ano. Vy vůbec nic neříkáte, zdá se mi. Nikam nepůjдете, pro policii půjдете!!

Značka se sroluje: vypadl opět dolní hřebík.

OTEC

(náhle pozbyde sil, sedne si na pohovku) Přibijte to... Tady je kladívko... *(Podává mu)*

VETŘELEEC

(odejde s hodinami za plentu a přibíjí je tam na jejich místo. Když se vrátí) Prosím.

OTEC

Děkuji vám, to je všechno. *(Cinká melancholicky v kapse drobnými)* Vlastně počkejte, když už jste tady. Vy se v tom vyznáte, co?

VETŘELEC

Spíš bratr.

OTEC

Že jsem myslel... stran té vývěvy.

VETŘELEC

Vývěvy... na špendlíky? Nebo na čaj?

OTEC

Na špendlíky! Kdo by uplatil ty daně? Na čaj, samozřejmě.

VETŘELEC

To zase spíš já než bratr.

OTEC

– Tak moment. *(Tahá něco zpod pohovky)* Kdybyste byl tak laskav –

VETŘELEC

Ale jistě. *(Přibije znovu značku na stěně dolním hřebíkem)*

OTEC

(konečně se mu podařilo vytáhnout oprašovač pavučin, strašně zaprášený) Jo. *(Prohlíží si tupě oprašovač)* Tak ta vývěva bude v komoře.

VETŘELEC

A v kolik si mohu přijít??

OTEC

(ožene se) Přijít? Co byste tu dělal? Měl jste být dávno pryč!

VETŘELEC

(jde k oknu, ale při pohledu dolů se zarazí) Já se na to nemůžu
podívat... Nemohl bych třeba... žehlírnou?

OTEC

(drsně) Táhněte, kudy jste přišel!

VÝSTUP 7.

Předešlí, DĚD

Víko truhly se nadzvihne, vyhlédne z ní

DĚD

Lojzíku! Ke mně!

OTEC

(jde k němu)

DĚD

Tudy ne!

OTEC

(jde jinudy. VETŘELEC zatím váhá u okna)

OTEC

Hned se schovejte! Víte, co by to bylo, kdyby vás tu někdo...

DĚD

(vyklání se z truhly) Kdo je to?

OTEC

Ten už jde pryč. Spravoval vývěvu.

DĚD

Cože? Tu na čaj? Lojzí – Všichni sem! Všichni!! Už jste tady?
Karel, František...

VÝSTUP 8.

Předešlí, MATKA

MATKA

(vejde po chvílce svěží zleva po schůdcích, zavazuje si župánek)
Anežka přijde hned. Přinese oříšky.

OTEC

(podrážděně) Jenom ať se moc nenamáhá!

DĚD

Všichni sem! *(Všichni ztichnou)* Anežka rozbije vývěvu! A hned.

MATKA

(všimne si VETŘELCE) Dobrý večer... Aloisi, představ nás!

OTEC

Ten pán právě odchází.

MATKA

Cože, tak brzo? Ještě jsme si ani nepopovídali...

OTEC

Ten pán odchází, tak ho nezdržuj!

DĚD

– A ten pán tu zůstane! *(Ulehne, zavře za sebou truhlu)*

Pauza.

VETŘELEC

(otočí se od okna) Dobrý večer.

Pauza.

OTEC

Tak vás pěkně vítám!! *(Vztekle odejde)*

VÝSTUP 9.

MATKA, VETŘELEC

MATKA

(srdečně) Milada.

VETŘELEC

Já jsem se sem vetřel... tady oknem.

MATKA

Oknem? Poslyšte, to mě moc zajímá. To jistě budete znát „počítání básníků“?

VETŘELEC

(ucouvne, otřese se)

MATKA

(dovzděčuje si s ním) To je přece *nádherná* hra! Ani nevíte, jak ráda si ji zase zahraju!

VETŘELEC

(namítá) Ono – Je po slunovratu...

MATKA

(povzbudivě) Aspoň nebudem rušeni. *(Táhne ho k oknu, u okna)*
Začínáte. Jste host.

VETŘELEC

(nesměle) Jedna...

MATKA

(dlouho se dívá ven, na ztichlé náměstí, po chvíli radostně)
Chyba! Za rohem –

Pauza.

MATKA

A dvě! Za kašnou.

VETŘELEC

Bá... bás...

MATKA

(povzbudivě) No... No?

VETŘELEC

Bás... ník.

MATKA

(zajásá) A chyba! Míč.

VETŘELEC

Dva!

MATKA

To neplatí. Míče jsou mrtvé. – Ale já mám! ... Osm, devět ptá-
ků... *(počítá)* ... šest... to je šest a půl.

VETŘELEC

To neplatí! Ptáci jsou živí.

MATKA

Vždyť to taky přepočítávám.

VETŘELEC

(pohled z okna) Starosta! To mám sedm.

MATKA

Mínus sedm! Starosta je mínus.

VETŘELEC

(chabě se hájí) Ale má vousy.

MATKA

(pohled z okna) Jo s vousama? *(Vítězně)* Tak to je mínus pat-
náct.

VETŘELEC

Ne, nemá. To je stín.

MATKA

No tak mínus sedm. – Poleno k polenu.

VETŘELEC

(nechápvě) To je kolik?

MATKA

(trpělivě) To není nic. Začínám znovu. – Půl.

VETŘELEC

Půl.

MATKA

(udivena) Hned tak vysoko?

VETŘELEC

(neví) Zvykl jsem si...

MATKA

(pokrčí rameny) No dobře. *(Rozhodně)* Tak tedy: půl.

VETŘELEC

(náhle zařve) Sto – stopětašedesát!! A ponocný.

MATKA

(vykloní se z okna) Máte štěstí! – Jde strážník.

VETŘELEC

(odskočí od okna) Ježíši...

Pauza. MATKA u okna nesrozumitelně počítá. Po schůdcích vejde rozespálý OTEC.

VÝSTUP 10.

Předešlí, OTEC

MATKA

(dopočítá) – S tím kulhavým je to sto šedesát sedm. (Spatří OTCE) Víš, že vyhrál?

OTEC

(kývá na MATKU, aby k němu šla, přitom s přehnanou bodrostí k VETŘELCI) To víte, ona je po tom passiansu jak posedlá!

VETŘELEC

Znáte to, chapadla noci.

OTEC

(který již chtěl tiše hovořit s MATKOU, zarazí se) Cože?

VETŘELEC

Promiňte... spletl jsem se. (Chvilku se ošívá, pak odejde dveřmi za plentou)

OTEC

(čeká, až odejde)

VÝSTUP 11.

OTEC, MATKA

OTEC

Ten nám tu ještě scházel. Jestli je pravda, co si o něm myslím –

MATKA

No, hraje výborně.

OTEC

Prosímte – takový uměj všechno! Ale až přijde na to, že je starej přes počet...

MATKA

Starej neplatí.

OTEC

To já vím taky. Ale *on* se to nesmí dozvědět!

MATKA

Myslíš, že je to s ním tak zlý?

OTEC

Lez jednou oknem!

MATKA

Ale to už je dost dlouho –

OTEC

Když je někdo málo platný, zůstane i po chvíli. (*Rozčíleně*)
Kdyby ho máčel v kamení!

MATKA

Tím chceš říct, že –

OTEC

No, úředník. Kdo jiný by den před sčítáním lidu lez oknem do pokoje. A zrovna z Náměstí odkladů.

MATKA

(náhle) Já jdu spát.

OTEC

(udiven) Ty?

MATKA

Tohle mě nebaví. To není povídání. *(Odejde)*

VÝSTUP 12.

VETŘELEC, OTEC

VETŘELEC

(vejde zpoza plenty, bez kabátu)

OTEC

(nejistě) Už jste si odložil?

VETŘELEC

Až teď. Ta tma mě zdržela; pořád jsem do něčeho šlapal. Ale šlo by to využít. Nemohl bych si tam vyvolat pár snímků?

OTEC

Fotografie?? (*Vyděšen*) Prosím vás, kdybyste raději... do garáže. Tady nahoru. (*Ukáže na schůdky, VETŘELEČ po nich odejde*)

VÝSTUP 13.

OTEC, ŽENICH

OTEC

(*nervozně si oddechne, tahá z kapsy kapesník, aby si otřel orosené čelo, kapesník ale nechce z kapsy ven*)

Zpoza pleny vyjde ŽENICH, na prsou pod rozhaleným pyžamem má šlápotu od zablácené boty.

OTEC

(*aniž se na něj podívá*) Pojd' mi pomoct.

ŽENICH

(*apaticky k němu dojde, zastrčí mu kapesník zpátky do kapsy*)

OTEC

(*všimne si stopy na jeho prsou*) Ježíš... chudáku.

ŽENICH

(*bolestně*) Já nevím, tohle snad bylo zbytečné, tatínku!

OTEC

(*utěšuje ho*) No tak... to přejde. Běž klidně spát, ráno si to umeješ.

ŽENICH

Spat... jestli usnu! (*Odejde za plentu*)

VÝSTUP 14.

OTEC, později VETŘELEC

VETŘELEC

(*buší na dveře vlevo v pozadí*) Haló!! Otevřete? – Haló!

OTEC

Kdo tohle zase – (*jde ke dveřím, ale nemůže je otevřít*) To musíte zevnitř! Podložte to tam něčím.

VETŘELEC

Kloboukem?

OTEC

Třeba, to je jedno... No! (*Otevře dveře*)

VETŘELEC

(*vejde s polínkem v ruce, zahodí je do dveří a zavře za sebou*)
Všechno je to zamčený.

OTEC

(*překvapen*) Kudy jste to bloudil? – To jste byl taky ve skladu!?

VETŘELEC

Tam někde. Bylo tam taky zamčeno.

OTEC

(když vidí, že se nemusí bát) Jo, příteli, zamčeno! Už sedm let, od minulých voleb. A kdybyste to viděl vevnitř... Pro každého obyvatele jedny palčáky! A ležej na skladě.

VETŘELEC

A proč je neprodáte? Loni byla přece pořádná zima.

OTEC

Proč! Zákaz. Dělal jsem je pro starou vládu, přišla nová, nechce je.

VETŘELEC

A kolik že jich je?

OTEC

Co já vím! Tolik co obyvatel. Pro každého jeden pár.

VETŘELEC

Aha. A kolik je obyvatel... no, to vlastně až zítra, že.

OTEC

Zítra?!

VETŘELEC

Sčítání lidu, zdá se mi.

OTEC

Já to věděl. *(Zdrceně klesne na truhlu)*

Z truhly se ozve zazvonění.

VETŘELEC

– Jestli je vám nevolno, rád za vás zaskočím –

OTEC

Jen si poslužte; klíče od skladu jsou pod stolem. Telefon –

VETŘELEC

Nejdřív snad... ty klíče. *(Hledá je)*

Z truhly se ozve další, teď důraznější zvonění.

DĚD

(hlas z truhly) Všichni sem!

VETŘELEC

(nejistě) Mám tam jít?

OTEC

(zlekán) Né!... teď přece hledáte ty klíče...

VETŘELEC

(hledá klíče pod stolem) Pod stolem nejsou.

OTEC

Ale jsou. Jen je najít.

VETŘELEC

Ono... jejich hodně, co?

OTEC

Tady je klíčů...

VETŘELEC

Že by byl nejlepší magnet.

OTEC

Je v truhle!

VETŘELEC

(jde k truhle) Kdybyste dovolil –

OTEC

(vstává z truhly) Proč ne. Mně už je to jedno. *(Přejde doprava, odvrátí se)*

VETŘELEC

(otevře truhlu, chvíli se v ní prohrabuje. Vytáhne kus složeného balicího papíru) Co je tohle?

OTEC

(sevře si hlavu nervozně do dlaní) Už je to tady.

VETŘELEC

(rozkládá papír, který je dost značných rozměrů a byl již zřejmě párkrát použit) Povídám... to můžu zahodit?

OTEC

To snad... myslíte? *(Obrátí se)* A tak... ne, to nezhazujte. Říkal jste přece, že půjde spravit?

VETŘELEC

Já?

OTEC

No – kam jste dal tu vývěvu? Byla v tom zabalená.

VETŘELEC

(prohlíží papír) Tady není. Leda že by... *(Dorozbalí papír)* ...
Ne. Drobky jsou tady.

OTEC

Drobky? Prosím vás... mohl byste mi to tam vrátit? Já to asi spletl. Ta vývěva bude přece jen v komoře.

VETŘELEC

Mám to složit?

OTEC

(klidně) To nechte, to skládá František.

Z neurčité dálky se ozve

DĚDŮV HLAS

... Emile? Všichni sem!

VETŘELEC

(jde se podívat k oknu, nesložený papír v rukou)

DĚD

(vchází dveřmi vlevo v pozadí) Tak co... *(Průvan vezme papír z VETŘELCOVÝCH rukou a vynese jej ven z okna)*

VETŘELEC

(roztržitě) To nic, to je jen smůla... Hned jsem zpátky. *(Vyleze oknem)*

VÝSTUP 15.

OTEC, DĚD

DĚD

(zavře za sebou dveře, senilně) Ptáček ulít, co? (Zarazí se) Kde je spřežení? (Káravě) Lojzíku...

OTEC

(nejistě) Ještě jste nikomu nic neříkal...

DĚD

Tak je zavolej!

OTEC

Všichni sem!

DĚD

Znova!

OTEC

Všichni...

DĚD

To stačí.

Čekají.

VÝSTUP 16.

OTEC, DĚD, ŽENICH, *později* MATKA a DCERA

ŽENICH

(vejde zpoza plenty, šlépěj má stále na prsou) Nechce to pustit.
Už to drhnu rohožkou, ale ne a ne se to hnout.

MATKA

(vejde po schůdcích) Já se vám musím omluvit; ono se to v létě hraje jinak... Kde je ten pán?

OTEC

(tupě) Ten pán uznal za vhodné.

DĚD

Kde je Anežka?

MATKA

(rozhlédne se) Není tu.

OTEC

Spí.

MATKA

(okřikne ho) Nespí, nevymýšlej si!

ŽENICH

(vysvětluje) Šla dát rohožku před dveře.

DCERA

(vejde zpoza plenty, šeptá ŽENICHOVI velmi tiše do ucha)

ŽENICH

Cožeee?

DCERA

(křičí) Že se tam bojím!!

MATKA

Dej to sem... *(Vezme DCEŘI rohožku z ruky, společensky) Hned jsem tady... (Odejde vpravo)*

DĚD

(za ní) Zatím tě nepotřebuju. Františku!

ŽENICH

Ano?

DĚD

Tohle jsem našel ve sklepě. *(Vytáhne z kapsy starou, roztrhanou knížku sešitkového vydání, ke všem) Jsou to samý pokusy, jeden za druhým... pokus sedm... (Čte si v knížce) No, tak mi přineste bavlnku –*

DCERA

(vytáhne ze županu zelené klubíčko, ospale) Tady mám.

DĚD

Přinést! A červenou.

DCERA

(odejde po schůdcích)

OTEC

Já ale, pane továrníku –

DĚD

(k OTCI) Tak bude hlídat František. Ty mi dojdeš pro peří. A vyber jen ty kloudný!

OTEC

(odejde vpravo, po schůdcích se vrátí DCERA) Bylo jí tam málo.
(Podává DĚDOVI kousek červené bavlnky)

MATKA

(vrátí se zpoza plenty) Tak. Už –

OTEC

(vrátí se s několika pery, k MATCE) Počkej s tím na mě! Dalas ji před dveře?

MATKA

To ano. Ale mám dojem... trochu se asi poškodila.

DĚD

(k OTCI) Tak běž, běž... *(OTEC odejde)*

MATKA

A já?

DĚD

Ty... aha. *(Vyndá z kapsy svazek klíčů)* Ulož to na místo.

MATKA

(zavěsí klíče zespod na desku stolu) Někdo tu šťáral.

OTEC

(vrátí se) Jo, Milado, ty klíče... Nemohli jsme je najít.

MATKA

Jsou pod stolem.

OTEC

(zaražen) Aha. *(Po chvíli)* No, vždyť jsem mu to říkal. *(Odchází)*

MATKA

(se zájmem) Vážně? A co on, prosímtě... *(Odejde za OTCEM)*

VÝSTUP 17.

DĚD, ŽENICH, DCERA

DĚD

Tak to vidíte, děti. Osaměli jsme. Ty taky, Františku – Vem si něco na sebe, takhle se nachladíš!

ŽENICH

(odejde za plentu)

DCERA

(vzlyká) Pane továrníku... kdybyste věděl, jak tím vším František trpí!

DĚD

(těší ji) Nic si z toho nedělej. Však on se ten pokus povede. *(Leze do truhly)* Jen přidat. *(Ještě vyhlédne)* Hlavně dost vody. *(Zavře za sebou víko)*

VÝSTUP 18.

DCERA, ŽENICH

ŽENICH

(po chvíli vejde zpoza plenty s VETŘELCOVÝM kabátem a kartáčem na šaty) Čí je to kabát?!

DCERA

Co ty myslíš...

ŽENICH

Hm... já ho znám!

DCERA

Já ne. S matkou něco hrál –

ŽENICH

Kde se tu vzal?

DCERA

Kdo?

ŽENICH

No on, on! Poznám jeho kabát. – Ten tu není za matkou, je tu za mnou! Jen by mě zajímalo, co ještě chce, už jsem mu přece zaplatil.

DCERA

Jo to je on??

ŽENICH

Koho myslíš?

DCERA

Jak jsem pro něj musela vzít ze skladu ty rukavice!

ŽENICH

No jo. Vymámil je na mně. Ale teď je tady a může to každou chvíli říct otcí! *(Rozčíleně přechází za plentu a zpátky do pokoje)*

DCERA

(uvažuje) On ty rukavice nosí?

ŽENICH

Slíbil mi, že jenom doma. Ale to víš...

Šramot za scénou.

DCERA

(prst na ústech) Tatínek! *(Odejde po schůdcích, ŽENICH za plentu)*

VÝSTUP 19.

STRÁŽNÍK, později VETŘELEČ

Na scénu vběhne STRÁŽNÍK, pronásledován velkým archem balicího papíru – zřejmě již od chvíle, kdy tento vyletěl z okna, protože STRÁŽNÍK je značně zadýchaný. Prchá před papírem kolem stolu, přidržuje si přílbu obuškem. Papír ale zpomaluje svůj let, až klidně usedne na zem. STRÁŽNÍK si uštvane dřepne na truhlu, těžce oddychuje.

Vejde VETŘELEC, nezavírá dveře, protože zůstal překvapeně stát. Papír se zvedá od země, STRÁŽNÍK vylekaně vstává.

STRÁŽNÍK

Zavřete ty dveře!

VETŘELEC

(zavře za sebou dveře) Už jsem myslel, že ho nechytnu. (Jde k papíru)

STRÁŽNÍK

(utírá si pot) Ten mě prohnal. Málem jsem ztratil služební tužku... (šacuje se) ... no jo! To jsou taky služby, v tomhle větru. Kdybychom aspoň fasovali těžítka!

VETŘELEC

(skloněn nad papírem, který skládá) A to máte ještě zítra to sčítání...

OTEC

(vchází, při posledních slovech se zarazil na prahu)

STRÁŽNÍK

Pro nás je to běžný. Nás sčítají v každém kvartálu.

VÝSTUP 20.

Předešlí, OTEC

OTEC

(pokročí do místnosti) Stalo se něco, pane inspektore?

STRÁŽNÍK

(vstane) Dobrý večer. Mohu odtud telefonovat?

VETŘELEC

(složil papír) Mám ho tam vrátit? *(Jde k truhle)*

OTEC

(poděšen) Raději ne. Ten magnet... je tady! *(Vytáhne zpod saka veliký magnet, podá ho VETŘELCI. Ke STRÁŽNÍKOVÍ)* Posad'te se, prosím. Přinesu vám sluchátko. *(Odejde vpravo)*

VETŘELEC

(hledá magnetem klíče, STRÁŽNÍK opět usedl)

Pauza.

OTEC

(vejde zprava s telefonním sluchátkem, jehož šňůra se ztrácí v kulise)

VETŘELEC

(nad magnetem) Je to trochu rozštelovaný.

OTEC

(nervozně) Teď to nechte. Půjдете panu inspektorovi vytočit číslo.

VETŘELEC

(odejde vpravo)

OTEC

(ke STRÁŽNÍKOVÍ) Nebudu vás rušit. Kdybyste něco potřeboval, klíče jsou pod stolem. *(Odejde, tahaje kapesník z kapsy)*

VÝSTUP 21.

STRÁŽNÍK, *chvílemi* VETŘELEC

STRÁŽNÍK

(čeká na tón)

VETŘELEC

(vejde zprava) Jste tu ještě? Máte to víc roztáhnout.

STRÁŽNÍK

(roztahuje šňůru od sluchátka po scéně) Pořád nic.

VETŘELEC

Vracím se taky, že neznám číslo.

STRÁŽNÍK

To bude horší. To je tajný.

VETŘELEC

Já si zavážu oči.

STRÁŽNÍK

Tak se to dělá. *(Podá VETŘELCI svou helmu)* Je to tam napsané
vevnitř, pod podšívku.

VETŘELEC

Anežka to pak zašije! *(Odejde)*

STRÁŽNÍK

(se sluchátkem v ruce vyčkává)

VETŘELEC

(po chvíli vejde zprava, vrátí helmu) Tady je ta helma. Už je to i zašité.

STRÁŽNÍK

(u sluchátka) Je obsazeno.

VETŘELEC

(zarazí se) Ale Anežka už nebude mít nit!

STRÁŽNÍK

Jen běžte, můžete to pak nechat rozpárané. Stejně jsou od zítřka nová čísla.

VETŘELEC

(odejde vpravo)

STRÁŽNÍK

(čeká)

VETŘELEC

(vejde zprava)

STRÁŽNÍK

Pořád obsazeno.

VETŘELEC

Zapomněl jsem tu helmu. *(Sebere ji z pohovky a odejde)*

STRÁŽNÍK

(po chvíli do sluchátka) Haló? To je Kobliha? Jo, prosímtě, dej mi tatínka. Ano? To jsem já... Ne, nic zvláštního, tady je taky

vítr. Honil mě papír až do rodiny. – Ne, už ho složili. – Všichni jsou na mne slušní. Cože?

Z truhly se ozve hluk, vyvalí se odtud kouř.

STRÁŽNÍK

(do sluchátka) Počkej, tady pracujou. (Otočí se od sluchátka)

VÝSTUP 22.

DĚD, STRÁŽNÍK

DĚD

(vyhlédne z truhly)

STRÁŽNÍK

Mohu vám pomoci?

DĚD

(spiklenecky) Dělán pokusy! (Zavře za sebou víko)

VÝSTUP 23.

STRÁŽNÍK, později VETŘELEČ

STRÁŽNÍK

(do sluchátka) Cože? Už je to dobrý. – Na patnáctku? Hned tam jedu. – Jo, tobě taky. (Položí sluchátko, rozhlédne se, jde k truhle) Co jsem dlužen??

VETŘELEC

(vrátí se s helmou a vajíčky) Milostpaní to nakonec zašila. Tady vám posílá od cesty.

STRÁŽNÍK

Tak promiňte. *(Vezme si vajíčka, nasadí si helmou na hlavu, zvedne ruku na pozdrav a odejde, navléká si bílou rukavici)*

VÝSTUP 24.

VETŘELEC, MATKA

MATKA

(vejde zprava) Už je pryč?

VETŘELEC

(přisvědčí)

MATKA

Za chvíli půjde pod okny. Pojd'te si zahrát!

VETŘELEC

(u okna) Třicet dva. On je to dopravní.

MATKA

(na odchodu) Máte nějaké štěstí – *(společenským tónem)* ale počkejte po třetí!

VETŘELEC

Milostivá paní...

MATKA

Ano?

VETŘELEC

Je tu ten magnet...

MATKA

Ukažte! (*VETŘELEC jí ho podá*) No, samozřejmě! Pak to má fungovat. Vezmu to do kuchyně, právě jsem přistavila na klíč. Stavte se potom! (*Odejde*)

VETŘELEC

(*chvíli stojí, pak si na něco vzpomene*) Aha! (*Odejde dveřmi vlevo v pozadí*)

VÝSTUP 25.

VETŘELEC, DCERA, *později* ŽENICH

Scéna je notnou chvíli prázdná. Občas vzdálený šramot zleva.

VETŘELEC

(*vběhne po schůdcích, tahá zpod postele oprašovač, konečně se mu to podaří. Ulomí kus násady, přeměří znaleckým okem, ulomí ještě kus, pak velmi opatrně zcela malý kousek*) Sakra... teď jsem to přehnal...

DCERA

(*strašlivě zřízena se vpotácí dveřmi vlevo*) Už to nechte... Už je to v pořádku.

VETŘELEC

(překvapen) Jak jste se vyprostila?

DCERA

No, dalo to práci. (Unaveně) Ještě to taky cítím... (Klesne na pohovku)

VETŘELEC

(chvíli ji pozoruje, pak odběhne po schůdcích. Vzápětí se vrátí s ventilátorem, postaví ho pod schůdky, zapne, ventilátor se roztočí, VETŘELEC znovu odběhne. Po chvíli se vrátí, přes ruku různá obinadla, v náručí několik gramofonových desek různých velikostí. Postaví se za pohovku – tedy čelem do publika –, bere jeden fáč po druhém, rozlamuje desky a něco kutí na pohovce, kde leží DCERA)

ŽENICH

(vejde nepozorován zpoza plenty, spatří, co VETŘELEC dělá, polekaně couvne a zmizí za plentou)

VETŘELEC

(k pohovce) Už je to lepší? Co jste tam prosím vás dělala?

DCERA

(vztyčila se na pohovce) Nemohu – (klesne zpět)

VETŘELEC

(chvíli stojí) No jo; ale co vám dám na tohle... Aha! (Odejde po schůdcích)

VÝSTUP 26.

ŽENICH, DCERA

ŽENICH

(vyhlédne zpoza plenty, polohlasně k DCEŘI) Co to má znamenat?

DCERA

(vztyčí se) Mlč, prosímtě. Byla jsem v pletárně!

ŽENICH

Mezi stroji? Cos tam proboha dělala?

DCERA

Snažila jsem se uplést ten chybějící pár, kdyby řekl otci, že jsi mu ho dal...

ŽENICH

Povedlo se?

DCERA

(zavrtí hlavou, ŽENICH odejde, ona zas ulehne)

VÝSTUP 27.

VETŘELEC, DCERA, pak OTEC

VETŘELEC

(vrátí se s dlouhým příložníkem, ulamuje ho po kouscích za pohovkou, jako dřív oprašovač, a něco kutí)

OTEC

(vejde, překvapen) Proboha, co to děláte? To je pana továrníka! Hned to zas slepte!

VETŘELEČ

(sesbírá kousky, které nalámal, odejde)

OTEC

(k DCERĚ) Prosímtě, ty to uklid'!

DCERA

(vstane, uklízí střepy desek a fáče, odejde s nimi doprava)

OTEC

(sklesle usedne na truhlu)

Pauza.

Z truhly se ozve zvonění.

DĚDŮV HLAS

(z truhly) Honem! Ale honem! Emilko, Františku... všichni!

VÝSTUP 28.

OTEC, DCERA, ŽENICH, MATKA, pak VETŘELEČ

VŠICHNI kromě VETŘELCE vejdou na scénu, zastaví se ve vyčkávací póze. DCERA má ještě střepy a fáče. *Pauza.*

OTEC

(tázavý pohled k truhle)

ŽENICH

Třeba usnul.

OTEC

(naslouchá u truhly) Funí. – Tak ale honem všichni spát, než se vzbudí!

Zprava se ozve zaklepání na dveře bytu.

ŽENICH

Někdo klepe.

OTEC

Ty tam můžeš skočit. Ale jinak spát! Běžte, běžte...

VETŘELEC

(vrátí se se špatně slepeným příložníkem) Líp to nešlo...

OTEC

Vy taky... Běžte.

Všichni se rozcházejí.

Opona

DÍL DRUHÝ

VÝSTUP 1.

OTEC, VETŘELCŮV HLAS

Na stole v trojramenném svícnu dohořívá jediná svíčka, jinak je scéna tmavá. U svícnu stojí metronom a pomalu klape. Po celou následující scénu je ve stále se zmenšujících intervalech slyšet zprava klepání na domovní dveře.

OTEC

(sedí na pohovce, tj. zády k publiku. Po chvíli vstane, zastaví metronom, vyndá z náprsní kapsy tašku na peníze, vyjme z ní svíčku, zapálí a nasadí na starou svíčku do svícnu. Pak usedne zpátky na pohovku. Po chvíli odbíjí hodiny z náměstí jednu v noci)

OTEC

(s povzdechem vstane, sundá si sako a jde k oknu, v němž visí do místnosti cíp prostěradla; přidušeně) Haló? – Už jste si odpočinul? (Vyklání se z okna) Tak pozor, tahám. (Vytahuje s námahou prostěradlo)

VETŘELCŮV HLAS

(za oknem) Pozor! Počkejte chvíli...

OTEC

(přestane tahat) Zase jste se zachyt? Tak moment. (Hledá pod pohovkou, vytáhne odtud skleněný poklop, pod ním na talířku syreček. Vyndá homolku zpod poklopu, ten zas uklidí,

jde k oknu) Teď už se musíte najíst. Cože? *(Vykloní se ven)* No tak vidíte, musíte. *(Hází sýr z okna)*

HLAS

(po chvíli) Tak se nenajím.

OTEC

Copak? Nedopadlo?

HLAS

To jo! Ale zachytlo se.

OTEC

(nerozuměl) Cože?

HLAS

Říkám, že se to zachytlo! O břechťan.

OTEC

No jo, ten břechťan... Budu ho muset zastříhnout.

HLAS

Jestli máte nůžky – já bych vám to zastříhnul. Když už tady visím...

OTEC

Tak moment. *(Šacuje se, vyndá z kapsy hned kost, hned růži, ale nůžky nikde. Náhle se zarazí)* Ježíšmarjá! *(Pozoruje své levé zápěstí)*

HLAS

Stalo se něco?

OTEC

Ne, nic... koukám, že tu mám klíště.

HLAS

(se zájmem) Vážně? A kdepak?

OTEC

Na ruce; ještěže je to levá.

HLAS

Tady jsou zase mšice. – A máte petrolej?

OTEC

Myslíte, že by mi to pomohlo?

HLAS

Každýmu! Až se pustí, tak mu utrhněte hlavičku.

OTEC

Opravdu? – Na to je snad čas – ráno...

HLAS

Ale petrolejem ho polejte hned, než nabobtná. Pak může být nakažlivý.

OTEC

(vyděšen, přihlédne k ruce) Poslyšte, ksakru... a jak je asi velký, když nabobtná?

HLAS

No, dost malý, to se tak nepozná. Ono duří pomalu.

OTEC

Jak rychle asi?

HLAS

To je těžko říct. Jak ho teď máte asi veliký?

OTEC

No, asi jako... *(vezme do ruky skleněnou kouli-těžítko ležící na stole, chvíli porovnává u své levé ruky) ... no to zas ne... (Odloží těžítka, rozhlíží se po vhodnějším předmětu, k němuž by mohl klíště přirovnat)*

HLAS

Copak je?

OTEC

Ale těžítka je tady... zapomněli ho uklidit; asi jako *(pohlédne k zářezí) ... a podívejte se na ně! Pustilo se! (Sebere klíště a hodí ho do truhly)*

HLAS

(směje se)

OTEC

(vrací se k oknu) Co se smějete?

HLAS

– Ale nic... Řezník šel z flámu.

OTEC

– Známej?

HLAS

Ale ne. – To nic. Tahejte, je tu zima.

OTEC

(tahá prostěradlo do pokoje)

HLAS

(pochvalně) No, teď to jde! Už tam budu?

OTEC

(přestane tahat, vykloní se z okna) Už jste u toho síru?

HLAS

Ježíš... Už jsem nad ním.

OTEC

Tak moment, já vás spustím.

HLAS

Radši už bych byl nahoře!

OTEC

No, jíst musíte! Máte ještě dvě patra.

HLAS

– Dělejte, prosím vás, než budu celej od medu.

OTEC

Med?? *(Vyklání se)* Co se děje?

HLAS

Ale – Ten břechťan je tu celej upatlanej... od nějakýho medu, nebo co.

OTEC

Tak se toho nechtejte. Já tahám. *(Tahá)* ... Co s tím zas hou-
páte??

HLAS

Počkejte! Tady je něco vyryto – Nemohl byste mi podat brýle?

OTEC

(hledá v kapse) Kolik máte dioptrií?

HLAS

Jednu.

OTEC

Bude vám stačit skřípec?

HLAS

Určitě. Za chvíli bude svítat. *(Tentokrát velmi silné zaklepání
na dveře)*

OTEC

Chcete si tam počkat?

HLAS

Kdybyste dovolil –

OTEC

Tak dobře. František vás pak vytáhne, já teď musím jít otevřít.
Tady máte ten cvikr. *(Hodí mu jej)*

HLAS

Ale nezapomeňte říct Františkovi!

OTEC

No vidíte – já pro něj radši dojdu hned. *(Zajde za plentu, odkud se po chvíli ozve nesrozumitelný rozhovor; skončí tím, že se OTEC vrací, jen ještě doříkává za plentu) ... tak vytáhneš ho pak, jo? A vem si svíčku. (Vyjde zpoza plenty, vezme ze stolu svícen, odejde vpravo, kde je klepáno)*

VÝSTUP 2.

ŽENICH, pak VETŘELEC

Scéna je chvíli temná.

ŽENICH

(vyjde zpoza plenty se zapáleným svícem na jednu svíčku; postaví jej na stůl, jde k oknu) Tak co je s vámi?

HLAS

Ale... stejně to nemůžu přečíst! Je to švédsky.

ŽENICH

Vy si čtete tu desku? To se podaří málokomu. Mne tam taky spouštěli zbytečně. – Tak já tahám, ano?

HLAS

Počkejte, ještě cvikr. – Tak, už.

ŽENICH

(tahá prostěradlo do pokoje, postupuje při tom dopředu k truhle)

VETŘELEC

(jeho ruce se objeví v okně) To je dobrý, už se držím okna.

ŽENICH

(svinuje prostěradlo směrem k oknu)

VETŘELEC

(objeví se v okně, sleze do pokoje, položí na stůl cvikr, oprašuje se)

ŽENICH

(dojde až k VETŘELCI) Tak vás vítám... (rozhledne se, přidušeněji) ... pane kolego.

VETŘELEC

Ehe... Taky tak. (Je ve zjevných rozpacích)

ŽENICH

Ale radši zůstaňte inkognito, tchán se nás bojí... A já se mu nedivím.

VETŘELEC

Áá... o čem vlastně... mluvíte?

ŽENICH

No tak, mne se nemusíte bát! Jak to, že se vlastně neznáme? Vy budete od přepážek, ne?

VETŘELEC

Ne.

ŽENICH

Ale prosím vás... *(Důvěrně)* Jak se těšíte na zítřek? Bude to perný, co?

VETŘELEC

Vy myslíte... to sčítání lidu, co bude?

ŽENICH

(se smíchem) Ale pane kolego... no, dobře to děláte... ale přede mnou se skrývat nemusíte. Jestli chcete, ukážu vám legitimaci.
(Sáhne do kapsy) Ježíši! *(Šacuje se)*

VETŘELEC

No! To jsem zvědav...

ŽENICH

(Šacuje se) Počkejte... ne vážně, teď tu byla... já ji přece nedám od sebe... á! *(Zarazí se v šacování s rukou na hlavě, tak také odejde za plentu, odkud se vrátí s kloboukem, vyndá z něj legitimaci)* Tady je. *(Podá ji VETŘELCI)*

VETŘELEC

(prohlíží legitimaci) ... A tak, vy jste jeden z těch sčítačů...
(Vrací legitimaci) Ale to je omyl. To já opravdu nejsem.

ŽENICH

(k němu) Máte to marný, tchán už to taky tuší. Mně to nevadí, ale mohl byste být opatrnější! Podívejte se na mě: nejen, že jsem zasnouben s jeho dcerou, nejen, že tady spím, ale kradu mu z kuchyně marmeládu – a on pořád nic neví.

VETŘELEC

Ale vždyť já vážně... to jste skutečně na omylu!

ŽENICH

Jak myslíte – *(Zavírá okno)*

VETŘELEC

Počkejte! Ještě kabát... Podržel byste mě? *(Vykloní se z okna, vytáhne kabát)*

ŽENICH

(pozná kabát z předsíně, ucouvne) To je váš kabát?

VETŘELEC

Ne, bratrův. – Co má být?

ŽENICH

Vážně to není váš?

VETŘELEC

(udiven) No ne...

ŽENICH

Ale měl jste ho před chvílí viset v předsíni?

VETŘELEC

To ano, ale když jsem šel ven, tak jsem si ho vzal.

ŽENICH

Tak váš bratr tu nebyl? Byl jste tu jen vy? V jeho kabátě!?

VETŘELEC

No ano – Bratr nedávno umřel. Měl růži.

ŽENICH

(s úlevou) ... Tak to ano... to není váš kabát...

VETŘELEC

Ne, ten mi půjčil bratr.

ŽENICH

(zarazí se) Vy jste měl dva bratry?

VETŘELEC

No ano. Ted' už jen jednoho.

ŽENICH

A ten žije!?

VETŘELEC

Samozřejmě.

ŽENICH

(vyděšen) Ale... před chvílí jste tady byl vy??

VETŘELEC

No ovšem... kdo by tady měl být!

ŽENICH

No kdo, kdo! Váš bratr... třeba.

VETŘELEC

Prosím vás, vždyť už je rok při severu.

ŽENICH

(s definitivní úlevou) ... Tak to je v pořádku. Běžte si klidně lehnout; ráno si můžete přispat, když nesčítáte...

VETŘELEC

Tak vidíte! A nechtěl jste mi věřit.

ŽENICH

Nedivte se, tchán mě poplašil. – Jo, prosím vás, neříkejte mu, že zítra sčítám. Báł by se, že ho udám – a já Anežku miluju. Ten továrník totiž... jak ho tady mají...

VETŘELEC

Co je s ním?

ŽENICH

... Je totiž přespočet. On se tu vlastně schovává.

VETŘELEC

A tak... Buďte bez starosti. Dobrou, noc.

ŽENICH

Dobrou noc. Až budete pryč, tak zahoukejte, abych mohl zhasnout. *(Vezme do ruky svíčku, čeká. VETŘELEC odejde po schůdcích)*

VETŘELEC

(hlas zleva) Už!

ŽENICH

(chce sfouknout svíčku)

VÝSTUP 3.

Otec, ŽENICH

OTEC

(vejde zprava s telegramem) Přišel telegram. Musíme vzbudit pana továrníka.

ŽENICH

Stalo se něco? Snad ne něco kvůli zítřku?

OTEC

To ne... Ale má jet na hon.

ŽENICH

(udiveně) Tatínku? *(Slavnostně)* Pamatuj si, co ti řeknu: ani lovec sčítání neujde!

OTEC

A co to povídáš. – No jo... Ale když vyjede teď hned, může být do rána na místě. V lese se aspoň líp schová!

ŽENICH

Ale tatínku, tam bude lovců! I od vlády. Naopak, tam bude slavnostní sčítání!

OTEC

Jenže ty neznáš pana továrníka. Ještě se nevrátil z lovu, aby ho nemuseli hledat. Ten když zabloudí, tak ho nikdo nenajde.

ŽENICH

No – jak myslíte. Já jdu spát.

OTEC

Dnes už se, Františku, nevyspíme... *(Poplácává ho po rameni)*

ŽENICH

(přikyvuje) No tak dobře... a proč?

OTEC

(prudce) No, proč, proč! Pan továrník jede na hon. Teď to teprv začne. Svolej je!

ŽENICH

(jde ke schůdkům vlevo)

OTEC

Takhle ne! Já myslím slavnostní...

ŽENICH

Promiň, já zapomněl... *(jde ke stojánku vpravo, zvedne menší vázu)*

OTEC

Tu ne!!... ksakru, kluku...

ŽENICH

(postaví zlekaně vázu, rozpačitě pokročí)

OTEC

... Uhni!!

ŽENICH

(překvapeně ucouvne, ze stropu padne doprostřed místnosti flák masa)

OTEC

(vyčká pádu, jde k masu; bodře) Pak to bude chybět. Víš dobře, jak si ty zásoby Milada hlídá.

ŽENICH

Já myslel, že milostpaní je...

OTEC

No dobře... *(Uklízí maso pod pohovku)* ... Dobře. Aspoň si to zapamatuješ. *(Postaví se s rozevřenou náručí pod schůdky vlevo)* Tak je s volej.

ŽENICH

(nesměle zvedne druhou, větší vázu, vzápětí ji postaví. Nic se nestane)

OTEC

No... Tak co je? *(Otočí se k ŽENICHOVI)*

ŽENICH

(krčí rameny)

OTEC

(otáčí se ke schůdkům) No teď se neboj, jiná váza už tu není!

ŽENICH

Nemohl bys snad...

OTEC

Jen se to nauč! A pospěš si, vlastně...

ŽENICH

(obrací se k druhé váze, nesměle) Ano.

OTEC

(otočí k němu hlavu) Cože?

ŽENICH

(zatají dech, zvedne větší vázu, ozve se zvuk gongu, hned zas vázu postaví) A je to.

OTEC

(odvrácen) No ještě, ještě... jen dělej, chlapče...

ŽENICH

(zvedne vázu, vyčká dvou úderů, zase ji postaví)

OTEC

(už rozzloben) Tak dál, dál, dělej, jen ať jsou hromy, třesky... to musí znít... Pořád. Dokud ti neřeknu.

ŽENICH

(zvedne vázu, gong se rozezní)

VÝSTUP 4.

Předešlí, DCERA s MATKOU

Po schůdcích schází MATKA s o rameno se jí opírající DCEROU, OTEC je zadržívá vztažením ruky, nadechne se, chce slavnostně začít, uvědomí si, že zní gong, a nervozně naznačí ŽENICHOVI, aby přestal. Ale ten nevidí, dál drží vázu nehybně v ruce. OTEC mávne rukou, chce přesto začít, když ale spustí, není ho slyšet. Volá tedy na ŽENICHA – jednou,

dvakrát –, mezitím MATKA sejde ze schodů a na něco se ho ptá, OTEC ji odbyde, volá na ŽENICHA. Ten si ho konečně všimne, ale neslyší ho, jde i s vázou k němu; OTEC ho vztekle odežene, ŽENICH konečně pochopí a velmi ochotně vázu postaví.

OTEC

(otráven tímto extempore) Jede na hon, no! Mohli jste to slyšet dřív, ale tohle nemehlo... *(Otočí se na ŽENICHA)*

DCERA

(jde k ŽENICHOVI) No dovol, tati... už z těch tvých věčných rozkazů asi zblbnul – vid'? Nenecháš ho ani vyspat.

OTEC

... cože? Uklid'te tu holku, jo!... Já snad podle tebe spím, co? Ropucha...

MATKA

Počkejte –

OTEC

No! Ropucha – Já přece...

MATKA

Tak počkej!! A nekřič. Co se stalo? Já tomu nerozumím.

OTEC

Co se stalo!... No. Telegram přišel.

ŽENICH

(ochotně) Pan továrník má jet na hon...

OTEC

(se na něj otočí)

ŽENICH

(zneklidní) ... aspoň jak jsem tomu rozuměl...

OTEC

(vrčí) No prosím... (stále se na něj dívá)

ŽENICH

... zase jsem to spletl?

OTEC

(zavrčí) Ne... (Otočí se zpět)

ŽENICH

(rozhodí bezradně rukama)

DCERA

No bože, tak jsi se splet, no. (Významně) To se může stát každý –

OTEC

(zavrčí) Ne! (Obrátí se vztekle na DCERU, pak se zas otočí zpět k MATCE) Pojede na lov.

MATKA

Kdo?

OTEC

No vždyť vám to říká! Pan továrník...

DCERA

(udiveně k ŽENICHOVI) Tak přece?

ŽENICH

(krčí rozpačitě rameny, hryže jablko)

OTEC

(vyskočí na pohovku) Tak honem... (Zatleská. Všichni zpozorní. OTEC deklamuje) Opěradlo – trnože – čtyři nohy –

VŠICHNI

– židle celá! (Přemístili se: MATKA si sedla na vyklápečí sedátko na přední straně truhly, ŽENICH na schůdky, DCERA na stůl)

VÝSTUP 5.

Předešlí, VETŘELEC

Do všeobecného ztrnutí před obřadem vejde po schůdkách VETŘELEC s malým polštářkem, ptá se tiše ŽENICHA: Nemáte trochu menší, prosím vás?

ŽENICH

(neodpovídá)

VETŘELEC

(jde k MATCE) Nemáte... (Všimne si OTCE a zarazí se vprostřed místnosti)

Pauza.

OTEC

(k VETŘELCI) A vy jste na ocet.

VETŘELEC

(sedá si na polštářek doprostřed scény)

OTEC

Na tvrdý! (VETŘELEC dosedne vedle polštářku)

OTEC

(všechny přehlédne, vyndá zpoza pohovky počítadlo, počítá na něm. Po chvíli) Šestka na sedm.

VŠICHNI

(přemísťují se jako ve hře „Škatule, hejbejte se“. Vybyde DCERA)

VŠICHNI

(deklamují) První, kdo vybyde, nese parohy...

DCERA

(zajde vpravo, vyjde zpoza plenty s parohy v ruce. Zastaví se za polštářkem vprostřed scény, MATKA otevře truhlu, aniž se na ni ze svého sedátka podívá, DCERA do ní vhodí parohy, MATKA truhlu zavře)

OTEC

(počítá) Obě pětky.

Všeobecné přemístění. Vybyde opět DCERA.

VŠICHNI

Druhý, kdo vybyde, nese parohy...

DCERA

(táž hra jako prve)

OTEC

(počítá dál) Za trojkou čtyřka.

Přemístění, napřed vybydou ŽENICH s MATKOU, po krátkém souboji v tom zůstane MATKA.

VŠICHNI

Třetí, kdo vybyde, nese parohy...

MATKA

(táž hra)

OTEC

Sedmička přes šestku.

Přemístění. Vybyde ŽENICH.

VŠICHNI

Čtvrtý, kdo vybyde, nese parohy.

ŽENICH

(dlouho se nevrací, nakonec přinese parohy; ty znovu zmizí v truhle)

OTEC

Plný počet.

Přemístění, jehož se tentokrát zúčastní i OTEC. Sám také vybyde, MATKA se dostane k počítadlu.

VŠICHNI

Otec, když vybyde, nese parohy...

OTEC

(odejde po schůdcích, vrátí se s parohy připevněnými na kufro, z kterého se je snaží odtrhnout; konečně se mu to podaří. Pak táž hra jako ostatní)

MATKA

(u počítačla) ... to je... no ne... tady je čtrnáct!

Zděšení. Horečné a dlouhé přemístování. Vybyde VETŘELEC.

VŠICHNI

Pátý, kdo vybyde, nese parohy.

VETŘELEC

(odejde vpravo, po chvíli se vrátí bez parohů)

VŠICHNI

(důrazně) Pátý, kdo vybyde, nese parohy!!

VETŘELEC

Už nejsou.

VŠICHNI

(jeden přes druhého) Tak vázu! Nádobu nějakou! Honem...

VETŘELEC

(zmaten zvedne malou vázu, pokročí s ní doprostřed pokoje, vzápětí ucouvne: ze stropu spadne kus masa)

VŠICHNI

Tu ne! Položte to! To nechte!

Do toho další kus masa.

VETŘELEC

(nechápvavě se dívá, pustí vázu, ta se rozbije)

Další kus masa padá.

VETŘELEC

To je nějaký maso?! Padá...

DCERA

Bodejt! Není tam váza! *(Všichni rozčileně brebentí)*

VETŘELEC

(tupě) Ano. (Trapně dá velkou vázu na místo malé; nejen, že padá další maso, ale začne zvonit gong)

VŠICHNI

(křičí) Tu ne! Tu, co tam patří!!

VETŘELEC

(vrátí tedy větší vázu na místo, pohled na střepy menší) Je rozbitá...

Brebentění, pak

OTEC

Musíte tam dát ty střepy! A pospěšte si, než to všechno vypadá.

MATKA

(vidí, že VETŘELEC otálí) Lopatka je v kuchyni.

VETŘELEC

(odejde vpravo, vrátí se s lopatkou a smetáčkem, smetá střepy, vysype je na místo malé vázy. Maso padá dál)

VETŘELEC

(krčí rameny) Ještě...

OTEC

Musíte je najít všechny! Jako když je tam váza!!

VŠICHNI

(brebentí) Všechny!

VETŘELEC

(přemete jeviště, obrátí lopatku nad ostatní střepy, přejde vpravo. Když se vrátí bez lopatky, s údivem vidí, že maso padá dál) Jeje...

VŠICHNI

(ztichnou)

OTEC

(vztekle vstane, jde za plentu, přinese odtamtud střep ucha a se zdrcujícím pohledem k VETŘELCI jej hodí na ostatní střepy. Maso přestane padat)

Trapné ticho. Pauza, pak zaklepání zevnitř truhly.

MATKA

(k VETŘELCI) To jste to vyved. Ted' si to s panem továrníkem vyřídíte... *(Vstává z truhly)*

OTEC

Sed'!

MATKA

(usedne, z truhly klepání)

OTEC

(se trapně směje) Ehe... to víte, říkáme občas té truhle... pane továrníku... Co říkáš, pane továrníku? *(Pohladí truhlu, z té se ozve další zaklepání)*

OTEC

(bledý) Neříká nic! Co by taky říkal... vždyť je to jen bedna. *(Zoufale)* Prázdna truhla!!

VŠICHNI

(trapně se smějí)

VETŘELEC

Ale... někdo tam klepe.

OTEC

(k ostatním) Nesmějte se... Co jste říkal?

VETŘELEC

Že tam někdo klepe.

OTEC

Ano, ano... Jen si běžte lehnout, my už to tu uklidíme.

VETŘELEC

(odejde)

VŠICHNI

(udiveně brebentí)

VÝSTUP 6.

OTEC, ŽENICH, DCERA, MATKA, *pak* DĚD

OTEC

Co vy víte, kdo je to! Najednou tady začne sčítat, ani nebudete vědět jak. Nevíte snad, jak v tomhle musíme být se starým opatrní?

Z truhly další zaklepání.

OTEC

(k MATCE) No, teď už ho pusť!

MATKA

(vstane z truhly)

Víko truhly se otevře, objeví se DĚD, který si vyklepává dýmku.

OTEC

Copak, že nespíte, pane továrníku...

DĚD

Nespím! Copak můžu? Mám postel plnou parohů. Píchá to, no!
Taky už nejsem mladík.

VŠICHNI

(lichotivě brebentí)

OTEC

(chlácholí) Ale jděte, takhle ještě nemusíte mluvit...

DĚD

(úsečně) Ne? A co ty parohy?!

OTEC

To je v pořádku; dostal jste zas pozvánku.

DĚD

Á? Vy zřejmě nevíte, že ode dneška na žádné hony nejzdím.

MATKA

(vezme si ŽENICHA stranou) Vám to řeknu, Františku: to je, co? To je vděk? Deset let, a to nepřeháním, ho vypravujeme na lov. A najednou – no, slyšel jste to, ne? Nepojede! *(Důvěrně)* A on nepojede! Můžete na to něco říct?

ŽENICH

Ne... to nejde... tak rychle –

MATKA

Copak vy, vás chápu, ale co my s ním teďka uděláme – před zítřkem.

DCERA

(vmísí se do rozhovoru) František má jiné starosti...

ŽENICH

Naopak... to mě dost zajímá.

DCERA

Mne ne. Kdyby bylo po mém, nedělala bych s ním dlouhé cavyky. Je stejně přespočetný, tak proč ho nezabít. Nikdo nic nepozná a bude navždycky pokoj. Pro nás... i pro něj.

MATKA

To my víme taky, ale... chovej se trochu slušně. Víš, co mu tatínek dluží.

DCERA

No právě. Byl by aspoň klid. Víš, jak dlouho si tatínek nezapálil doutník?

MATKA

No, jednou ho zabít musíme, sám asi neumře. Ale nemusíš se hned plašit. Nemůžeme si teď popovídat?

Mezitím vyndal DĚD před OTCE parohy; sám zalezl do truhly.

OTEC

(sbírá parohy) Pomož mi s tím.

Nikdo nereaguje. Pak se vzchopí

ŽENICH

Jo. *(Jde k OTCI, dělí se s ním o parohy, odcházejí vpravo; vtom se z truhly vynoří DĚD a pozoruje je. Oba se zastaví, čekají)*

DĚD

Tak co? Parohy, no!

Odejdou, vrátí se bez parohů.

OTEC

(k DĚDOVI, nejistě) Už jsou uklizené. Můžete klidně spát.

DĚD

Tak takhle ne! Takhle ne, Lojzíku!

OTEC

Mám je přinést?

DĚD

Lojzíku... *(Rozhodně)* Kam jste je dali?

OTEC

No...

ŽENICH

... ty malé do přihrádek...

OTEC

... a ty velký visej.

DĚD

Tak ty velký se dají na mráz! A hned.

OTEC

(sedá si znaveně na pohovku) Ale pane továrníku, je to šesterák!

DĚD

Už jsem řekl! *(Zaleze)*

VÝSTUP 7.

OTEC, ŽENICH, DCERA, MATKA

ŽENICH

Tak já jdu.

OTEC

Bud' tak hodný, pověs je do světlíku.

DCERA

A nenastydni se... *(ŽENICH odejde vpravo, DCERA k OTCI)* To bych ráda věděla, kdy se dědka zbavíme.

MATKA

Anežko...

OTEC

Nech ji. *(K DCERĚ)* Do toho sčítání už počkej. Pak se uvidí.

DCERA

Aby nebylo pozdě!

MATKA

Ted'... co s tou hromadou? *(Ukazuje na spadané maso)*

OTEC

Já to uklidím. Ale nový rozpočet je na tobě.

MATKA

Ten cizí by taky mohl pomoci, když to nadrobil...

OTEC

Toho nech tam, kde je!

MATKA

Tak noste, my to s Anežkou spočítáme.

OTEC

(volá) Františku!

HLAS ŽENICHA

Už to bude –

OTEC

Vem sem pak tu menší nůši.

HLAS

Bez obruní?

OTEC

Ty vem taky. Ačkoliv... nemusíš.

MATKA

(sedí s DCEROU na schůdcích, počítají si a ukazují na prstech)

Tak si nejdřív vezmem položky.

DCERA

Za prvé nové maso... to je položka.

MATKA

Aby se nám tam vešlo mýdlo.

DCERA

Pak ale budou dvě.

MATKA

To nevadí, budeme mít do zásoby.

DCERA

(uvažuje) Stejně jich přibude!

MATKA

Tím líp, tím líp. Zas nám hodně ubyde na řetězovině, teď, co nemáme služebnou.

DCERA

Já už mám osm položek. *(Ukazuje na prstech)*

MATKA

Tak si sundej ten prstýnek. Ještě musíme zajistit na kuchyňku...

OTEC

(odnáší s ŽENICHEM maso, ten vždy vejde s nůží, OTEC mu do ní dá porci a ŽENICH zas pozpátku zajde)

DCERA

To je dnes ale položek!

MATKA

Ted' už přijdou jen položky s výdaji.

DCERA

Zaplat' pámbů, už mě bolely prsty.

OTEC

Tak my jsme hotovi. Kolik toho máte?

MATKA

No dost. Nebýt peněz od pana továrníka, nevystačíme.

Všichni se sesedají u schůdků. Svítá. Z náměstí bijí hodiny.

ŽENICH

(tiše k DCEŘI) Už budu muset jít.

DCERA

Ted' počkej. Pak ti přišiju ten knoflík k uniformě.

ŽENICH

Ale pospěš si!

MATKA

Pojďte blíž, Františku. *(K DCEŘI)* Ty taky. A ted' si můžeme popovídat o tom zabití.

OTEC

Já bych počkal až po sčítání! V den sčítání se počítají i mrtví.

ŽENICH

(tiše) Vidíš, co mě čeká.

DCERA

Tak mlč, miláčku.

Hluk pod okny, pak zazvonění.

OTEC

Já tam jdu. (*Zarazí se*) Kdo to může být?

MATKA

Co na tom, přiveď je sem. Můžeme si zatopit v krbu.

OTEC

Já nevím... pojd' se mnou, Františku!

VÝSTUP 8.

Předešlí, ÚŘEDNÍCI

Zpoza plenty vyjdou HLAVNÍ, PRVNÍ a DRUHÝ ÚŘEDNÍK.

HLAVNÍ

Kdo z vás je majitelem strojní rukavičkářny?

ŽENICH

(*k DCEŘI*) Teď to praskne. Jsou to sčítači, zřejmě si pro mě jdou.

DCERA

Nebo to prasklo s panem továrníkem!

OTEC

To jsem já! Co si přejete?

HLAVNÍ

Vy jste zdědil výrobu po údajně zemřelém bývalém majiteli?

OTEC

Ano, ten už umřel, dávno. Už je po něm.

HLAVNÍ

(k PRVNÍMU) O světlo je postaráno?

PRVNÍ

Na venek.

HLAVNÍ

(k OTCI) Tady má zároveň být sklad, souhlasí to?

OTEC

Ano, ano. Tam nikdo není.

DRUHÝ

Máme světla.

HLAVNÍ

(okřikne ho) Zatím. – *(K OTCI)* Jsem nucen vám oznámit...

OTEC

(nervozně) Milado, prosímtě, vem děti nahoru...

HLAVNÍ

To je zbytečné.

OTEC

(rezignovaně) Tak je to zbytečný.

HLAVNÍ

Totíž podívejte se, abyste tomu rozuměl. Jde vlastně o laskavost z vaší strany. Jste jediný, kdo může zachránit dnešní sčítání lidu. Jak víte, venku se ochladilo a nelze předpokládat, že se dostaví počet obyvatel nutný k sečtení... zkrátka... Pochopte: dozvěděli jsme se, že jste kdysi, na zakázku minulé vlády, dělal pro každého obyvatele jedny palčáky. Když nám dovolíte spočítat si tady v teple ty páry, bude sčítání zachráněno. *(Pauza)* Prostě sečteme rukavice a budeme vědět, kolik je lidí!

ŽENICH

(k DCERĚ) Teď jsme v tom. Ty jedny chyběj! *(Odejde vlevo)*

OTEC

(pochopí) Ale samozřejmě, pánové, vládě já je prodám dokonce se slevou. *(K MATCE)* A hned bude míň položek, vid'?

DCERA

Tím padají i poslední ohledy na starýho!

OTEC

(obrátil se k ní) Hned ho odečtem.

HLAVNÍ

(radí se s PRVNÍM a DRUHÝM) Ano, vláda vlastně říkala, že je to ochotna i koupit. Domluveno. Podepíšete to?

OTEC

(podepisuje smlouvu) Prosím. A můžete si jít počítat.

HLAVNÍ

Ukážete nám cestu do skladu?

OTEC

Děti, pojd'te jim ukázat poklop! No pojd'te, přišli až od vlády!

Všichni udělají půlkruh kolem poklopu vprostřed místnosti.

MATKA

(příjemně se usmívá) Tady to je. Ani nevíte, jak dlouho tam nikdo nevstoupil!

HLAVNÍ

Ano, jistě. Tak, hoši, zvedněte to.

PRVNÍ a DRUHÝ

(zvednou poklop; ze skladiště se vznese prach a noční můra, po chvíli náhle následovaná další. ÚŘEDNÍCI se chystají sestoupit, náhle ucouvnou) Kdo je to?

VÝSTUP 9.

Předešlí bez ŽENICHA, INŽENÝR

INŽENÝR

(vychází zdola, oprašuje se, valí se oblaka prachu) Vítám vás, pánové! Dali jste na sebe čekat.

MATKA

Pane inženýre!

INŽENÝR

Nechte být, udělali jste pro nás, co se dalo. Těch sedm let dole je proti tomu jako nic.

OTEC

Mysleli jsme, že jste dávno v Australii.

INŽENÝR

Ale ne, já a obě dvojčata, moji měřiči... zkrátka, zůstali jsme dole i přes zákaz.

OTEC

Nevím, jak se vám revanžovat. Musel jste si užít svoje –

INŽENÝR

Byli jsme tam rádi. Ti dva hoši oklepávali rez tak zručně, jako nikdo předtím. Škoda jich.

MATKA

Oni...

INŽENÝR

Ano. Došly nám zásoby. *(Smekne pietně své girardi, zpod něhož vyletí netopýr)*

HLAVNÍ ÚŘEDNÍK

(do nastalého ticha) A... jak jste vůbec vylezl tam odtud?

INŽENÝR

Šel jsem po rukavičkách. Zůstaly nataženy na centrální šňůře, jak byly připraveny k expedici. *(Vytáhne ze skladu kus šňůry, na níž jsou navěšeny rukavice: červeně pruhované palčáky)*
Tady jsou – žádná nechybí.

HLAVNÍ

Tak my bychom si je hned vzali, když dovolíte.

OTEC

Prosím, platit můžete složenkou.

HLAVNÍ

Samozřejmě. Hned jak ji pošlete. Tak hoši, do toho, ať nezdržujeme. *(Odejdou plentou, po scéně se chvíli vleče šňůra s palčáky, pak zmizí)*

INŽENÝR

Půjdu také. Koupím si venku biftek.

OTEC

Běžte. Udělal jste mi velikou radost.

MATKA

(volá za ním) A stavte se někdy na kus řeči!

VÝSTUP 10.

OTEC, MATKA, DCERA

DCERA

Staví. A my zabijem továrníka.

OTEC

Jak to?

DCERA

Chceš, aby ho tu našli živého?

OTEC

Proč, jak to – naši?

MATKA

Ježíši... no jo. Odnegli si všechny rukavice.

OTEC

Vždyť je taky zaplatěj!

MATKA

To máš pravdu.

DCERA

Nemá, nemá! Jsou tam i ty přespočetný. Já jdu pro nůž, vy to pochopíte. *(Odejde vpravo)*

OTEC

Už chápu, je to tak.

MATKA

Počkej... kolik si odnegli těch rukavic?

OTEC

To je to, všechny! I ty, co jsou navíc.

MATKA

Tak rychle pro nůž, než to spočítají.

Oba odejdou vpravo.

VÝSTUP 11.

ŽENICH, VETŘELEC

ŽENICH

(vejde s VETŘELCEM zleva) Ale napište mu rychle. Já ty rukavice nutně potřebuju.

VETŘELEC

Bratr je pošle promptně. Napíšu mu hned z náměstí. *(Obléká si svůj zimník, mechanicky z něj vyndá rukavice a navléká si je. Jsou to červeně pruhované palčáky)*

ŽENICH

Proboha... vždyť to jsou ony!

VETŘELEC

Opravdu, ty budou jeho. Asi je nechal v kabátě, odjížděl na rychlo. Tak na viděnou! *(Dá mu rukavice, jde k oknu)*

ŽENICH

Můžete dveřmi. Už je ráno. *(VETŘELEC odejde za plentu)*

VÝSTUP 12.

OTEC, MATKA, DCERA, *předchozí*

Zprava vejdou OTEC, MATKA s DCEROU a nožem. Když spatří rukavice, zarazí se.

OTEC

Kdes to vzal?

ŽENICH

Tatínku, musím se ti k něčemu přiznat. Potřeboval jsem ty rukavice pro jednoho přítele. Anežka je vzala bez tvého vědomí. Ale už je to v pořádku. Tady jsou.

OTEC

V pořádku! Ale pozdě. Už si je odnesli.

MATKA

Takže ho nemusíme zabít? *(Odkládá nůž)*

DCERA

(sedá si) To jsem si mohla myslet.

ŽENICH

Pana továrníka?

OTEC

To je pravda, když ten pár navíc je tady – a ne ve vládě.

DCERA

My se ho do smrti nezbavíme!

VÝSTUP 13.

Předešlí, DĚD

DĚD

(z truhly) Všichni sem! *(Otevře víko, spatří VŠECHNY)* No, to je dost. Co tam máte?

OTEC

(apaticky) Rukavice. *(Vztekle)* Můžete si je vzít, stejně jsou vaše! *(Hodí je na stůl)*

DĚD

Já? Teď ráno? Lojíku...

OTEC

No a co, pořád...?

DĚD

(šibalsky) Ty rukavice... přijdou spálit! A hned. *(Zaleze do bedny)*

Opona

KONEC

NEMÁM ČASU
čili
POČÍTÁNÍ BÁSNÍKŮ

Scénické nedopatření

(Říjen 1963)

Voskovcovi a Werichovi

Předmluva

Libreto, které následuje, a jež může pokaždé nabýt smyslu až v konkrétních pokusech o jeho realizaci na scéně – pokusech, pro něž jsme předem zvolili název (trvale *pracovní*) *Počítání básníků* –, toto libreto vzniklo spíš náhodou. Vzdor dost rozsáhlým důsledkům, které text – vůči původnímu podnětu – nakonec představuje, k němu nevedlo žádné životní rozhodnutí nebo událost, kterou bychom mohli označit za převratnou. Jednou, v přestávce mezi dvěma důležitějšími knihami, jsme si oba přečetli Labichovu aktovku *Nemám času*; když jsme si o ní později vyprávěli a zjistili jsme, že nám z ní zbylo v paměti jen krajně zhuštěné reziduum, napadlo nás, že právě to by stačilo rozvést, aby se proměnilo v novou – a nečekanou – scénickou událost. Nešlo nám o to, stát se úspěšnými dramatiky; jen proto, že jsme si od svého pokusu nemohli slibovat téměř nic v oblasti uměleckého renomé, ale dost v rovině poesie a humoru, jak jsme je odedávna hledali ve skutečných situacích, jsme se pak do své „adaptace“ opravdu pustili. Výsledkem není oprášený Labiche, ale zcela jiná jevištní návštěva neznámého vetřelce v rukavičkářské rodině; ne tak, jak jsme ne bez radosti zjistili po napsání, obnovená verze frašky *Nemám času*, ale právě jen jakési problematické, mnohem podezřelejší počítání básníků, jež můžeme po výtce považovat za své vlastní.

V jistém smyslu nám přitom o Labiche šlo; a nejen jako o kuriózní podnět jinak odlehlé kreace. Bylo-li to, co jsme psali, jediným dlouhým *odbočením* od děje původní frašky, neznamená to, že jsme autora a jeho hru ztratili z dohledu; vzdor oklikám, jimiž jsme se ubírali, jsme chtěli rovněž být věrní tomu, co nás ke hře původně přivedlo a co v ní pro nás zůstalo jedinečně zakleto – totiž ten pošetilý konec století, pro nějž máme společnou slabost a mezi

jehož typickými květy, tak stimulujícími pro naši obraznost, patří Labichovi nezanedbatelné místo. Jak to kdysi, ve svých lepších letech, napsal Vítězslav Nezval, „poesie... prýští z toho, že vše, co se nás někdy silně dotklo... chce býti časem námi reprodukováno s nového úhlu, nečekaným způsobem, který by byl s to dát nám podobné překvapení, jaké nám dal původní dojem“¹. Známé rytinky z dobových popularizačních časopisů, na nichž konec století zvětšil čerstvé vynálezy – i „vynálezy“ – svých něžných badatelů a inženýrů včetně okolních salonů a obsluhujících zřízenců, k nám skrz svou pozitivistickou důkladnost a nezviklatelnou úctu ke skutečnosti vždycky mluvily řečí podivuhodných básní; pouhý nepatrný posun pozorovacího úhlu z nich stačil nechat vyvstat skrytý fantastický plán, spojit netušenými vztahy všechny tak pečlivě, s úzkostnou věcností zobrazené jednotlivosti a proměnit nevinné situace mezi archaickými předměty a vážnými muži vědy ve výjevy z přízračného románu. Podobně na nás působila i Labichova aktovka, propadala se z žertů do fantastického podzemí a rozvíjela sama ten *vnitřní* obraz „krásné epochy“, který jsme četli na rubu rytinek. Ten si pak také hledal výraz v „nové reprodukci“, jíž jsme podřídili svůj „původní vjem“ skrz to, co v nás ze hry zbylo – a nacházel ho právě v příznačných zkresleních, jichž jsme se dopustili.

Nechovali jsme se pietně ani k postavám, ani k fabuli frašky²; v útržkovitých situacích, do nichž se nám začala rozpadat, v temných zhuštěních, jež podstoupila tam, kde jsme ji jakž takž respektovali, je z ní nicméně nejspíš uchováno víc, než kdybychom to byli udělali: její skryté magnetické jádro, skrz něž Labiche a jeho doba žijí do značné míry dodnes.

1 Předmluva ke sbírce *Most*, 2. vydání, Fr Borový, 1937.

2 Na rozdíl od V + W a jejich známé adaptace Labichova *Slaměného klobouku* (1934); psali ji sice z obdobných vnitřních příčin jako my své *Počítání*, v souladu se stylem svého divadla však respektovali – a nově rozvinuli – samu labichovskou zápletku, co základní motor divadelního veselí, v jehož řádu chtěli setrvat.

I fantastický projev, o který nám šlo, je jistě projevem *celého* vědomí. Od chvíle, kdy jsme se Labiche rozhodli rekonstruovat se vším, čím k nám z něj konec století vysílal magická znamení, s „jí mavým mystériem pokojů, kde třiapadesát dveří se otvírá právě včas, kde vichřice přejde nebo nepřijde podle předstírané hluchoty starce a kde je ostatně nejdůležitější délka vousů, jež si nalepil podnapilý intrikán“, od chvíle, kdy jsme tak svou obraznost uvedli do pohybu směrem k jedné její možné realizaci, nemohla se omezit jen na tento základní rámec. Na jedné straně proto, že sama naše afektivita, stimulovaná v jedné ze svých podstatných oblastí, začala šířit původní impuls dál, do dalších oblastí, a usilovat o celistvý výraz; na druhé straně se spolu s ní začal hlásit o slovo náš intelekt a náš morální smysl, jak odrážejí naši společenskou zkušenost a projevují se v našich kritických postojích, stejně k současnému světu jako k Labichovi a jeho době.

V tom smyslu je zřejmé, že rozpad původní zápletky do dílčích situací, čím dál tíživějších a trapnějších, i příznačné „vychýlení“ posledních náznaků, které z ní zbyly, nejsou v naší hře jen nutným důsledkem – a projevem – přesunu našeho zájmu z dramatického děje k obrazné, „lyrické“ logice vnitřní vize; jsou nositeli sdělení i přímo ve svých záporných, negujících a destruktivních významech, totiž právě co výraz našich kritických postojů ke světu. To, co nad podezřelými zbytky z Labiche zůstává trčet do naší divadelní noci, není jen poslední romantické zazívání minulého století; je to i tíha století, v němž vezíme až po uši tady a teď, počátkem jeho šedesátých let, ve vši hloubce jeho rozporů a v plném rozsahu bludných kruhů, do nichž se denně propadá. Za mašinérií formální logiky, jíž mohly frašky z konce století dosud holdovat s bezelstně vztyčeným knírem ve tváři, se tu zadržávají také kafkovská soukolí, jež za jejím rachotem vidíme vyvstávat až dnes.

Přetrvává-li přesto v naší hře, nad nenapravitelnými trhlinami v logice a v následnosti situací, něco z toho snění, které v nás

vzbudila původní předloha, přenáší se významové těžiště stále víc do samotné pohromy, jež někdejší frašku postihla. I tato pohroma pro nás nicméně dál působí – a naplňuje svůj smysl – svou fantastickou konkrétností, ne jenom jako povšechně destruktivní a odmítavé gesto. Nenese ani obecně filosofické nebo satirické poselství, každá mravoučnost je jí naopak zásadně cizí. Což neznamená, že je bez hlubších souvislostí s co možná skutečnými a aktuálními jevy; nejen jako obrazná ozvěna katastrof, jichž jsme denně svědky na scéně dějin i všedního života, ale i jako výraz autorské agrese vůči publiku a zavedeným divadelním zvykům, co specifické reakce – a odpovědi – na derealizaci, jíž v současných katastrofách prochází obraz světa.

Na rozdíl od satiry, předpokládající, že v ní za karikaturou bude rozeznána běžná realita (a příslušné společenské nešvary), chce nicméně obrazný humor, o jaký nám jde, obohatit vědomí diváků o novou skutečnost: obnovit jejich vidění věcí a proměnit kritickou diagnózu světa v básnický objev. Matoucí konkrétností postav a rekvizit i srážek a nehod, k nimž mezi nimi dochází, není naše scénická katastrofa – podobně jako některé zvukové pohromy v soudobé hudbě – pasivní deskripcí současné společnosti; může v ní zato divákům pomáhat žít – a vyrovnávat se s jejími absurdními momenty – skrz její perfidní, polemické přehodnocení imaginací. Přehodnocení, které je zároveň přetvořením a jehož obecný dosah spočívá právě v tom, co má překvapivého a jedinečného, nezaměnitelně „subjektivního“. Klopýtání mátoh na naší scéně chce být jen tím podivuhodnější živou květenou, že za ním zároveň trvale zívá prázdno a hrozba náhlého zmlknutí, propadu do ticha nedohledné, neodčinitelně trapné pauzy. Té, jejíž propast čím dál výhružněji vyvstává i za našimi skutečnými gesty a činy a jejíž „zviditelnění“ samo by možná stačilo, aby naší neobhajtelné hře dalo opodstatnění a smysl.

Divadelní názor, z něhož náš projekt vyrůstá, předpokládá jistě při svém uskutečnění na scéně i zcela určitý realizační přístup. Spočívá-li problém každé inscenace především v míře a způsobu nutné stylizace – v hereckém, výtvarném i režijním řešení –, v případě našeho *Počítání* jsou tento způsob a tato míra předurčeny tím, že má spíše než představením divné hry (*Nemám času*) být jejím *zpřítomněním*. Nemá se odehrát ani v iluzivním čase a prostoru, ani ve vzduchoprázdnu čistě duchovní kreaace, ale jen v přítomnosti magického *obřadu*, jenž se jím ne snad předvede, ale uskuteční v konkrétním prostoru jeviště a v reálném čase těch necelých dvou hodin, po něž se bude dožadovat přímé pozornosti a odezvy. Spočívá-li přitom vykonání tohoto obřadu výhradně v bezostyšné inscenaci libreta, jež lze číst na dalších stránkách, bude jistě probíhat *také* v iluzivním čase a prostoru podezřelého děje a noci v rukavičkářské rodině, v jejichž anekdotě je předem uložena i ta divadelní noc, během níž se zákruty a trhliny textu změní v bezprostřední napětí, zádrhele a zámlky mezi jevištěm a hledištěm. U herců, výtvarníka i režiséra to předpokládá umění respektovat jevištní iluzi a dát jí přesvědčivost skutečných situací, zároveň však i schopnost ji pro radně posunout a uvolnit ji z ní samé, namířit ji do hlediště a do přítomnosti – a to přímo v jejím vlastním rámci. Musí se přitom vyhnout vší artistní důvtipnosti i běžně žertovnému pointování výstupů a scén. Situace hry jsou svůj neiluzivní rozměr schopny dát vyvstat – podobně jako staré rytinky skrytou fantastičnost – ze své vlastní, tíživé hmotnosti, pro niž by ovšem každé komické gesto nebo zjevná inscenační schválnost znamenaly oslabení právě v tom, co mají situace nést nad svou iluzivností.

I sebeiluzivnější divadlo jistě stylizuje už svou podstatou. Nejde nám o to, utopit dění na scéně v bezbarvém civilismu, ale jen o to, aby herci při nutném převedení odpozorovaného, všedního lidského jednání do scénicky zhuštěné podoby nepřekročili mez, za níž by jejich projev ztratil *samozřejmost* skutečných rozhovorů

a hádek – a seschl se do dvourozměrné, čistě estetické nebo ideologické exhibice. Jejich jednání na scéně nemá být předváděným chováním, ale jeho „obřadnou“ tvorbou, stejně živou a bezprostředně působivou jako realizované herecké šílenství Groucha Marxe.

Zbývá už, zdá se, připojit jen pár poznámek pro případné vykonavatele našeho obřadu, v podobě stručných „psychologických“ charakteristik postav, skrz jejichž jednání vede jediná cesta k jeho občasnému uskutečnění na scéně.

ZIMMERMANN je divadelní cholerik. Ať už, ve smyslu uvedené oscilace ideálního provedení „hry“ mezi iluzí dějové katastrofy a katastrofou bezprostředně přítomného obřadu, je cholerikem bývalým nebo potenciálním, zůstává faktem, že nemá po celou hru k vybití své letory prakticky příležitost – a stává se tak spíš dobrákem, který nakonec všechno obstará. Proto se také jediný pohybuje i v noci v tmavém obleku, jehož původní určení pro muže zuřivé a výbušné povahy naznačují provazy, jimiž má na prsou sešněrováno sako. Jinak jeho latentní charakter vyznačuje pouze mohutný černý plnovous a poněkud sípavý, sytý hlas. Ať už na výraznější projevení své přirozenosti rezignoval pro dlouhé trápení s náladovým Továrníkem nebo pro to, jak dlouho hraje tento kus, zdá se, že svou roli má přese všechno rád.

Jeho protějšek, ZIMMERMANNOVÁ, je v podstatě jediným zástupcem věčně ženského ve hře. Neustále připravena vcházet na scénu, zavazujíc si svůj župan, vášnivá, horoucí a přitom poddajná jako labuťěnka z prachového peří, jejímž je lidským vtělením, projevuje své romantické založení zálibou v nočních rozhovorech. I její ochotu k přepočítání rodinného rozpočtu v časně ranní hodině lze vysvětlit právě odtud.

DCERA, přestože její zevnějšek nasvědčuje tomu, že je ve všem druhým mládím své matky, je jiná. Stříbrnou stuhu do vlasů jí jistě vetkla Zimmermannová; jinak je to jen praktické, drzé a nervozní

moderní mládě. Přesto lze očekávat, že při prvních větších citových potížích nezapře svou krev a vrhne se Zimmermannové do náruče s právě tak opravdovým pláčem, jako ta kdysi do náruče své matky. Náruč, to se ví, je pro ni předem otevřena.

Také stříbřité pyžamo ŽENICHOVO je dar Zimmermannové. Přijal je se zdvořilostí a ochotou, která vyzařuje z jeho chlapeckého obličejce a předem mu zajišťuje budoucí postup. Vcelku dobrá partie, třebaže klamivá naivita jeho výrazu dokáže zjevně skrývat i dost temnou minulost.

TOVÁRNÍKOVA záliba ve fantastických fialových a zelených halenách, kterou projeví ve druhém dílu hry, je jen jiným výrazem pohrdání světem vyzařujícího z pobryndaného fráčku, v němž se poprvé vynoří ze zásuvky a v kterém tam až do svého oživení v našem obřadu zřejmě i spal – dá-li se o něm při jeho agilitě předpokládat, že kdy spí. Jediná nepřetržitě nesympatická role v celém *Počítání*.

VETŘELEEC je během celého obřadu především Zimmermannovým protihráčem; jediným psychologickým vztahem, který mu v něm lze přisoudit jako v ději, je nejistota v cizím prostředí, jíž se až do konce představení nezbaví. Trvale ochotný přizpůsobit se všem situačním proměnám i všemu, oč je průběžně žádán příslušníky rodiny.

STRÁŽNÍKOVA helma překvapí: nejen pro svůj tvar, téměř hranolovitý, dávající myslet na všechny policie na světě a na žádnou z nich, ale i tím, jak nedílný celek tvoří – stejně jako uniforma s tělem – s jeho hlavou. Jinak dobrotisko, pravděpodobně divadelní sluha.

ÚŘEDNÍCI jsou lyrické stíny v buřinkách, které zrodil úsvit v den sčítání lidu.

INŽENÝRŮV klobouk „girardi“ a jeho jinošsky něžná mužnost jsou nadějí 19. století, jež se do něj vtělilo. Buďme jisti, že se neztratí. Zemře usmířen, jako posléze i sama vleklá hra všech těch ponurých dobráků.

Krátká předmluva

Spíš než divadelní hrou je *Počítání básníků* pouhým nedopatřením, které se rozrostlo do dvouhodinového představení.

Hned úvodem musíme bohužel zklamat ty, kdo přijdou do divadla s nadějí, že na konci večera obdrží co možná vyčerpávající odpověď na osudnou otázku, *co se stalo*. Stalo se totiž jen to, že jsme si kdysi nepříliš pozorně přečetli zašlou brožuru s překladem Labichovy aktovky, z které nám nezůstalo v paměti o mnoho víc, než přitažlivé zaklínadlo názvu *Nemám času*. Chybělo jistě málo a tato nijak neobvyklá příhoda prošla bez větších následků; stačilo, aby naše zapomenutí bylo úplné a pohltilo skutečně všechno, čím hra kdysi usilovala o divákovu pozornost. Těch pár chatrných a zkraslených dojmů, které v nás spolu s názvem přece uvízly, rozhodlo ale jinak: neskládaly-li koherentní děj, stačily natolik sugestivně vyjevit mlčení, na jehož hladině v nás pluly, že jsme se rozhodli rozvést do nového představení je samo.

Podezřelý děj našeho *Počítání* tak není, jak to bývá zvykem, vymezením pozitivního předmětu, ať už jím rozumíme morální, filosofický nebo estetický záměr; je jen co možná jemnou a precizní, dvouhodinovou aproximací scénického ticha, upřesněného jím ke zcela určitému, jedinečnému vyznění. Podobně, jako zbytky rozpadlého *Nemám času* rozezněly jedinečně noc v našich hlavách.

Nemůžeme-li svým divákům poskytnout rozptýlení, za nímž do divadla přišli, máme jim snad přesto co nabídnout. Budou-li za vleklým plahočením a mumláním postav dostatečně pozorní k latentní, trvale přítomné možnosti jeho skonu a zmlknutí, hrozícího se co chvíli definitivně rozlít z narůstajících trhlin v jeho katastrofálním postupu, lze věřit, že přese vše nezhlédnou hru zbytečně. Při dnešní záplavě tolika vtíravých exhibicí, které ticho

na scéně jen pustě zneuctují, nemusí být snad zcela bez užitku, když znovu připomeneme jeho původní, nezředitelnou moc. Neboť naplnit a rozčlenit dvě hodiny ticha zůstává dál prvním – a nejzávažnějším – posláním každého dramatického díla, byť si jinak kladlo sebevíc přidružených úkolů.

Motto:

„Ani *lovec* sčítání neujde!“
(ŽENICH, výstup 3., díl II.)

POSTAVY

ZIMMERMANN

ZIMMERMANNOVÁ

ZIMMERMANNOVÁ ml. (DCERA)

její ŽENICH

VETŘELEC

TOVÁRNÍK ZIMMERMANN

STRÁŽNÍK

INŽENÝR

PRVNÍ, DRUHÝ a HLAVNÍ – úředníci pro sčítání lidu

Odehrává se ve městě, v noci z 28. února na 1. března.

DÍL PRVNÍ

VÝSTUP 1.

Dekorace zůstává po celou hru beze změny: nevelký, jednoduchý městský interiér – v úrovni prvního poschodí – ze začátku století; patrně přijímací salon, kam byla rodina, když jí bylo uskrovnit své obytné prostory, nucena umístit i nesourodé kusy nábytku z jiných, zrušených místností – jak tomu nasvědčuje hned omšelá pohovka z kavárny Slavie, postavena zády k divákům v popředí, asi uprostřed scény. Za pohovkou – tedy blíže k diváckému – velké školní počítadlo. Charakteristické tapetování, dobový portrét v těžkém rámu, vpravo v popředí dvoustupňový stojan s vázami na květiny, větší na snížené a menší na vyšší plošině. Na stěně vlevo, u které stojí masivní zásuvkový prádelník, v oválném rámu velká ochranná značka Zimmermannova strojního rukavičkářství. U zadní stěny pod oknem kulatý stůl z tmavého dřeva. Vchody: vlevo v pozadí těžké a okované dřevěné dveře, v pozadí vpravo, za závěsem, dveře do předsíně. Vlevo v popředí dřevěné schůdky, ztrácející se v portálu. Okno otevřené do noci. Při otevření opony je scéna jen matně osvětlena.

Na stolku vzadu stojí spuštěný metronom; klapot metronomu. Kdesi vlevo za scénou přerušuje náhle noční ticho opakované zazvonění. Metronom zmlkne. Chvilí je ticho, až se opět ozve zazvonění. Dolní okraj značky na stěně se uvolní se zapraskáním z rámu a značka se sroluje k hornímu okraji. Vlevo za scénou je slyšet napřed jen slabé, vzápětí však čím dál silnější nejasné hlasy, jako by se tam s rychle vzrůstající důrazností o něčem navzájem přesvědčovaly. Zároveň šramot za plentou vpravo v pozadí. Obojí, šramot i hlasy, nabývá na zřetelnosti. Záhy je možné v hovořících rozeznat ZIMMERMANN, ZIMMERMANNOVOU a jejich DCERU.

VÝSTUP 2.

ZIMMERMANN, DCERA, ŽENICH, *později* ZIMMERMANNOVÁ,
TOVÁRNÍK ZIMMERMANN

Scéna se osvětlí.

DCERA, ZIMMERMANN

(vejdou zleva po schůdcích)

ŽENICH

(vynoří se současně zpoza závěsu. Všichni jsou dosud rozespali)

ZIMMERMANN

(zdraví se s nastávajícím zetěm)

DCERA

(jde vstříc ŽENICHOVI, který odpovídá tchánovi) Františku!

ŽENICH

Anežko! (Obejme ji)

DCERA

Jak spíš, miláčku?

ŽENICH

Nic, s čím bych se ti už nebyl svěřil. Pouhá tma, hlubší o vlhko od deštníků. Vnitřek kobky a pocity člověka, kterému kápne na hlavu.

Za scénou vlevo další slabé zazvonění.

ZIMMERMANN

(který znaveně usedl na pohovku, zívá) Přibijte to někdo...

DCERA

(pohládí ŽENICHA na cestu)

ŽENICH

(odejde za plentu)

Pauza.

ŽENICH

*(zprava z portálu, zřejmě něco hledá. Dojde k pohovce) Aha –
(Zvedne z pohovky kladivo, přejde k levé stěně a přibije dolní
okraj značky do rámu. Když je hotov, odstoupí a přeměří značku
pohledem)*

ZIMMERMANNOVÁ

*(vejde po schůdcích, ještě si dovazujíc župan. Je naprosto čilá)
Dobrý večer, Františku. – Jak se vám spalo, děti?*

ŽENICH

Ano, je to tak, milostivá paní. Tma uvnitř kobky – právě jsem
to říkal Anežce.

ZIMMERMANNOVÁ

*(podá mu sáček burských oříšků, který přinesla. S povzbudivým
úsměvem) Snad nebude tak zle, co? (K ZIMMERMANNOVI) –
Aby se nám lépe povídalo.*

ŽENICH dá oříšky na stolec. Manželské políbení ZIMMERMANN
s ZIMMERMANNOVOU.

ZIMMERMANNOVÁ

(k muži) Půjdeš, ne?

ZIMMERMANN

(který opět usedl na pohovku; bez nadšení vstane, vyndá – po chvíli hledání – z kapsy kapesník a hlučně se vysmrká. Pokročí k prádelníku, vyjme z kapsy svazek klíčů, chvíli vybírá, konečně jedním odemkne dolní zásuvku, otevře ji a vrátí se na pohovku)

TOVÁRNÍK

(vztyčí se v zásuvce, pokoušeje se navléknout nit do jehly, kterou drží v ruce. Teprve po chvíli roztržitě odhlédne k ZIMMERMANNOVI) – Tak co, Bedřichu? (Navléká nit)

ZIMMERMANN

(unaveně vstane, beze slova vezme TOVÁRNÍKOVÍ z rukou nit a jehlu, navlékne nit, oboje mu vrátí a opět usedne na pohovku)

ZIMMERMANNOVÁ

(pokračuje v pozadí v polohlasém rozhovoru s DCEROU a ŽENICHEM. Pauza, vyplněná jen jednotvárným zvukem rozhovoru)

TOVÁRNÍK

(uspokojeně se přesvědčí, že nit opravdu prochází jehlou, chystá se v zásuvce opět ulehnout)

ZIMMERMANN

(dotčeně) Tak – abychom šli, ne?

TOVÁRNÍK

(znehýbně. Přeměří ZIMMERMANNNA ostrým pohledem) Že se ti to už jednou nezdá zbytečné! Dnes, kdy jsou děti dospělé –

ZIMMERMANN

(bez přesvědčení) Nu dobrá, myslím, že rovněž znám váš vztah ke mně. – Jenom pochybuji, že byste mohl mít na mysli něco zvlášť překvapivého...

Ted' ustala v rozhovoru a pozorně naslouchá také ZIMMERMANNOVÁ, již okamžitě následují i oba mladí. DCERA, ve snaze ukázat svou ochotu – přesto, že zřejmě rovněž není nejlépe obeznámena s tím, oč běží – vezme dokonce ze stolku metronom a podává jej s tázavým pohledem TOVÁRNÍKOVÍ. Ale ZIMMERMANN i TOVÁRNÍK jí dají téměř současně najevo pohledem, že se obtěžuje zbytečně. Pak se oba znovu obrátí k sobě.

TOVÁRNÍK

– Tak to vidíš. To musí přijít stařec...! Řekl bych ti jen, *(potměšile)* že jsou v domě taky hodiny –

Při této větě je pojednou na scéně naprosté ticho, do něhož se každé TOVÁRNÍKOVÉ slovo, aniž by bylo proneseno zvlášť důrazně, vписuje s nečekaně mrazivou, téměř výhružnou zřetelností. ZIMMERMANN se neklidně rozhlédne.

TOVÁRNÍK

(vychutnává svou převahu) Vsadím se, že dosud nic nevidíš.

ZIMMERMANN

Já... *(Vzdá se)*

ZIMMERMANNOVÁ

(napovídá) Za plentou!

TOVÁRNÍK

(galantní úsměv k ZIMMERMANNOVÉ, která jej promptně opětuje)

ZIMMERMANN

(rezignovaně se zvedne)

ZIMMERMANNOVÁ

(povzbudivě) Tak, Františku –

DCERA

(mile, rovněž k ŽENICHOVI) – Běž.

ŽENICH

(v rozpacích; nepostřehl, oč je žádán)

ZIMMERMANN

(mlčky vezme ŽENICHA za rameno, odejdou spolu za plentu)

TOVÁRNÍK

*(za ZIMMERMANNEM, s uspokojeným zasmáním) Ano. Dokud je člověk při silách, civí klidně na ciferník – a pořád má dost času. Taky jsem to nechápal... *(Směje se pro sebe. Tyto znepokojivé věty jsou pronášeny zcela bez patosu, s téměř žoviální lhostejností. ZIMMERMANNOVÁ přikyvuje, celá prozářena vnitřní harmonií a jakoby souhlasem nejen s TOVÁRNÍKEM, ale s celým vesmírem)**

Pauza. Po chvíli se zpoza závěsu ozve ostrý zvuk, jako by zaskřípělo povolující pero a zároveň zapraskalo dřevo. A znovu.

ZIMMERMANN a ŽENICH

(vyjdou zpoza závěsu, ZIMMERMANN nese velké nástěnné hodiny, ŽENICH, poněkud znepokojen, si prohlíží zranění, které utrpěl na ruce)

DCERA

(ošetří ŽENICHA)

ZIMMERMANN

(hodiny v ruce, upře tázavý pohled na TOVÁRNÍKA; ale ten se omezí na spokojené přikývnutí a ulehne do zásuvky, již s ním ZIMMERMANNOVÁ – věnujíc mu poslední zářivý pohled – znovu zasune)

VÝSTUP 3.

Předešlí bez TOVÁRNÍKA.

ZIMMERMANN

(který mlčky a nehybně vyčkával, dokud se za TOVÁRNÍKEM nezavřel prádelník, odhodí zlostně hodiny na pohovku; jakási součástka mu přitom zřejmě uvízne v dlani, protože k ní vzápětí nakvašeně přihlédne, něco z ní opatrně vytáhne, přistoupí k oknu a něco jím rozhodně vyhodí ven. Z náměstí pod oknem se ozve krátké, ale jasné cinknutí)

Pauza.

ZIMMERMANN

(rozhledne se po ostatních, pomalu odchází ke schůdkům; na odchodu) – Namočili jsme ten hrách, Milado?

ZIMMERMANNOVÁ

Ovšem, miláčku. A bylo to taky docela zbytečné. Zapomněl jsi asi, že je zítra neděle.

DCERA

Ano, už se tak těším. František vezme fotoaparát.

ZIMMERMANNOVÁ

Ano, *(k ZIMMERMANNOVI)* a já ti vezmu to nové dirkování, cos dostal od Františka... no popovídáme si, ne?

ZIMMERMANN

Zítra?? *(Pomalu se vrací od schůdků, zastaví se před ZIMMERMANNOVOU)* – Asi nevíš, co mluvíš. Pořádný hák, a pěkně hluboko do chřtánu – to je to, co budu potřebovat!

ŽENICH

Opravdu, milostivá paní. Zítra budeme mít všichni co dělat.

DCERA

(upozorní jej) Františku!

ŽENICH

(zamlouvá) Totiž... zítra úředníci – myslím vládu... je přece sčítání lidu?!

ZIMMERMANN

(uklidněn, přikyvuje)

ZIMMERMANNOVÁ

(s novými silami) Vždycky si pomyslím, jak to asi je, když se pak vrátí... jak rozsvítí v průjezdu... takové to teplo, když vejdete z mrazu na schody... Známe to přece každý. A ti, co nikoho nemají – (zamyšleně umlkne. Delší pauza; pak) – Popovídáme si, ne? (Sahá po sáčku s oříšky)

ZIMMERMANN

To je všechno, co umíš – popovídat. Ale *(zlostně zdůrazní)* ještě máme něco v šupletí!

DCERA

(s nejněžnějším úsměvem se pokusí upoutat ŽENICHOVU pozornost nějakou hloupůstkou, ten ji ale zarazí. Oba dál napjatě poslouchají)

ZIMMERMANN

(podívá se po nich, významně zakašle)

ZIMMERMANNOVÁ

(obrátil se k ŽENICHOVI) Vždyť to znáte, Františku. Člověk rád udělá starému člověku nějakou tu radost... ale jsou s tím také starosti, na druhé straně.

ŽENICH

Právě.

Pauza. ŽENICH si odkašle, nadechne se, jako by chtěl něco říci, ale pak si to rozmyslí. Posléze se, poněkud rozpačitě, odhodlá ZIMMERMANN.

ZIMMERMANN

Vždyť to zná...

ZIMMERMANNOVÁ

Ano, Františku? (*K ZIMMERMANNOVI*) – Já myslím, že ne?!

ŽENICH

(*zdvořile mlčí. Pauza, pak*)

ZIMMERMANN

(*co nejlidumilnějším tónem*) Tatínek nám dělá starosti.

ŽENICH

Ano?

ZIMMERMANN

(*zdrucující pohled na ŽENICHA. Chce odejít*)

ZIMMERMANNOVÁ

(*zachraňuje situaci*) Samozřejmě, že ne, jsme rádi, že je v domě aspoň takhle, ale –

ZIMMERMANN

(*obrátil se na ni, výhružně vyčkává*)

ZIMMERMANNOVÁ

(*rozpačitě zmlkne*)

ZIMMERMANN

No, tak jen už to řekni. Ale pak tedy všechno! – O nocích, které jsem probděl, o knihách, jimiž jsem se musel doslova projídat. Skály, v nichž jsem se zabydlel, a tunely, do nichž

jsem se ztrácel. – Řekl jsem lampa? Stačilo otevřít oči: nic, než tma bez lampy. Tu knihu jsem už nezavřel. – Museli bychom mluvit o trámec nad hlavou, taky ale o nýtech – ano, o nýtech – v temeni. O místě pro plivanec. A proč. Řekni taky proč. Pro věci, které jsem odložil a které ležely opodál. Pro pár špinavých rukavic. – A teď ještě ke všemu zásuvka a v ní... kus člověka.

ZIMMERMANNOVÁ

(chlácholivě) Nebud' takový. Kolikrát jsi sám říkal, že se všechno poddá.

ZIMMERMANN

(sarkasticky) Lampa ovšem –

Všichni napjatě čekají.

ZIMMERMANN

(zneklidní, méně jistě) Lampa... přece zhasla?!

ZIMMERMANNOVÁ

(oddechne si) Nu ano...

ŽENICH

(po malé odmlce) Tatínku! Když jsme si před dvanácti lety s kolegy slavnostně slíbili, že mít čisté svědomí znamená nečtenichat ani –

DCERA

(nakloní se k ŽENICHOVI a na něco ho upozorní. ŽENICH se na ni překvapeně podívá, pokusí se polohlasem něco namítnout)

ZIMMERMANNOVÁ

To máte tak, Františku... slyšíte mě? (*ŽENICH, přesto, že jeho druhoplánový dialog s DCEROU už mezitím ustal, si teprv dodatečně uvědomí, že ZIMMERMANNOVÁ mluví k němu*) – Když manžel zdědil po otci výrobní, domnívali jsme se, že je konec zlé pohádce.

ZIMMERMANN

– Kdybych měl alespoň jistotu, že budu ode dneška za rok moci otevřít zásuvku, napřáhnout a podívat se dovnitř přímo před sebe.

ZIMMERMANNOVÁ

(*k ŽENICHOVI, s ryze ženskou precizností citově vybaví následující projev své náhlé bezradnosti*) Zítřka ovšem...

ZIMMERMANN

(*při zmínce o zítřku odhodí rázem všechna „kdyby“ za hlavu. Střízlivý, krajně starostlivý výraz*) To je právě to. Vzpomenou-li si zítřka a udělají nám tu prohlídku... nechce se mi na to radši příliš myslet.

DCERA

Myslíš, že by se mohli dostat až do skladiště?

ZIMMERMANN

Ale to už je to nejmenší... Konečně, ve staré hromadě tak na nejvýš zabloudí. – Ne, o ty hadry už mi dávno nejde. To, co mi nedává spát, je výhradně tatínkova zásuvka.

ZIMMERMANNOVÁ

Měli jsme ho přece jen přihlásit...

ZIMMERMANN

A úmrtní list? Ten jsme měli sníst, ne?! – To nám teď tak pomůže! Za chvíli je půlnoc. (*S povzdechem*) No, vyspíme se na to svítání... (*Rozhlédne se po přítomných, několik záhadných zášklubů ve tváři, které je patrně nutné považovat za pozdrav. Odejde*)

VÝSTUP 4.

ZIMMERMANNOVÁ, ŽENICH, DCERA

ZIMMERMANNOVÁ

Věřte, že to kolikrát nebylo jednoduché. Kolikrát jsme se octli – jen tak v průvanu... To víte, starý člověk.

ŽENICH

(*zdvořile*) Člověk často stojí v prázdné chodbě. Pohlédne ke stropu: něco se urvalo. A strop je prázdný.

DCERA

(*hořce*) Nejhorší je, když se ti už pod nohy neplete než staré zboží. A kam se podíváš, všude to samé. Hromádky a zase hromádky. Rukavice a v ní... zas rukavice.

ZIMMERMANNOVÁ

(*k ŽENICHOVI, temperamentně*) Vy víte sám, Františku, že jsem vám nikdy nekoukala do huby. – Zítra to ovšem pro nás opravdu nebude lehké.

ŽENICH

Pokud to mohu posoudit, tak ne.

ZIMMERMANNOVÁ

Abyste mě dobře pochopil: starý pán měl už být dávno mrtvý. Jenže kdo mohl tušit, že další sčítání bude následovat tak záhy? Mysleli jsme, že ho tu pak pochováme sami. – Měli jsme všichni klapky na očích.

ŽENICH

(zaražen) Ano, ano –

DCERA

(dělá znamení na matku, ale ta nechápe)

ŽENICH

Domnívám se ale, že dostat pana továrníka ze zásuvky... nebude tak docela snadné.

ZIMMERMANNOVÁ

Nejhorší je, že se vůbec nemýlíte. *(Udělá unavené, bezradné gesto, lehce se zapotáčí)*

DCERA

(nervozně) Je ti něco, maminko?

ZIMMERMANNOVÁ

(malátně) Někdy jako bych slyšela... podivnou hudbu... Ne, té scény se starcem, který vstává z mrtvých, bych se nechtěla dožít...

DCERA

(zneklidněna) Ale mami...

ZIMMERMANNOVÁ

Oblak úředníků. Jsou tu všichni – Ne, nedívejte se tak na mne!
Je to pohled bezcitné závory. – Měli jsme ho snad umlátit
hrncema? (*Nové zapotáčení*) ... Teď jsou to bubny. Bubny jako
květy...

DCERA

(*s krajním znepokojením*) Neměli bychom jít spát? František
je unavený...

ZIMMERMANNOVÁ

(*probere se*) – Odpusťte mi. (*K ŽENICHOVI*) A ráno nevstávejte.
Můžete-li, jen ležte; jako když se vznášíte. Až se i strop octne
pod hlavou. – (*Zasněně*) Jednou bych chtěla zahnat všechny
ty chmury –

ŽENICH

Bylo by to určitě krásné. Ale co by tu pak vlastně zbylo? Jenom
ten strop? Stůl – a dvě židle? – Ani zítra si ovšem příliš nepři-
spím.

ZIMMERMANNOVÁ

Ale proč ne?

DCERA

(*zamlouvá*) Samozřejmě... začne vedle štrachat farář... vid'?
Nebo –

ŽENICH

(*nepochopil*) Ale ne, myslel jsem –

DCERA

(táž hra) Ano... jako jindy... Žehlička taky bude pomalu studená. *(K ZIMMERMANNOVÉ)* Strašili jste mě s tím přece už jako dítě! *(K ŽENICHOVI)* Ty nikdy nezažiješ mamčinu slavné vychladlé železo –

Pauza.

ŽENICH

(po pauze) Člověk vejde, vystoupí po schodech, zazvoní – a nikdo mu neotvírá.

Pauza.

ZIMMERMANNOVÁ

(k DCEŘI) – Ty jsi znala toho strážníka, co si u nás nechával ty klíče?

DCERA

Ten, co bydlel mezi dvěma mosty?

ZIMMERMANNOVÁ

Tam někde. Prý je teď v remíze... To by mě zajímalo, co tam dělá –

DCERA

(zívá) Není ho vidět...

ZIMMERMANNOVÁ

(k ŽENICHOVI) To by zajímalo hlavně vás, vy se pořád vrtáte v těch zámcích. To byly zvláštní klíče, co on měl. Však se je taky bál mít u sebe... Starému Holekovi se hodily k bráně!

Znal jste ten jeho velkostatek? To přece nebyl velkostatek, ale pevnost! Co říkám, pevnost, to byla –

ŽENICH

(co nejzdvořileji) Myslím, že také půjdu spát.

DCERA

(zamáčkne cigaretu) Hm. Ty deštníky už snad taky budou suchý.

ŽENICH

(unaveně) Němý uslyší, slepý ucítí. – Dobrou noc.

ZIMMERMANNOVÁ

Vrátíte se ještě?

ŽENICH

Patrně už... až k ránu. *(Odejde)*

VÝSTUP 5.

ZIMMERMANNOVÁ, DCERA

DCERA

– Dobrou noc, mami.

ZIMMERMANNOVÁ

Co ty myslíš...

DCERA

Prosím?

ZIMMERMANNOVÁ

Budou ty deštníky už suché?

DCERA

Asi ne.

ZIMMERMANNOVÁ

Jestli bychom se neměly jít zeptat?

DCERA

Sám to ví nejlíp.

ZIMMERMANNOVÁ

Víc hlav a tak dál, znáš to. Může tam být tma.

DCERA

Je tam svíčka.

ZIMMERMANNOVÁ

Sotva půlka.

DCERA

No, snad nebudeme muset smlouvat o podrobnosti. – Dobrou noc. *(Odejde)*

ZIMMERMANNOVÁ

(jde k prádelníku, chvíli nad ním uvažuje, nakonec mávne rukou, vezme ze stolku burské oříšky a odejde po schůdcích vlevo)

Tma.

VÝSTUP 6.

VETŘELEC, ZIMMERMANN

Na scéně chvíli jen tma a ticho. Potom se ozve šramot: někdo leze do pokoje oknem. Za okamžik nato zleva vrznutí dveří, po chvíli i zvuk blížících se kroků. Někdo sejde po schůdcích. V následující, dost dlouhé scéně se na jevišti odehrává pantomima dvojí usilovné činnosti, z které – pro panující tmou přerušenu jen občas škrtnutím zápalky – nelze zachytit víc, než jednotlivé zvuky: šátrání, náraz do nábytku, zachrastění zápalek. Konečně se ozve cvaknutí vypínače a scéna se osvětlí, zřejmě díky ZIMMERMANNNOVI; ten aspoň pomalu schází ze schůdků, zatímco druhý, VETŘELEC, klečí na podlaze, zcela zabrán do sbírání vypálených zápalek.

ZIMMERMANN

(zastaví se, vyčkávavě jej pozoruje)

VETŘELEC

(sebral mezitím zápalky, vstane, rozhlíží se po koši na odpadky)

ZIMMERMANN

(významně) – Přál byste si snad noviny?

VETŘELEC

(vytrhne se, rozpačitý úsměv, náznak pozdravu) Rád... ale nebudu vás dlouho zdržovat.

ZIMMERMANN

(v němž se čím dál výrazněji schyluje ke strašné explozi) Ale prosím, prosím... Tak snadno se zase neodchází! (S krátkým zasmáním se vrhne za schůdky, kde chvíli šmátrá rukama, pak se odtamtud rychle vztyčí s chumlem zmačkaných novin,

starých listin i pouhých cárů papíru v náručí, pokročí a hodí všechno na VETŘELCE; ten se jen rozpačitě ožene a shodí papíry z prsou i z ramen)

VETŘELEC

– Jak říkám... nerad bych vás zdržoval. (Sbírá papíry ze země, posupně pozorován ZIMMERMANNEM. Potom se opět rozhlíží po koši na odpadky)

ZIMMERMANN

(vezme mu neurvale papíry z rukou a hodí je na pohovku. Pak na ni sám usedne)

Pauza.

VETŘELEC

(sebere ze stolku součástku, kterou přinesl, podává ji ZIMMERMANNNOVI) Tady to vám taky vypadlo z okna –

ZIMMERMANN

(vytrhne mu součástku z ruky a mrští jí za schůdky. Chvíli pauza, pak) A víc nic? Kondolence, přípitky – to už se nedělá?! Alespoň stručné blahopřání?? – To, čemu se říká samostatně vystupovat, se nestrká pod první prkno, pane!

VETŘELEC

(co nejzdvořileji) Myslím, že jsme poslední dobou všichni tak trochu... postiženi. – Ale mohl bych se vám podívat na ty hodiny.

ZIMMERMANN

(mrazivě) Děkuji, jako by se stalo. – Ale jen vypravujte, vypravujte, prosím! Jak se teď chodí v noci po ulici, jak se pak

stoupá vzhůru do oken... jaké je ticho nad náměstím... Víím sám, že ty věci nejsou zdaleka bez půvabu! – Bohužel jsem se nedostal ven už několik týdnů...

VETŘELEC

Myslím, že by to nebylo nic zajímavého.

ZIMMERMANN

(překonává se v hbitosti) Jak se to vezme. Někdo si dovede i v tom zbudovat hrad!

VETŘELEC

– Tak tímhle raději neplýtvejte. Měl jsem příležitost *vidět* lidi, kteří se celý život hrabali v jedné rouře.

ZIMMERMANN

Není to tak snadné, mladý muži. Já víím – házet úsměvy a burcovat, zmítat se v provazech... Taky je ale česat; a ne když se vám zachce – ale když to potřebují!

VETŘELEC

Nejsem si skutečně jistý, platí-li všechno tak, jako dosud...

ZIMMERMANN

(vybuchne) A proto mám snad v domě člověka s omítkou na hlavě?!?

Pauza.

VETŘELEC

(který má skutečně ve vlasech větší bílý kus, si tam instinktivně sáhne, vzápětí ale dá sklesle ruku dolů, jako někdo, koho při-

liš zranili) – To jste nemusel říkat. Mohu vás ostatně ujistit, že to *(trpce zdůrazní)* omítka opravdu není... Každopádně promiňte. – *(Rozhlédne se, jde k oknu, sáhne mechanicky ven do břečtanu pro klobouk, který tam uvízl a který si nasadí)* Myslím, že půjdu.

ZIMMERMANN

– Abyste se neurazil. *(Vstává)* S tím odchodem to jistě nebude tak horké –

VETŘELEČ

(rozhodně) Obávám se, abych nesjel do tmy po stožáru.

ZIMMERMANN

(vybuchne) A já se obávám, abyste si nesesedřel zadnici! *(Hrábne prudce do papírů na pohovce, vecpe si je jedním pohybem do náručí, zaklesne celý chumel pod bradu a obrátí se zlostně, poněkud nemotorně k VETŘELCI)*

Značka v rámu se opět sroluje.

ZIMMERMANN

(náhle pozbyl sil; pustí papíry, klesne na pohovku) Přibijte to... tady je kladívko – *(Podá mu kladivo)*

VETŘELEČ

(odejde za závěs, odkud se ozve několik ran kladivem. Když se vrátí) Něco dalšího?

ZIMMERMANN

(trpce se ušklíbne) No, ono to nestačí, že... *(Sarkasticky)* Ale buďte klidný, nechybí tolik, a budeme tu počítat básníky!

(Cinká melancholicky v kapse drobnými) – Vlastně počkejte, když už jste tady. Vy se v tom vyznáte, co?

VETŘELEC

Přijde na to.

ZIMMERMANN

Já myslím... jestli byste se nepodíval na jeden větší kus?

VETŘELEC

Není-li to moc daleko –

ZIMMERMANN

Jen trochu šera; starý, ale dobrý měch. Není to tak dlouho, co k tomu došlo: trhlina. Zářivá průrva do ponuré hlavy. – Trčí tam po léta.

VETŘELEC

No, dovolíte-li, trochu bych se s tím polaskal.

ZIMMERMANN

Tak moment. *(Tahá něco zpod pohovky)* Kdybyste byl tak laskav...

VETŘELEC

– Ale jistě. *(Upevní opět pomocí kladiva značku do rámu)*

ZIMMERMANN

(konečně se mu podaří vytáhnout po částech zpod pohovky přelomený oprašovač pavučin. Je nevidaně zaprášený) Jo. *(Prohlíží si otupěle oprašovač)* – On bude v komoře.

VETŘELEC

Kdy bych tedy mohl přijít?

ZIMMERMANN

(opět ironicky a – v rychlé proměně – čím dál zlověstněji) Jak je libo, jak je libo, to je samozřejmé. Ale nepodíváme se trochu z okna?!

VETŘELEC

(jde k oknu, při pohledu dolů se však zarazí) Ne, to je opravdu hrozné...

ZIMMERMANN

(posupně vyčkává)

Zazvonění za scénou.

ZIMMERMANN

(vytrhne se; v náhlé bezradnosti se chvíli rozhlíží, pak, právě když se dolní zásuvka prádelníku začíná prudce roztrásat, k ní rychle přistoupí a pootevře ji. Zásuvka se přestane třást, ZIMMERMANN s ní polohlasem vymění několik vzrušených vět. Pak znovu zásuvku zavře, VETŘELEC se v touž chvíli opět otočí od okna)

VETŘELEC

Je to skutečné ticho. Na vás nikdy nepřijde taková chvíle... odshora dolů... najednou vámi protáhne jako v létě propustí... *(odváží se, rychle)* až byste skutečně začal počítat básníky?

ZIMMERMANN

(po odmlce, během níž je za scénou vlevo slyšet zvuk otvíraných dveří, několik chvatných kroků a opět dveře, které se zavřou;

znepokojen) Mívám spíš dojem... štrachání, vzbudí se ozvěna... Starý šramot v masném zámku. *(Za scénou rána)* Někdo je neklidný.

VETŘELEC

(pokračuje) Mám dojem, že jsem právě zažil... takovou chvíli.

Za scénou kroky; zastaví se. Zašramocení.

ZIMMERMANN

(schumlá opět papíry, které odhodil na pohovku, do velké koule, nabere si je do náručí) Obávám se, že teď už se nevyhnete ani pokračování.

Za scénou vlevo rychlé, blížící se kroky.

VÝSTUP 7.

Předešlí, ZIMMERMANNOVÁ

ZIMMERMANNOVÁ

(vejde zleva, zastaví se na schůdcích) Ale co tak zaraženě, pánové? Je na vás v noci ticha příliš mnoho??

ZIMMERMANN

(nervozně) Obávám se, že půjdu spát, Milado.

ZIMMERMANNOVÁ

Nepochybuji o tom.

ZIMMERMANN

(rozpačitě) Budu se ještě muset trochu zahrabat... do těch papírů – *(Kývne bradou směrem k chumlu v náručí; chvíli prodlužuje své rozpaky, pak kvapně odejde)*

VÝSTUP 8.

ZIMMERMANNOVÁ, VETŘELEC

VETŘELEC

(sundá klobouk, úklona k ZIMMERMANNOVÉ)

ZIMMERMANNOVÁ

(podává mu židli, srdečně) Budu tedy opět Miladou –

Pauza.

VETŘELEC

(u okna) – Byl už jsem na odchodu, když jsem si vzpomněl na počítání básníků...

ZIMMERMANNOVÁ

(chápe se příležitosti) Ani nevíte, jak ráda si zas jednou zahrāju!

VETŘELEC

(namítá) Ono – je po slunovratu...

ZIMMERMANNOVÁ

(povzbudivě) Aspoň nebudem rušeni. *(Přistoupí k oknu)* – Začínáte. Jste host.

VETŘELEC

(nesměle) Jedna...

ZIMMERMANNOVÁ

(dlouho se dívá z okna, pak s náhlou radostí) Chyba!

Pauza.

ZIMMERMANNOVÁ

– A dvě. Za kašnou.

VETŘELEC

Bá... bás...

ZIMMERMANNOVÁ

(povzbudivě) No... Ano?

VETŘELEC

Bás... ník.

ZIMMERMANNOVÁ

(zajásá) A chyba! Míč.

VETŘELEC

Dva.

ZIMMERMANNOVÁ

To neplatí. Míče jsou mrtvé. – Ale já mám: tři, osm... devět ptáků... *(počítá)* ... šest... to je šest a půl.

VETŘELEC

To by také nemělo platit. Ptáci jsou zase živí.

ZIMMERMANNOVÁ

Nemyslíte si snad, že to nepřepečítávám?

VETŘELEC

(pohled z okna) Starosta! – To mám... sedm.

ZIMMERMANNOVÁ

Mínus sedm! Starosta je mínus.

VETŘELEC

(chabě se hájí) Ale – má vousy.

ZIMMERMANNOVÁ

(pohled z okna) Jo s vousama? *(Vítězně)* Tak to je mínus patnáct.

VETŘELEC

Ne, nemá. To byl stín.

ZIMMERMANNOVÁ

No, tak mínus sedm. – Poleno k polenu.

VETŘELEC

(nechápe) To je kolik?

ZIMMERMANNOVÁ

(trpělivě) To není nic. Začínám znova. – Tlučte křídlem.

VETŘELEC

Půl.

ZIMMERMANNOVÁ

(udivena) Hned tak vysoko?

VETŘELEC

(neví) Zvykl jsem si...

ZIMMERMANNOVÁ

(pokrčí rameny) No budiž. Volíte vy. *(Pauza, kterou po chvíli přeruší rozhodnějším)* – Prosím: půl.

VETŘELEC

Řeknu raději: celá.

ZIMMERMANNOVÁ

Pak padáte. Tohle byl párek vran.

VETŘELEC

(náhle zvolá) ... dva... tři – a velké jídlo!!

ZIMMERMANNOVÁ

(vykloní se z okna) Máte štěstí. – Jde strážník.

VETŘELEC

(podívá se rovněž, pak rychle odstoupí od okna) Vidíte, to... bych nečekal.

ZIMMERMANNOVÁ *u okna nesrozumitelně počítá.*

Pauza.

VÝSTUP 9.

Předešlí, ZIMMERMANN

ZIMMERMANN

(s rozespalým, starostlivým výrazem vejde po schůdcích)

ZIMMERMANNOVÁ

(dopočítá) – S tou překážkou je to sto šedesát... skoro sto šedesát. (Spatří ZIMMERMANNA) Víš, že vyhrál?

ZIMMERMANN

(kývá na ni, aby k němu šla, přitom s nápadnou zdvořilostí k VETŘELCI) Musíte prominout. Některé ženy jsou už prostě stavěny jako portály...

VETŘELEC

Ano. Mluví se také o chapadlech noci –

ZIMMERMANN

(který už chtěl tiše hovořit se ZIMMERMANNOVOU, zarazí se) Prosím?

VETŘELEC

(zrozpačití) Promiňte... ne, to by nebylo přesné. Uložím se... sami víte kam. – (Chvíli přešlapuje na místě, potom odejde za závěs)

ZIMMERMANN

(vyčkává, dokud se za závěsem neozve klapnutí dveří)

VÝSTUP 10.

ZIMMERMANN, ZIMMERMANNOVÁ

ZIMMERMANN

(po pauze) Co budeme dělat?

ZIMMERMANNOVÁ

(nechápe) Nevím, jak myslíš sám?

ZIMMERMANN

Vyhodit ho teď nemůžu, to bych ho proti nám jen poštvál. –
Tohle nám opravdu scházelo.

ZIMMERMANNOVÁ

(smířlivě) – Myslím, že to není nejhorší počítání, k jakému
mohlo dojít.

ZIMMERMANN

(jde k oknu, pro sebe) To se uvidí zítra.

ZIMMERMANNOVÁ

Co říkáš?

ZIMMERMANN

(posupný pohled)

Pauza.

ZIMMERMANNOVÁ

(po chvíli) – Měla jsem dojem, že jsi něco říkal.

ZIMMERMANN

(prudce) Říkal jsem, že se uvidí zítra.

ZIMMERMANNOVÁ

Ty myslíš, že by mohl...

ZIMMERMANN

Lez jednou oknem. V naší situaci nemůžeme věřit nikomu...

(Přechází po místnosti, až se zastaví před ZIMMERMANNOVOU)

Zdá se, že tě to příliš neznepokojuje?

ZIMMERMANNOVÁ

A máš celkem pravdu. – Půjdu spát. *(Odejde vlevo)*

VÝSTUP 11.

ZIMMERMANN, VETŘELEC

VETŘELEC

(vyjde bez kabátu zpoza závěsu)

ZIMMERMANN

(nejistě) Už jste si odložil?

VETŘELEC

Až teď. Ta tma mě zdržela, pořád jsem do něčeho šlapal. Šlo

by to ale využít. Nemohl bych si tam vyvolat pár snímků?

ZIMMERMANN

Fotografie?? *(Polekán)* Je to opravdu nutné?

VETŘELEC

Víc, než byste myslel.

ZIMMERMANN

(v lehké panice) Prosím, kdybyste ale raději... tady nahoru... *(ukáže ke schůdkům)* a na konci doprava; chvíli asi taky budete muset po čtyřech... Máte zápalky? *(VETŘELEC přisvědčí)* A nuž? Když ne, bude se tam někde ještě válet šroubovák. Jen musíte dát pozor, ten hřebík je tam právě ve výši čela...

VETŘELEC

(odejde po schůdcích)

VÝSTUP 12.

ZIMMERMANN, ŽENICH

ZIMMERMANN

(nervozně si oddechne, sáhne do kapsy; napřed vyndává různé papíry, konečně vyjme hledaný kapesník, aby si otřel orosené čelo – ten ale zas nechce z kapsy ven)

ŽENICH

(vyjde zpoza plenty, na prsou pod rozhaleným pyžamem má zřetelnou šlápotu od zabláčené boty, kterou si zdrceně prohlíží. Marně se pokouší potupné znamení odstranit)

ZIMMERMANN

(aniž se na něj podívá) Pojd' mi pomoct.

ŽENICH

(dojde k ZIMMERMANNŮVI, zastrčí mu mechanicky kapesník zpátky do kapsy)

ZIMMERMANN

(si přitom všimne šlápoty na prsou) Ježíš... chudáku...

ŽENICH

(bolestně) Já nevím, tatínku – tohle snad ale bylo zbytečné!

ZIMMERMANN

Netrap se tím, všichni se máme co zapírat! Běž teď spát, ráno si to umeješ.

ŽENICH

(trpce) Otázka je, mohu-li ještě usnout. (Odejde za závěs, kde se ozve klapnutí dveří)

VÝSTUP 13.

ZIMMERMANN, později VETŘELEC, pak ŽENICH

VETŘELEC

(buší zvenčí na dveře vlevo v pozadí) Haló!! – Otevřete??... Haló!

ZIMMERMANN

Kdo tohle zase – *(Jde ke dveřím, ale nemůže je otevřít)* To musíte zevnitř! Podložte to tam něčím.

VETŘELEC

(za dveřmi) Hm, ale... mohl by to být klobouk?

ZIMMERMANN

Třeba, to je jedno... No prosím. *(Otevře dveře)*

VETŘELEČ

(vyjde s polínkem v ruce, zahodí je zpátky do dveří a zavře za sebou) Všechno je to zamčené –

ZIMMERMANN

(překvapen) Kudy jste to prosím vás bloudil?

VETŘELEČ

Bojím se, že všude, kde se dalo. – Bylo to poněkud nevlídné...

ZIMMERMANN

(zamračen) Nebylo to taky... trochu jako ve skladišti?

VETŘELEČ

Téměř výhradně. Ale jak říkám – všude zamčeno. A při zaklepání... táž odpověď.

ZIMMERMANN

(když vidí, že se v tomto směru nemusí obávat) Jo, příteli, zamčeno! Už sedm let, od minulých voleb. A to jste nebyl vevnitř. Pro každého obyvatele jedny palčáky! A nic. Ticho po pěšině. – Hromádky.

VETŘELEČ

A proč je neprodáte? Loni byly přece pořádné mrazy!

ZIMMERMANN

Proč! Příkaz shora. Přišla nová vláda – a bylo po rukavicích. Musel jsem likvidovat a celá zakázka mi zůstala ve sklepě.

VETŘELEC

A kolik že jich je?

ZIMMERMANN

No, málo ne. – Tolik, co obyvatel; pro každého po páru.

VETŘELEC

Pravda. A kolik je obyvatel... ano, to vlastně až zítra, že.

ZIMMERMANN

Zítra??

VETŘELEC

Sčítání lidu, nemýlím-li se?

ZIMMERMANN

Já to věděl. *(Zdrceně klesne na pohovku)*

Zazvonění za scénou vlevo.

VETŘELEC

Jestli se vám udělalo nevolno, zaskočím vás –

ZIMMERMANN

Jen si poslužte; klíče od skladu jsou pod stolem. Telefon –

VETŘELEC

Nejdřív snad... ty klíče. *(Hledá na zemi pod stolkem)*

Zleva se ozve další, tentokrát důraznější zvonění, zároveň klepání z dolní zásuvky prádelníku.

VETŘELEC

(nejistě) Mám tam jít?

ZIMMERMANN

(zlekán) Chraň bůh!... Teď hledáte klíče.

VETŘELEC

Pod stolem nejsou.

ZIMMERMANN

Jen se podívejte pořádně!

VETŘELEC

Je jich asi hodně, co?

ZIMMERMANN

Tady je klíčů...

VETŘELEC

Víte, kdybyste měl náhodou šperhák...

ZIMMERMANN

V prádelníku.

VETŘELEC

(jde k prádelníku) Dovolíte-li tedy –

ZIMMERMANN

Prosím. Mně je to přece jedno – *(Vstane z pohovky, přejde do pravého portálu, odvrátí se)*

VETŘELEC

(otevře druhou zásuvku zdola, chvíli se v ní prohrabuje. Vytáhne složený arch balicího papíru) Co je tohle?

ZIMMERMANN

(přejede si nervozně dlaněmi po spáncích) – No ano.

VETŘELEC

(rozkládá papír, který je dost značných rozměrů. Byl již zřejmě několikrát použit) Povídám... to můžu zahodit?

ZIMMERMANN

*To snad... myslíte? (Obrátí se, s úlevou) Ach tak – ne, to neza-
hazujte. Říkal jste přece, že půjde spravit?*

VETŘELEC

Já??

ZIMMERMANN

No. Nebo kam jste dal ten měch? Byl v tom zabalený, ne?

VETŘELEC

*(prohlíží papír) Tady není. Aspoň... (Dorozbalí papír) ... Ne.
Jen drobky.*

ZIMMERMANN

*Drobky... Prosím vás – mohl byste mi to tam vrátit? Asi jsem
to trochu popletl. Bude zřejmě přece jen v komoře.*

VETŘELEC

– Mohu to složit?

ZIMMERMANN

(klidně) To nechte. František už to zná...

Zleva se ozve zvonění.

VETŘELEC

(jde se podívat k oknu, nesložený papír v rukou)

ŽENICH

(vejde vpravo zpoza závěsu, nevidí VETŘELCE) Nechce to pustit.

ZIMMERMANN

Ale zavírej, laskavě.

Průvan vezme VETŘELCI papír z rukou, ten vyletí oknem.

VETŘELEC

(zmateně) To nic, to je směla – Hned jsem zpátky. *(Vyleze oknem)*

VÝSTUP 14.

ZIMMERMANN, TOVÁRNÍK, ŽENICH, ZIMMERMANNOVÁ, později
DCERA

ŽENICH

(vrátil se po tom, co zavřel dveře) – Už to drhnu rohožkou, ale nechce se to hnout. –

ZIMMERMANNOVÁ

(vejde po schůdcích) Já se vám musím omluvit, ono se to v létě hraje jinak... Kde je ten pán?

ZIMMERMANN

(tupě) Ten pán uznal za vhodné. (Otevře zásuvku)

TOVÁRNÍK

(vztyčí se v zásuvce) – Kde je Anežka?

ZIMMERMANNOVÁ

(rozhlédne se) Není tu.

ZIMMERMANN

Spí.

ZIMMERMANNOVÁ

(laskavě, ale důrazně) Nespí, nevymýšlej si!

ŽENICH

(vysvětluje) Šla dát rohožku před dveře.

DCERA

(vyjde s rohožkou zpoza plenty, šeptá ŽENICHOVI cosi do ucha)

ŽENICH

(nevrle) Cože?

DCERA

(křičí) Že se tam bojím!

ZIMMERMANNOVÁ

Prosímtě, dej to sem... (Vezme DCEŘI rohožku z ruky, odejde vpravo)

TOVÁRNÍK

(za ní) – Ano. Zatím tě nepotřebuju. – Františku!

ŽENICH

Ano?

TOVÁRNÍK

Tohle jsem před časem našel ve sklepě. *(Vytáhne z kapsy starou, roztrhanou knížku sešitkového vydání, ke všem)* Je to velmi zajímavé čtení, například tady... *(Začte se. Když to trvá příliš dlouho, rozpačité pohledy, posléze i čím dál významnější kašláni ostatních)*

ZIMMERMANNOVÁ

(vrátí se zpoza závěsu) Tak. Už – *(Zjistí situaci, zarazí se)*

ZIMMERMANN

(polohlasně k ZIMMERMANNOVÉ) Dalas ji před ty dveře?

ZIMMERMANNOVÁ

(kývne, pak rovněž polohlasně) Ale bojím se, že se při tom trochu poškodila. –

TOVÁRNÍK

(vytrhne se ze čtení, všichni zpozorní. Upře pohled na ZIMMERMANNNA a zamyslí se. Po chvíli) – Potřeboval bych aspoň kousek bavlnky.

DCERA

(vyndá mechanicky z kapsy župánku krátký ústřížek červené bavlnky, ospale) Něco by tu bylo. *(Pokročí k TOVÁRNÍKOVI)*

TOVÁRNÍK

(vrhne se po bavlnce, pak si uvědomí přítomnost ostatních, zarazí se. Omluvně) Jsem už starý. – Stačil by na mne kus drátu. (Chvilí vychutnává účinek svých slov, ale pak se opět jme dětinsky věnovat bavlnce)

Dlouhá, trapná pauza, během níž dostane ŽENICH záchvat dusivého kašle. Konečně ustane. Výměna pohledů. ZIMMERMANN zachrčí a zlověstně pomalu jde k pohovce. Hledá kladivo.

ZIMMERMANN

To jsem blázen... před chvílí tu přece ještě bylo... Prosímtě – (obrátil se k ZIMMERMANNOVÉ, ta si ale významně položí prst na ústa; také ostatní ztichli. ZIMMERMANNOVÁ ustoupí: TOVÁRNÍK v zásuvce usnul. ZIMMERMANN chápavě přikývne a zmlkne)

DCERA

(uloží TOVÁRNÍKA šetrně do zásuvky, kterou se ŽENICHEM zasunou. Políbí se)

ZIMMERMANN

(odchází s ZIMMERMANNOVOU vpravo, náhle se zastaví) – Prosímtě, Milado, ještě ty klíče; před chvílí jsme je potřebovali. Pod stolem nejsou.

ZIMMERMANNOVÁ

(uklidňující přikývnutí. Ví o klíčích)

ZIMMERMANN

(k ZIMMERMANNOVÉ, na odchodu) Říkal jsem mu hned, že ze světa zmizet nemohly.

ZIMMERMANNOVÁ

(se zájmem) Skutečně? A co on, prosímtě... *(Odejdou)*

VÝSTUP 15.

DCERA, ŽENICH

ŽENICH

(který mezitím odešel, vyjde zpoza plenty s VETŘELCOVÝM kabátem a s kartáčem na šaty) Čí je tohle kabát?

DCERA

Co myslíš ty?

ŽENICH

Mám strach, že to vím až moc dobře.

DCERA

Nemám tušení. Hrál snad trochu s matkou...

ŽENICH

Kde se tu ale vzal...

DCERA

A kdo, vlastně?

ŽENICH

Přece poznám jeho kabát. – Ten tu není za matkou, ale za mnou! Jen by mě zajímalo, co ještě chce. Už jsem mu přece zaplatil.

DCERA

Ten? – Opravdu, kde se tu asi vzal...

ŽENICH

Ty myslíš koho, prosímtě –

DCERA

Jak jsem pro něj kradla ze zdola ty rukavice... Ne?

ŽENICH

Ale ano. Víš přece, jak na tom trval. – Ale když je teď v domě, může se to co chvíli dovědět otec! *(Rozčileně přechází za závěs a zpět do pokoje)*

DCERA

(vážně) To by sis nepřál, vid'?

ŽENICH

(vytrženě se zastaví, po chvíli) – Ne, to rozhodně ne *(Pokračuje v přecházení)*

DCERA

(uvažuje) – On ty rukavice nosí?

ŽENICH

Slíbil mi, že jenom doma. Ale to víš –

Šramot za scénou.

DCERA

(prst na ústech) Tatínek! *(Odejde po schůdcích, ŽENICH za závěs. Klapnutí dveří za závěsem)*

VÝSTUP 16.

STRÁŽNÍK, *později* VETŘELEC

Na scénu vběhne zprava STRÁŽNÍK, pronásledován archem balicího papíru – soudě z toho, jak je STRÁŽNÍK udýchán, zřejmě od chvíle, kdy papír vyletěl z okna. Prchá před papírem kolem stolku, přidržuje si přilbu obuškem. Papír ale zpomaluje svůj let, až klidně přistane na zemi. STRÁŽNÍK uštvane dosedne na stolec, těžce oddychuje. Kroky z předsíně, klapnutí dveří za závěsem. Kroky se zastaví. Papír se opět zvedne od země.

STRÁŽNÍK

(vylekaně vstává, s pohledem na závěs) Zavřete ty dveře, proboha!

Klapnutí dveří za závěsem. Vzápětí odtamtud vyjde

VETŘELEC

Už jsem měl dojem, že ho nechytanu – (Jde k papíru, který opět usedl na zem)

STRÁŽNÍK

(stírá si pot z čela) Ten mě ale prohnal. Málem jsem ztratil tužku... (prohledává se) ... no prosím! To jsou taky služby, v takovém větru. – Kdybychom aspoň fasovali těžší obušky...

VETŘELEC

(skloněn nad papírem, který skládá) A to vás ještě zítra čeká sčítání, co –

VÝSTUP 17.

Předešlí, ZIMMERMANN

ZIMMERMANN

(vchází, při posledních VETŘELCOVÝCH slovech se zarazí na prahu)

STRÁŽNÍK

Pro nás je to běžný. U nás o nějaké to počítání není nouze.

ZIMMERMANN

(pokročí do místnosti) Stalo se něco, pane inspektore?

STRÁŽNÍK

(vstane) Dobrý večer. Mohu odtud telefonovat?

VETŘELEC

(složil papír) Mám to tam vrátit? *(Jde k prádelníku)*

ZIMMERMANN

Raději ne. – Ty klíče... jsou tady. *(Vytáhne z náprsní kapsy klíče a podá je VETŘELCI, který s nimi odejde po schůdcích; ke STRÁŽNÍKOVÍ)* Posad'te se. Přinesu vám to sem. *(Odejde vpravo)*

STRÁŽNÍK

(usedne na pohovku)

Pauza.

ZIMMERMANN

(vejde zprava s telefonním sluchátkem, jehož šňůra se ztrácí v kulise. Trhá za šňůru, která se kdesi zachytila, až ta konečně povolí a ZIMMERMANN může roztáhnout i zbývající část; omluvně ke STRÁŽNÍKOVÍ) Není to příliš praktický systém, ale u nás je stejně nevyužitý...

STRÁŽNÍK

(shovívavý úsměv)

VETŘELEČ

(objeví se na schůdcích, prohlíží si na světle klíče)

ZIMMERMANN

(spatří VETŘELCE, nervozně) Teď to nechte. Půjdete panu inspektorovi vytočit číslo. (Ukáže hlavou doprava)

VETŘELEČ

(odejde vpravo)

ZIMMERMANN

(ke STRÁŽNÍKOVÍ) Nebudu vás rušit. Kdybyste něco potřeboval, klíče jsou pod stolem. (Odejde, tahaje z kapsy své papíry)

VÝSTUP 18.

STRÁŽNÍK, *chvílemi* VETŘELEČ

STRÁŽNÍK

(se sluchátkem u ucha čeká na tón)

VETŘELEC

(vejde zprava) Jste tu ještě? – Máte to víc roztáhnout.

STRÁŽNÍK

(roztahuje šňůru od sluchátka po scéně) Pořád nic.

VETŘELEC

Vracím se taky, protože neznám číslo.

STRÁŽNÍK

To bude horší. *(Přemýšlí, pak si vzpomene, sundá helmu a podá ji VETŘELCI)* Je tam vyražené pod podšívkou.

VETŘELEC

(odejde s helmou vpravo)

STRÁŽNÍK

(vyčkává se sluchátkem u ucha)

VETŘELEC

(vejde po chvíli zprava, vrací helmu) Tady je ta helma.

STRÁŽNÍK

(u sluchátka) Zatím je obsazeno.

VETŘELEC

(zarazí se) Skutečně? Počkejte, je možné, že jsem to poněkud...
(Vrátí se vpravo)

STRÁŽNÍK

(čeká)

VETŘELEC

(vejde zprava)

STRÁŽNÍK

(vstává z pohovky) Pořád obsazeno –

VETŘELEC

(pokyne mu rukou, aby nevstával) Zapomněl jsem tu helmu.
(Zvedne ji z pohovky a odejde)

STRÁŽNÍK

(po chvíli u sluchátka) Halo? To je Kostlivý? Jo, prosímtě, dej mi tatínka – – Ano? To jsem já. – Ne, nic zvláštního, tady je taky vítr. Papír mě honil až do rodiny – Ne, už ho složili. Naopak, všichni jsou na mne slušní. – Cože?

Spodní zásuvka prádelníku se otřese, zarachotí to v ní, vyvalí se kouř.

STRÁŽNÍK

(do sluchátka) Počkej, tady pracujou. – *(Otočí se od sluchátka; když se už nic neozve a kouř se rozptýlí)* Ano? Už je to dobrý. – Na patnáctku? Hned tam jedu. – Já tobě taky. *(Položí sluchátko, vstane z pohovky)*

VETŘELEC

(vrátí se s helmou, naplněnou vajíčky)

STRÁŽNÍK

Co jsem dlužen?

VETŘELEC

(věcně) Tu helmu vám Anežka zašila. Taky vám v ní milostpaní posílá od cesty...

STRÁŽNÍK

(široký úsměv) Tak... promiňte. *(Naplní si kapsy vajíčky, nasadí helmu, gesto pozdravu. Odchází, navlékáje si rukavice)*

VÝSTUP 19.

VETŘELEC, ZIMMERMANNOVÁ

ZIMMERMANNOVÁ

(vejde zprava) Už je pryč?

VETŘELEC

(přisvědčí)

ZIMMERMANNOVÁ

(položertem) Za chvíli půjde pod okny. Nechcete si zahrát?

VETŘELEC

(u okna) Třicet dva. – On to byl dopravní.

ZIMMERMANNOVÁ

(má se k odchodu, táž hra, jako prve) Máte štěstí... Ale počkejte, potřetí nevyhrajete!

VETŘELEC

Milostivá paní –

ZIMMERMANNOVÁ

Ano?

VETŘELEC

(rozpačitě) Jsou tu ty klíče...

ZIMMERMANNOVÁ

(s úsměvem) Starost, co? Dejte to sem.

VETŘELEC

(podá jí klíče)

ZIMMERMANNOVÁ

No samosebou... *(Prohlíží si klíče)* – Stavte se pak v kuchyni!
(Odejde vpravo)

VETŘELEC

(chvíli stojí, pak jako by si na něco vzpomněl, zmizí rychle ve dveřích vlevo v pozadí)

VÝSTUP 20.

VETŘELEC, DCERA, později ŽENICH

Scéna je dlouho prázdná. Občas ojedinělé zašramocení mimo scénu.

VETŘELEC

(vběhne posléze po schůdcích, rozhlédne se po místnosti; spočine pohledem na papíru, který předtím složil, potom se rozhodne, pokročí, zvedne papír, rozbálí ho, roztrhne na dvě části a porovná je, pak jednu zmuchlá do koule)

DCERA

(strašlivě zřízena se vpotácí dveřmi vlevo v pozadí) Už nemusíte – jste velmi laskav... Snad... to bude v pořádku.

VETŘELEC

(překvapen) Jak jste se vyprostila??

DCERA

No, dalo to práci. (Unaveně) Však to cítím... (Klesne na pohovku)

VETŘELEC

(chvíli ji pozoruje, pak se skloní nad pohovku a cosi s DCEROU soustředěně provádí; je slyšet šustění papíru. Zcela zabrán do své činnosti sáhne na stolek pro zbytek papíru, který roztrhne a každou část zvlášť zmačká. Táž hra nad pohovkou jako předtím. Zřejmě ani to však nestačí, protože VETŘELEC, s tímž soustředěným výrazem, se vzápětí vrhne i za schůdky, kde se začne prudce prohrabovat ve zmuchlaných papírech. Naplní si jimi náruč, vrátí se před – pro nás za – pohovku, kam papíry vysype. Táž činnost jako prve)

ŽENICH

(vyjde nepozorován zpoza závěsu, spatří, co VETŘELEC provádí, polekaně couvne a zmizí za plentou)

VETŘELEC

(k pohovce) Už je to lepší? Co jste tam prosím vás dělala?

DCERA

(pokouší se vztyčit na pohovce) Nemohu – (Klesne zpět)

VETŘELEC

(chvíli stojí, pak) Hm, co vám ale dám na tohle... (Náhle rozhodnut odejde po schůdcích)

VÝSTUP 21.

ŽENICH, DCERA

ŽENICH

(vyhlédne zpoza závěsu, polohlasně k DCEŘI) Co to má znamenat?

DCERA

(namáhavě se vztyčí) Mlč, prosímtě. – Byla jsem v pletárně.

ŽENICH

U stroje? Cos tam proboha dělala?

DCEBA

Snažila jsem se uplést ten chybějící pár, kdyby řekl otci, že jsi mu ho dal...

ŽENICH

Povedlo se?

DCERA

(výmluvný pohled)

ŽENICH

Tohle ještě chybělo! *(Zavrtí hlavou, odejde za závěs. Klapnutí dveří za závěsem)*

DCERA

(opět ulehne)

VÝSTUP 22.

VETŘELEČ, DCERA, pak ZIMMERMANN

VETŘELEČ

(vrátí se s dvěma částmi, na něž je teď podélně rozštípnut původní velký příložík)

ZIMMERMANN

(vejde zprava, překvapen) No ale... copak to má znamenat??
To je přece pana továrníka! – Hned to zas slepíte.

VETŘELEČ

(odejde po schůdcích)

ZIMMERMANN

(k DCEŘI na pohovce) A ty to uklid', prosímtě.

DCERA

(vstane, sbírá z pohovky zmačkané papíry. Podobné papíry jí vyčuhují na různých místech – rukávy, výstřih – ze župánku, jako by měla být vycpána. Odnáší papíry, které posbírala, vpravo)

ZIMMERMANN

(sklesle usedne na pohovku)

Pauza, pak zazvonění za scénou vlevo.

VÝSTUP 23.

ZIMMERMANN, DCERA, ŽENICH, ZIMMERMANNOVÁ, pak VETŘELEC

ŽENICH, DCERA, ZIMMERMANNOVI

(vejdou na scénu, první zpoza závěsu, druhé dvě zprava, zastaví se ve vyčkávací póze. DCERA má ještě plnou náruč papírů, i sama je jimi dosud vycpána)

ZIMMERMANN

(zachmuřený, vyčkávací pohled k prádelníku)

ŽENICH

Třeba zase usnul.

ZIMMERMANN

(vstane, naslouchá u zásuvky. Potom přikývne) – Tak ale honem všichni spát, než se probudí!

Zprava se ozve zaklepání na dveře bytu.

ŽENICH

(nervozně se ohlédne) – Někdo klepe.

ZIMMERMANN

Ty půjdeš taky. Potom tam skočím. – Tak běžte, běžte...

VETŘELEC

(vrátí se se špatně slepeným příložníkem, než ale může něco říci na svou obhajobu, zarazí ho)

ZIMMERMANN

Vy taky... Běžte!

Všichni se rozcházejí. Klepání zprava.

Opona

DÍL DRUHÝ

VÝSTUP 1.

ZIMMERMANN, VETŘELEC *za oknem*

Ve svícnu na stolku zvolna dohořívá jediná svíčka; jinak je scéna temná. U svícnu stojí metronom a pomalu klape. Po celou následující scénu je ve stále kratších intervalech slyšet zprava čím dál netrpělivější klepání na dveře bytu.

ZIMMERMANN

(sedí na pohovce, to jest zády k publiku. Metronom přestane klapat, ZIMMERMANN vyndá z náprsní kapsy tašku na peníze, vyjme z ní novou svíčku, zapálí a nasadí na zbytek svíčky ve svícnu. Pak se opět posadí na pohovku. Po chvíli odbijí hodiny z náměstí jednu; ZIMMERMANN s povzdechem vstane, sundá si sako a přejde k oknu, na němž je upevněn cíp prostěradla, jehož zbývající část se ztrácí ve tmě za oknem. Přidušeně zavolá ven) Haló – už jste si odpočinul? (Vyklání se z okna) – Tak pozor, tahám. (Namáhavě vtahuje prostěradlo do místnosti)

VETŘELEC

(za oknem) Pozor! – Kdybyste ještě chvíli počkal...

ZIMMERMANN

(přestane tahat) Zase jste se zachytil? Tak moment. (Hledá po kapsách, nakonec z jedné vytáhne nevelký, zašpiněný balíček, z něhož vybalí neurčitý kus jídla, snad zbytek starého sýru. Zběžně jej prohlédne ve světle svíčky, vykloní se z okna) Trochu se posilněte, ne? – Cože?! (Vykloní se víc) – No tak vidíte. (Hází jídlo z okna)

VETŘELEC

(po chvíli) – Bojím se, že z toho nebude nic.

ZIMMERMANN

(vyklání se) Copak, nedopadlo?

VETŘELEC

To ano. Ale zachytlo se!

ZIMMERMANN

(nerozuměl) Cože??

VETŘELEC

Říkám, že se to zachytlo. O břečťan.

ZIMMERMANN

Máte pravdu, břečťan... To svinstvo jen bují. Budu ho zas muset zastříhnout.

VETŘELEC

Jestli máte nůžky... Když už jsem tady, tak bych vám to zastříhnul.

ZIMMERMANN

Tak okamžik – Počkáte ještě? *(Prohledává se, vydává z kapes hned kost, hned zas růži, nůžky ale nikde. Pojednou se zarazí)*
Proboha! *(Pozoruje své levé zápěstí)*

VETŘELEC

Stalo se něco?

ZIMMERMANN

Ale nic... vidím, že tu mám klíště.

VETŘELEČ

(se zájmem) Ne – vážně? A kde, prosím vás??

ZIMMERMANN

Na ruce. Ještě, že je to levá.

VETŘELEČ

Tady jsou zase mšice. *(Pauza)* – Máte petrolej?

ZIMMERMANN

Myslíte, že by mi to pomohlo?

VETŘELEČ

Každému! Smrt není jistější. – Až se pustí, tak mu utrhnete hlavičku.

ZIMMERMANN

Na to by snad mohl být čas ráno –

Pauza.

VETŘELEČ

– Ale petrolejem ho polejte hned. Než nabobtná, pak může přenášet nákazu.

ZIMMERMANN

(zneklidněn, přihlédne k ruce) – Poslyšte, ksakru – a jak je asi velké, když nabobtná?

VETŘELEC

No, dost malé, to se tak nepozná. Duří pomalu.

ZIMMERMANN

Jak asi rychle?

VETŘELEC

Těžko říct. – Jak ho teď asi máte velké?

ZIMMERMANN

No, asi jako... *(Zatímco pozoruje klíště, pravou rukou sebere bezděčně ze stolu velké skleněné těžítko; když si to uvědomí)*
A prosím – *(Odloží těžítko)*

VETŘELEC

Co jste říkal?

ZIMMERMANN

Ale těžítko je tady. Zapomněli ho uklidit. – Asi jako... Podívejte se na něj! *(Přihlédne k zápěstí)* Pustilo se! *(Záhadně se zasměje, sebere klíště ze zápěstí, pokročí k prádelníku, pootevře spodní zásuvku a klíště do ní vhodí)*

VETŘELEC

(smích zpod okna)

ZIMMERMANN

(vrací se k oknu) Čemu se smějete?

VETŘELEC

– Ale nic. Řezník šel z flámu.

ZIMMERMANN

Známý?

VETŘELEC

Ne, to ne. – To nic. Tahejte, je tu zima.

ZIMMERMANN

(tahá prostěradlo do pokoje)

VETŘELEC

(pochvalně) No prosím, teď to jede... Už tam budu?

ZIMMERMANN

(přestane tahat, vykloní se z okna) Už jste u toho jídla?

VETŘELEC

Ježíš... Už jsem nad ním.

ZIMMERMANN

Počkejte, spustím vás.

VETŘELEC

Radši bych už byl nahoře.

ZIMMERMANN

Měl byste něco sníst!

VETŘELEC

Nepřipadám si zas tak... zanedbaný.

ZIMMERMANN

Jen neříkejte. To chladno umí člověka změnit k nepoznání.

VETŘELEC

(shovívavě, ale s důrazem) Dělejte, prosím vás, než budu docela od medu.

ZIMMERMANN

Med?? *(Vyklání se)* Co se děje?

VETŘELEC

Ale ten břechťan je tu celý zadělaný... od nějakého medu, nebo co.

ZIMMERMANN

Tak se toho nechytejte. Já tahám. *(Tahá)* ... Co s tím zas houpáte?

VETŘELEC

Počkejte, tady je něco vyryto – Nemohl byste mi podat brýle?

ZIMMERMANN

(hledá v kapse) Kolik máte dioptrií?

VETŘELEC

(zahučí neurčitou číslovku)

ZIMMERMANN

(vyndal mezitím pouzdro s brýlemi, zkusmo si je nasadí) – Nevím, bude-li vám to stačit. *(Sundá brýle)*

VETŘELEC

Ale ano. Za chvíli bude svítat.

Zprava tentokrát již velmi silné zaklepání.

ZIMMERMANN

– A chcete si tam počkat?

VETŘELEC

Kdybyste proti tomu nic neměl –

ZIMMERMANN

Tak dobře, František vás pak vytáhne. Já teď zas budu muset jít otevřít. – Tady máte ten cvikr. (*Hodí mu brýle*)

VETŘELEC

– Ale nezapomeňte prosím vás říct Františkovi...

ZIMMERMANN

Dojdu pro něj radši hned. (*Upevní prostěradlo na okno, zajde za závěs, odkud se vzápětí ozve klapnutí dveří a hned nato nesrozumitelný rozhovor, který po chvíli opět ustane. ZIMMERMANN se vrací na scénu, kde vezme ze stolu svícen a metronom, a opět se vrací za závěs – ještě na scéně se ale srazí s rozespalým ŽENICHEM, který na ni vychází. K ŽENICHOVI*) Tak ho vytáhneš, ano? (*Pauza; když už se ZIMMERMANN chystá vzkypět*)

ŽENICH

(*roztržitě*) – Ano, neboj se.

ZIMMERMANN

Tak dobře. – A nezapomeň na svíčku!

ŽENICH

(*obrátil se, oba zajdou za závěs*)

VÝSTUP 2.

ŽENICH, pak VETŘELEC
Scéna je chvíli temná.

ŽENICH
(vyjde zpoza závěsu s rozžatou svíčkou, kterou postaví na stůl. Přejde k oknu, vykloní se ven) Tak co je s vámi?

VETŘELEC
Ale... stejně to nemůžu přečíst!

ŽENICH
Vy čtete tu desku? To se podaří málokomu. Taky mě tam spouštěli zbytečně. – Tak tahám, ano?

VETŘELEC
Počkejte. Ještě dioptrie... Ano, můžete.

ŽENICH
(souká prostěradlo do místnosti)

VETŘELEC
(v okně se objeví jeho ruce) To stačí, už se držím rámu.

ŽENICH
(svinuje prostěradlo)

VETŘELEC
(objeví se v okně, sleze do pokoje. Položí na stůl ZIMMERMANNOVY brýle, oprašuje se)

ŽENICH

(dojde až k VETŘELCI) Tak vás vítám *(rozhledne se, přidušeně)* ... pane kolego.

VETŘELEC

– Ano. Jistě. Taky tak. *(Je ve zjevných rozpacích)*

ŽENICH

No, mne se bát nemusíte! – Jak to, že se vůbec neznáme?

VETŘELEC

To je samosebou zajímavé.

ŽENICH

(samozřejmě) Jak se těšíte na zítřek? Bude to perné, co?

VETŘELEC

Vy asi myslíte... to sčítání lidu, co bude?

ŽENICH

(se smíchem) Ale pane kolego... Předemnou nemáte co tajit. – Chcete-li, ukážu vám legitimaci! *(Sáhne si do kapsy)* Hrome – *(Prohledává se)*

VETŘELEC

To jsem opravdu zvědav.

ŽENICH

Počkajte... ale ne, přece jsem ji... já ji přece nedám – aha! *(Za-razí se v šacování s rukou na hlavě, pak odejde za závěs, odkud se hned zas vrátí s kloboukem; vyndá z něj legitimaci)* Tak tady. *(Podává legitimaci VETŘELCI)*

VETŘELEC

(prohlíží si ji) – A tak, vy jste jeden z těch sčítačů... *(Vrátí legitimaci)* Ale to je omyl, k vám já opravdu nepatřím.

ŽENICH

Máte to marný, tchán už to taky tuší. Mně to nevadí, ale mohl byste být opatrnější. Podívejte se na mne: já jsem například zasnouben s jeho dcerou.

VETŘELEC

Rád vám to věřím. Můj případ je ale trochu jiný.

ŽENICH

Jak myslíte. *(Zavírá okno)*

VETŘELEC

(rozbaluje balík, který s sebou přinesl oknem. Je to těžký zimník)

ŽENICH

(pozná kabát z předsíně, zarazí se) To je váš kabát?

VETŘELEC

Ne, bratrův. – Co má být?

ŽENICH

Vážně to není váš?

VETŘELEC

(udiven) No není –

ŽENICH

Hm...

VETŘELEC
Proč?

ŽENICH
Ne, to je tedy v pořádku. *(Skládá prostěradlo)* – Ale měl jste ho před chvílí viset v předsíni?

VETŘELEC
(překvapen) No ano. A když jsem šel ven, tak jsem si ho vzal.

ŽENICH
Takže váš bratr tu nebyl? Jenom vy??

VETŘELEC
Pokud vím, tak ne. *(Po pauze)* – Bratr nedávno umřel.

ŽENICH
To je ovšem... jiná. – V jistém smyslu to může být výhoda, ne?

VETŘELEC
(chladně) Ano, i to může být.

Pauza. Pojednou, jak dosud svorně mlčeli, se k sobě zároveň obrátí, jako by oba chtěli něco říct; vzápětí se ovšem stejně svorně zarazí.

ŽENICH
(po chvíli) – No prosím.

VETŘELEC
Ale, vzpomněl jsem si, že je to právě rok, co bratr odešel na sever.

ŽENICH

(zaujatý výraz) – Muselo to být svým způsobem velkolepé?

VETŘELEC

Chtěl se už jen obklopit tichem. Není to konečně tak obtížné.

ŽENICH

Ne. Mám dojem, že pokud jde o to, je všechno zcela při starém. Jako například teď, za tím oknem... *(Pauza)* Někdy je to až hrozné, nezdá se vám?

VETŘELEC

Nemyslím. Je to spíš uklidňující.

ŽENICH

(po pauze) No, nebudeme rušit ani ticho. Dobrou noc. Ráno si můžete přispat, když nemáte povinnosti.

VETŘELEC

(s úlevou) Tak vidíte. A nechtěl jste mi věřit.

ŽENICH

Nedivte se. Tchán mě poplašil. – Jenom vás prosím, neříkejte mu, že zítra sčítám. Báł by se, že ho udám – a já Anežku miluju. Ten továrník, jak ho tu mají...

VETŘELEC

Copak je s ním?

ŽENICH

Je totiž dávno veden jako mrtvý. Vlastně se tu před zítřkem schovává.

VETŘELEC

A tak... Buďte bez starosti. Dobrou noc.

ŽENICH

Dobrou noc. – Až tam budete, tak zahoukejte, abych mohl zhasnout. *(Svíčku do ruky, čeká)*

VETŘELEC

(odejde po schůdcích, potom hlas zleva) Tak už!

ŽENICH

(chce sfouknout svíčku)

VÝSTUP 3.

ZIMMERMANN, ŽENICH

ZIMMERMANN

(vejde zprava s telegrafním blanketem) Přišel telegram. Musíme vzbudit pana továrníka.

ŽENICH

Stalo se něco? Snad ne kvůli zítřku?

ZIMMERMANN

To ne... Ale má jet na hon.

ŽENICH

(udiveně) Tatínku? *(Téměř slavnostně)* Pamatuj si, co ti řeknu: *(s důrazem)* ani lovec sčítání neujde!

ZIMMERMANN

A co bys vykládal. – No dobře... když vyjede hned teď, může být do rána na místě. V lese už se někde ukryje.

ŽENICH

Ale tatínku, to je opravdu naivní představa.

ZIMMERMANN

Jenže já znám pana továrníka líp než ty, víš to? Věř mi, že je lepší pustit ho do lesa, než ho tu držet násilím. –

ŽENICH

No, jak myslíte. Půjdu spát.

ZIMMERMANN

(poplácá ŽENICHA po rameni) Dneska už se, Františku, nevypíme...

ŽENICH

(přikyvuje) No tak dobře... a proč?

ZIMMERMANN

(podrážděně) Proč, proč! – Pan továrník jede na hon. Teď to teprve začne. Musíme svolat ostatní –

ŽENICH

(rezignovaně odchází ke schůdkům)

ZIMMERMANN

(zdrucující pohled) Prosímtě... Nebylo by dobře, kdybys teď ztrácel hlavu!

ŽENICH

Promiňte, zapomněl jsem. *(Přejde doprava ke stojanu, zvedne menší vázu)*

ZIMMERMANN

Tu ne! – ksakru, člověče...

ŽENICH

(postaví zlekaně vázu, rozpačitě pokročí)

ZIMMERMANN

... uhni!! *(ŽENICH překvapeně ustoupí, od stropu padne do místnosti kus masa. ZIMMERMANN vyčká pádu, potom jde k masu; bodře)* – Pak to bude chybět! Víš dobře, jak si Milada ty zásoby hlídá!

ŽENICH

Já myslel, že milostpaní je...

ZIMMERMANN

No dobře, dobře... *(Odhodí maso za schůdky)* – Dobře. Aspoň si to jednou zapamatuješ. *(Opře se ve vyčkávací póze o prádelník)* Tak je svolěj.

ŽENICH

(nesměle se vrátí ke stojanu, chvíli nerozhodně obhlíží vázy, potom náhle přejde rozhodně k oknu a zatvrzele hledí ven)

ZIMMERMANN

No... no co je? *(Otočí se popuzeně na ŽENICHA)*

ŽENICH

(bezradně krčí rameny)

ZIMMERMANN

(otáčí se zpět ke schůdkům) Prosímtě... ted' už se neboj! Další váza tu není. – Nejsme v operetě.

ŽENICH

Nemohl byste snad...

ZIMMERMANN

Pospěš si, laskavě.

ŽENICH

(vrátí se ke stojanu, s výrazem krajní rezignace) Ano.

ZIMMERMANN

(otočí hlavu) – Cože?

ŽENICH

(zatajiv poněkud dech, zvedne nesměle a soustředěně větší vázu, ozve se zvuk gongu. Chce vázu opět postavit)

ZIMMERMANN

(už rozzloben) No dál, dál, dělej – jen ať jsou zvony... hromy! Ať to zní! Pořád. Dokud neřeknu – *(Přejde k pohovce, usedne na ni)*

ŽENICH

(zvedne vázu, gong se rozezní)

VÝSTUP 4.

Předešlí, ZIMMERMANNOVÁ s DCEROU

ZIMMERMANNOVÁ

(po chvíli vyjde na schůdky, vzápětí za ní i DCERA)

ŽENICH

(postaví vázu)

ZIMMERMANNOVÁ, DCERA

(sestoupí ze schůdků, j mou se spolu vzadu na stolku aranžovat talíř, který přinesla DCERA a do něhož ZIMMERMANNOVÁ vysype jablka. Šuškejí)

ZIMMERMANN

(otráveně) Povídám! (Ženy se zarazí) – Jede na hon, no. – Mohli jste to slyšet dřív, ale tohle zjevení... (Při posledních slovech vstane z pohovky, pootočí se k ŽENICHOVI a zlostně si ho změří)

DCERA

(pochopí, přejde uraženě k ŽENICHOVI) No dovol, tati... nejspíš tu z těch věčných pokynů trochu zblblnul, to bude všechno! Nenecháte ho ani vyspat.

ZIMMERMANN

(vzkypí) Cože?? Uklid'te tu holku, ano?! (Nikdo se ani nepohne) ... Já snad podle tebe spím! (Vybuchne) Hlavně za bouřky, co?!

ZIMMERMANNOVÁ

(chlácholivě) To přece neříkala.

ZIMMERMANN

Ropucha... (K ZIMMERMANNOVÉ) A ty se jí zastávej! (K DCEŘI)
Hrabala ses z maminky... člověk neslyšel než skučení. Praskot,
div že mi ráhno nespadlo na hlavu. (K ZIMMERMANNOVÉ) No
podívej, co z tebe vylezlo – (Gesto směrem k DCEŘI)

DCERA

(urazeně pohodí hlavou)

ZIMMERMANNOVÁ

Tak počkej! A nekřič. Co se stalo? Já tomu nerozumím.

ZIMMERMANN

(posupně) – Nic, to se ví. Všechno v nejlepším pořádku. Dunění
kroků na chodbě, člověk, který jde chodbou. Otevřít, zavřít;
natáhnout ruku. Zavřít, otevřít. Je po ruce. – Přinesl telegram.

ŽENICH

(ochotně) Pan továrník má jet na hon...

ZIMMERMANN

(se k němu otočí)

ŽENICH

(zneklidní) Aspoň... jak jsem to pochopil...

ZIMMERMANN

(zavrčí) No prosím... (Dál jej upřeně pozoruje)

ŽENICH

... zase jsem to spletl??

ZIMMERMANN

(vrčí) Ne... (Otočí se zpět)

ŽENICH

(rozhodí bezradně rukama)

DCERA

*(rázně) No bože, tak jsi se spletl, no. To se může stát každé –
(Nabízí mu z talíře jablko)*

ZIMMERMANN

*(vztekle) Ne...! (Obrátí se zlostně na DCERU, vzápětí se otočí
zpět k ZIMMERMANNOVÉ) Pojede na lov.*

ZIMMERMANNOVÁ

Kdo?

ZIMMERMANN

No, vždyť vám to říká! – Pan továrník.

DCERA

(k ŽENICHOVI, udivena) Tak přece??

ŽENICH

(rozpačitě krčí rameny, hryže jablko)

Pauza.

ZIMMERMANNOVÁ

*(po chvíli) – Představte si... (Zaposlouchá se) ... No prosím,
teď zase...*

ZIMMERMANN

(výhružně se k ní obrátí)

ZIMMERMANNOVÁ

Znovu jsem měla ten dojem... Slyšeli jste někdy pracovat čas?
(Zachytí ZIMMERMANNŮV pohled) – Co je ti, Bedřichu?

ZIMMERMANN

(vysíleně) No prosím, prosím... *(Všichni se rozpačitě odmlčí. Nervozněji)* – Jen pokračuj. *(Opět pomlka)* – Ale už by to mělo být!!

DCERA

(k ZIMMERMANNOVÉ) Tatínek je dnes ale –

ZIMMERMANNOVÁ

(neklidně) Ale tak počkej s tím teď...

DCERA

Jak chceš. – Chtěla jsem jen říci, že je to s ním opravdu...

ZIMMERMANNOVÁ

(zarazí ji pohledem)

Pauza.

ZIMMERMANN

Nerad ruším, panstvo. Ale kdybych byl v kůži někoho, *(významně)* kdo má zmoknout –

ŽENICH

(nervozně, spíš pro sebe, se zasměje) Chm, to je opravdu trefně řečeno – ne? *(Obrátí se k ženám, které ho okázale ignorují)*

ZIMMERMANN

(vybuchne) To platí pro tebe taky. Dal bych totiž zapřahat, a pořádně rychle!

ZIMMERMANNOVÁ

(k ŽENICHOVI, uklidňujícím hlasem) Muž má pravdu, Františku. Začneme nosit, ano? Pan továrník bude muset...

DCERA

(sepne ruce, významný pohled ke stropu, pak naráz přejde až k oknu)

ZIMMERMANN

(k ZIMMERMANNOVÉ, sarkasticky) Nepřehlédni svou slečnu dceru...!

ZIMMERMANNOVÁ

(k DCEŘI, dotčeně) No prosímtě... vrátíš se?? Dovolila bych si jen říci, že pan továrník – *(Zavrtí uraženě hlavou)*

DCERA

(otočí se do místnosti, spustí unaveně ruce podle těla) Prosím. Jistěže, pan továrník.

ZIMMERMANNOVÁ

(vyčítavě) Jako bys nevěděla, jak je to všechno naléhavé!

ZIMMERMANN

(rázně udělá konec) Tak to by snad stačilo. – Mladíku! *(Významné gesto k ŽENICHOVI, odejdou spolu vpravo)*

ZIMMERMANNOVÁ

(přejde k DCEŘI, nejasně, ale prudce si něco vysvětlují u okna)

VÝSTUP 5.

Střídavě předešlí, VETŘELEČ, ZIMMERMANN a ŽENICH

VETŘELEČ

(sejde po schůdcích, v ruce drží malý polštářek; když spatří ženy, významně jej pozvedne. Zřejmě se chystá gesto doplnit i jakýmsi sdělením, DCERA i ZIMMERMANNOVÁ jej ale dokonale přehlíží. Stojí tak chvíli na místě, potom se rozhodne a chce se opět vrátit, když ho zarazí)

ZIMMERMANNOVÁ

Přál jste si něco??

VETŘELEČ

– Ale ne. To není tak důležité...

ZIMMERMANN

(vrací se s ŽENICHEM zprava. Oba mají vyhrnuté rukávy a nesou dlouhé prkno: ŽENICH, zády do místnosti, jde na čele, ZIMMERMANN vzadu, po směru – a dává ŽENICHOVI pokyny, aby nenarazil. Jakmile vejdou do místnosti, ustanou obě dámy v rozhovoru a zmizí rychle za závěsem v pozadí. Oba muži přecházejí s prknem přes scénu, dojdou až ke schůdkům, od nichž mezitím VETŘELEČ ustoupil směrem k rampě. ŽENICH už začal stoupat po schůdcích, když tu ZIMMERMANN, ve

chvíli, kdy ho sám míjí, VETŘELCE spatří a zastaví se u něj. S přátelsky povzbudivým kývnutím) – Tak jak...

VETŘELEK

(zdvořile) Děkuji, všechno v pořádku. – Měl jsem jen takovou maličkost – (Ukáže polštářek)

ZIMMERMANN

A vida. Dobrá. (Dá si polštářek pod paži) – Jinak nic?

VETŘELEK

Ted' už je skutečně všechno v pořádku. Ledaže – (Zdvořilé gesto k ZIMMERMANNOWI) Rád se přizpůsobím.

ZIMMERMANN

(kývne) – Dobrá. Zajdete za ženskými do předsíně.

VETŘELEK

(rovněž přikývne) Doufám, že už si poradím –

ZIMMERMANN

(už odcházel, zastaví se; se smíchem) To se ví, jsou to stále ty dvě dámy... sestry v štrachání! (Povzbudivý pohled, odchází se ŽENICHEM po schůdcích)

VETŘELEK

(odejde vpravo)

Pauza.

ZIMMERMANN, ŽENICH

(po chvíli se vracejí bez prkna, přecházejí přes scénu doprava)

ZIMMERMANN

(zastaví se u počítačidla)

ŽENICH

(který už zacházel do pravého portálu; rovněž se zastaví, čeká)

ZIMMERMANN

(přesune na počítačdle kuličku, zamyslí se. Vlevo za scénou rána. Ticho) – Běž, Františku. Někdo tě bude potřebovat.

ŽENICH

(zajde)

ZIMMERMANNOVÁ

(vejde zpoza závěsu s velkými parohy, nese je za schůdky, odhodí je tam. Oblak prachu)

ZIMMERMANN

(když to vidí, přesune další kuličku. Tázavě k ZIMMERMANNOVÉ) – To jsme na šesti?

ZIMMERMANNOVÁ

(otírá si ruce, váhavě) Totiž... abys tomu rozuměl –

ZIMMERMANN

(unaveně) Já vím. Mám dceru.

ZIMMERMANNOVÁ

(živě) Nesmíš Anežce křivdit. Sotva se rozhlédne předsíní, hned se tam trochu vyjasní. Ale to víš... mládě na mrazu. Plete v ní rukama.

ZIMMERMANN

Zdá se mi poslední dobou vůbec dost namrzlá.

Klapnutí dveří, šustění, šramot a posléze hluk pádu za závěsem; ten se vzápětí poroučí k zemi. Za ním, z hromady peřin, se omluvně a rozpačitě zvedá ŽENICH; pak opět sebere peřiny, zmizí za nimi a tápavě s nimi couvá zpět ke dveřím, v kterých se náhle objeví roz dováděná DCERA a se zasmáním ho za ně vtáhne.

ZIMMERMANN

(přeměří si zrozpačitělou ZIMMERMANNNOVOU, odměřeně přesune další kuličku)

ZIMMERMANNNOVÁ

(slabě a nejistě) ... Třetí ke čtyřem –

ZIMMERMANN

(znovu si ji změří) Prosím?

VETŘELEČ

(celý rozesmátý vejde dveřmi vpravo v pozadí, když spatří ZIMMERMANNNA s ZIMMERMANNNOVOU, zrozpačítí a pokusí se nasadit korektnější grimasu. Sebere závěs a znovu jej zavěsí, takže se za ním skryje. Klapnutí dveří za závěsem)

ŽENICH

(zprava, korektní výraz) Budeme to stlát, maminko... (KZIMMERMANNNOVI, omluvně) Jsme tam tím trochu zavaleni...

ZIMMERMANN

Viděl jsem. – Podařilo se vám podívat na dno?

ŽENICH

Museli jsme to vybrat do poslední sypky. Ale...

ZIMMERMANN

– Ano?!

ŽENICH

(rozpačitě zadrželí) ... Nikde nic.

ZIMMERMANNOVÁ

(přesvědčivě) Zápolili s tím opravdu statečně –

ZIMMERMANN

Hm. *(K ŽENICHOVI) Co jsi říkal?*

ŽENICH

(zneklidněn) Nikde nic, tatínku.

ZIMMERMANN

Předtím!

ŽENICH

Že jsme... museli jsme to vybrat do poslední sypky.

Pauza.

ZIMMERMANN

– No, nemíním vás zdržovat.

ZIMMERMANNOVÁ, ŽENICH

(odejdou vpravo)

ZIMMERMANN

(jen zajdou, vrhne se ke dveřím vlevo v pozadí, chvíli s nimi zápolí; když vidí, že je neotevře, rozhodne se jinak a odejde rychle po schůdcích)

Scéna je chvíli prázdná. Potom

ŽENICH, DCERA, ZIMMERMANNOVÁ

(trousí se na scénu. Nejisté pohledy výmluvně hovoří o rozpacích, které v rodině budí ZIMMERMANNOVA nepřítomnost; všichni ale setrvávají v mlčení. Tato chvíle, čím dál trapnější, trvá zvlášť dlouho)

VETŘELEC

(vejde nepřítomně zpoza závěsu, zkoumavě obchází pravou stěnu, jako by něco hledal. Aniž se zastaví, věnuje zevrubnější pozornost stojanu s vázami, mlčky, ale pozorně sledován pohledy ostatních. Zajde vpravo)

ŽENICH

(posléze se přece jen neudrží a nevraživě zavolá za VETŘELCEM) – Hledáte snad něco?

Nikdo neodpoví. Jen vystupňované ticho.

Pauza.

ZIMMERMANN

(objeví se na schůdcích zády k divákům a neviditelný i rodině. Pohyby jeho ramen dávají tušit, že se intenzivně zaobírá nějakým předmětem. Pak, aniž vzhledne, s nápadnou úlisností) Nenašli, co?

Zneklidněné oživení příbuzných, zvýšené i novým příchodem VETŘELCE, tentokrát zprava.

VETŘELEC

(táž hra jako prve, jen u váz se tentokrát zastaví. Dlouze si je prohlíží)

ŽENICH

(pokouší se ZIMMERMANNOWI vysvětlovat) – No, máte pravdu... nenašli...

DCERA

(pohrdlivým posunkem mu naznačí, aby se nedal ZIMMERMANNEM znepokojoval)

ŽENICH

(rozpačitě zmlkne)

Pauza.

ZIMMERMANN

(po chvíli se na schodech otočí čelem k divákům a zároveň mírně pokročí, jako by chtěl lépe vidět na to, čím se zabývá. Ted' to spatří i divák – ne rodina: jsou to dvojce do sebe zaklesnuté parohy, které se snaží oddělit) – Co jsi říkal?

ZIMMERMANNOWÁ

Prosímtě – Slyšel jsi přece už dvakrát, že to vybrali do poslední sypky!

ZIMMERMANN

– Tak? (Konečně se mu podaří parohy vyprostit) – A co je tohle?! (Hodí jedny parohy ŽENICHOVI, ten po nich sice vztáhne ruce, ale vzápětí je nechá dopadnout na zem; druhé ZIMMERMANN odloží na schůdky. Posupně sestoupí na jeviště a usedne na pohovku)

Trapné ticho. Zatímco ŽENICH sebral parohy u svých nohou a rozpačitě si je prohlíží, VETŘELEEC se konečně odhodlá, přistoupí ke stojanu a nadzdvihne zvědavě menší vázu. Prohlédne stojan na místě, kde stála, potom zvedne vázu do výšky, aby viděl zespodu na dno, a pokročí s ní doprostřed jeviště. Od stropu mezitím padl na scénu kus masa.

OSTATNÍ

(upřou na VETŘELCE jediný mrazivý pohled)

VETŘELEEC

(překvapeně postoupí k masu, když tu spadne od stropu další. Zaraženě se rozhlédne po ostatních)

OSTATNÍ

(vzrušená výměna pohledů na VETŘELCOVU adresu. Od stropu další maso)

ZIMMERMANN

Jsem opravdu zvědav, co budete dělat.

VETŘELEEC

(zmateně si vázu přendává z ruky do ruky, až ji nakonec upustí a ta se rozbije; střepy vázy na podlaze. VETŘELEEC stále nechápe) To je nějaké maso?! Padá –

OSTATNÍ

(rozčíleně brebentí)

DCERA

(otočí se k VETŘELCI, se sžíravým důrazem) Kdybyste náhodou hledal vázu... Ale! (Mávně rukou a opět se s výmluvným výrazem obrátí k ostatním)

VETŘELEC

(náhle pochopí) No ano... (V mžiku je opět u stojanu, zvedne větší vázu a chystá se ji dát na místo malé; když ale zahlédne strašný mrak, jímž potemní ZIMMERMANNŮV obličej, rychle ji zas postaví. Gong, který se ovšem rozezněl, opět utichne; rovněž ZIMMERMANN, který se výhružně vztyčil z pohovky, zas dosedne)

Ticho. Další maso nepadá.

VETŘELEC

(odejde vpravo, odkud se vrátí s lopatkou a smetáčkem. Smete střepy a s naplněnou lopatkou odejde za závěs. Klapnutí dveří za závěsem)

VÝSTUP 6.

ZIMMERMANN, ZIMMERMANNOVÁ, DCERA, ŽENICH, TOVÁRNÍK

ZIMMERMANN

(zvedne zamýšleně ze země jedno maso, opět ho odloží) – Rád bych věděl, kdy nám někdo vleze pro hromadu až do zásuvky. – Už aby starý byl v pekle.

ŽENICH

(vezme to doslova) Skutečně, domnívám se, že by to pro vás bylo řešení.

ZIMMERMANN

A co, smím-li se ptát?

ŽENICH

(zrozpačítí) No, říkal jste přece –

ZIMMERMANN

Říkal jsem, že bychom ho konečně měli vypravit!!

Zvonění za scénou vlevo.

ŽENICH

Ach tak, to ano. Jistě. *(Instinktivně odstoupí od prádelníku)*

Zleva nové zazvonění.

ZIMMERMANN

(k ŽENICHOVI) – Pustíš ho ale, že?

ŽENICH

(pokročí zpět, nejistě otevře dolní zásuvku)

TOVÁRNÍK

(vztyčí se v zásuvce, tentokrát nečekaně zády k obecenstvu. Protáhne se, otočí se ke shromážděným)

ZIMMERMANN

(oficiálně) Dobré jitro, tatínku.

TOVÁRNÍK

– Prosím?

ZIMMERMANNOVÁ

(s veškerou roztomilostí) Dobré jitro!

TOVÁRNÍK

Příliš jsem se nevyspal. Plno šramocení.

ZIMMERMANN

Tentokrát je to v pořádku. Dostal jste zas pozvánku.

TOVÁRNÍK

(ironicky) A tak?

ZIMMERMANN

(netuší nic zlého, ochotně) No ano. Byli tu před necelou půlhodinou.

TOVÁRNÍK

– Asi ještě nevíte, že na žádné hony už nejezdím.

ZIMMERMANNOVÁ

(vezme si stranou ŽENICHA) Vám to řeknu, Františku: to je, co? To je vděk! Deset let, a to nepřeháním, ho vypravujeme. A najednou – no slyšel jste to, ne?

ŽENICH

(vážně) Máte pravdu, maminko, slyšel.

ZIMMERMANNOVÁ

No tak, vás chápu. – Představte si to ale – co s tím teď máme dělat?

ŽENICH

To... opravdu dost dobře nedovedu.

DCERA

(vmísí se do rozhovoru) František má svoje starosti!

ŽENICH

(ochable se ohradí) Není to zas tak hrozné...

DCERA

Kdyby bylo po mém, nedělala bych s nikým dlouhé průtahy!
Byl by aspoň pokoj.

ZIMMERMANNOVÁ

Jistě, miláčku – ale nemůžeš se chovat trochu slušně?

DCERA

(vzplane) – Víš, jak dlouho si tatínek nezapálil doutník??

ZIMMERMANN

(mezitím TOVÁRNÍKA opět uložil a zavřel do prádelníku)

ZIMMERMANN

Tak abychom uklidili ty parohy. – *(Zvedne je z pohovky a vyčkává. Nikdo nereaguje)*

ŽENICH

(náhle se vzchopí) Ano. *(Jde k ZIMMERMANNNOVI a bere od něj parohy, vtom se dolní zásuvka prudce otřese a znovu vyjede ven)*

TOVÁRNÍK

(v zásuvce; rozpačitě zdvihne hlavu a rozhlédne se po druhých, kteří znehybněli očekáváním. Po chvíli) – Tak co? (S gestem na ZIMMERMANNNA a ŽENICHA) Parohy, no!

ŽENICH

(odejde s parohy vpravo)

ZIMMERMANN

(po krátké polohlasné domluvě s TOVÁRNÍKEM ho opět uloží, zasune zásuvku. Povzdech, po chvíli) Teď jsem opravdu zvědav...

VÝSTUP 7.

Předešlí bez ŽENICHA, VETŘELECE

VETŘELECE

(vejde zpoza závěsu, když vidí ZIMMERMANNNA, ZIMMERMANNNOVOU a DCERU pohromadě, zarazí se)

ZIMMERMANN

(otočí se; když spatří VETŘELCE, rovněž se zarazí. S nevolí) No prosím...! (Opět se obrátí)

VETŘELECE

... Jestli prý je třeba ty parohy přibít vysoko –

ZIMMERMANN

(Výmluvný pohled k DCEŘI a ZIMMERMANNNOVÉ; k VETŘELCI) Vyřid'te mladému pánovi, že na (důrazně) štukatérské práce –

DCERA

(vstane) Tohle nebudu poslouchat. Napřed je tu ticho, potom zas –

Zpoza závěsu se ozve tukaní kladívka.

VETŘELEC

... Potřebovali bychom také méně křehké kladívko.

ZIMMERMANN

(jemuž opět narůstá ve tváři zlověstný mrak, k DCEŘI) Ticho!
(K VETŘELCI, sarkasticky) – A ticho kolem hřebíku, co?
(Rázně) Budou viset na mrazu! *(Otočí se k VETŘELCI zády)*

ZIMMERMANNOVÁ

(naznačuje mu pohledem, aby se mírnil)

VETŘELEC

– Ano. *(Rozpaky na místě)*

ZIMMERMANN

(tázavě vyhrne na ZIMMERMANNNOVOU obočí, pak trpělivě, ale důrazně k VETŘELCI) – Vy mi patrně nerozumíte. Ty parohy budou viset na mrazu.

VETŘELEC

Ano – *(Chce ještě něco říci, pak si to ale rozmyslí a rychle odejde)*

Ťukání kladívka mezitím ustalo.

VÝSTUP 8.

Předešlí bez VETŘELCE, ŽENICH

ŽENICH

(vejde zprava) Tak jsem tu.

ZIMMERMANN

To vidím.

DCERA

Já to opravdu nemohu poslouchat! To je už prázdná zásuvka, že se takhle bavíte?

ZIMMERMANNOVÁ

Anežko...

ŽENICH

(tázavý pohled) Domnívám se, že nejspíš ne?!

ZIMMERMANN

(k DCEŘI, mírně) Ty taky, pořád – Nevidíš nic jiného, než prázdnou zásuvku!

DCERA

Prosím, jak myslíš. Nikdo to se mnou sdílet nemusí. Jenom...

ZIMMERMANN

No?

DCERA

Ale nic. – *(Významně)* Jen abychom pak všichni neviděli kvést rododendrony!

Kratší pauza.

ŽENICH

– Budeme uklízet maso, tatínku?

ZIMMERMANN

Velmi dobře. *(K ZIMMERMANNOVÉ)* Uděláte mezitím rozpočet, ne?

ZIMMERMANNOVÁ

Což o to... Ten cizí by taky mohl pomoci.

ZIMMERMANN

Raděj bych ho nevolal. *(Odnášejí s ŽENICHEM maso doprava)*

ZIMMERMANNOVÁ

(sedí s DCEROU na schůdcích, počítají a ukazují si na prstech)
Tak vezmem nejdřív jednoduché položky.

DCERA

Dobře. Nějaké nové maso... to je hned jedna.

ZIMMERMANNOVÁ

Jak myslíš... Měli bychom s tím vzít i nějakou knihu.

DCERA

Pak ale budou dvě.

ZIMMERMANNOVÁ

Nevadí. Budeme mít do zásoby. – Ted' menší položku v prova-
zech; tu bych vzala hned dvojí.

DCERA

(uvažuje) Nestačila by jedna? Ted' nám jich stejně dost při-
bude.

ZIMMERMANNOVÁ

Tím líp. To se nemůže ztratit. Zas přijdeme o přídavky na
železo a pytlouinu...

DCERA

Už jsem na osmé položce. *(Ukazuje na prstech)*

ZIMMERMANNOVÁ

No dobře. Ale sundáš si ten prstýnek, ne? – Ještě musíme
zajistit něco do bedny...

ZIMMERMANN, ŽENICH

(odnesli poslední maso a vrátili se na scénu)

DCERA

(k ZIMMERMANNOVI) Dnes je toho požehnaně...

ZIMMERMANN

Jistě, tak se to říká –

ZIMMERMANNOVÁ

(chlácholivě) Ted' už přijdou jen samé neplatné položky.

DCERA

Ani bych nechtěla, aby toho bylo víc. *(Počítají)*

ZIMMERMANN

(po chvíli) No, my jsme hotovi. Kolik máte položek?

ZIMMERMANNOVÁ

Málo toho není. Bohužel, nebýt peněz *(významně)* ze zásuvky, tak pořád ještě nemůžem vystačit.

Všichni se sesedají u schůdků. Z náměstí bijí hodiny. Brzy svítání.

ŽENICH

(tiše k DCEŘI) Budu muset jít.

DCERA

Ještě počkej. Přišiju ti pak ten knoflík k uniformě.

ZIMMERMANNOVÁ

Pojďte blíž, Františku. *(K DCEŘI)* Ty taky. – Myslím, že jsi nám prve chtěla něco říct.

DCERA

Ale to stejně nemá cenu... Už jsme se zas dověkli až do svítání.

ZIMMERMANN

(popuzeně) To se ví, ty by ses do něj vrhla po hlavě!

ZIMMERMANNOVÁ

Ono nějak bude.

DCERA

(ušklíbne se) To ano. Ze starých budou dělat klíh!

Hluk v domě, zazvonění v předsíni.

ZIMMERMANN

(vstává) – Tak já jdu. *(Zarazí se, neklidněji)* – Kdo to může být??

ZIMMERMANNOVÁ

– Ale nevidáno. Přivedeš je sem. Beztak bychom mohli trochu zavraždit.

ZIMMERMANN

Tak – žerty snad nakvap stloukat nebudem! *(K ŽENICHOVI)* Pojd'.

VÝSTUP 9.

Předešlí, VETŘELEC, ÚŘEDNÍCI

*Klapnutí dveří za závěsem. VETŘELEC, s kladívkem v ruce, uve-
de v mírných rozpacích – ale s úsměvem – HLAVNÍHO, PRVNÍHO
a DRUHÉHO ÚŘEDNÍKA. Pak odejde vlevo.*

HLAVNÍ ÚŘEDNÍK

*(úklona hlavou na pozdrav; zvlášt' se – pokynem ruky – pozdra-
ví s ŽENICHEM)* – Kdo z vás je majitelem strojní rukavičkárný?

Ticho.

ZIMMERMANN

(po chvíli, chraptivě) To jsem já. – Pánové si přejí?

HLAVNÍ

Vy jste zdědil výrobu po údajně zemřelém bývalém majiteli?

ZIMMERMANN

Ano, ten už umřel. Je tomu pár let.

HLAVNÍ

(k PRVNÍMU ÚŘEDNÍKOVÍ) Mimochodem, o světlo je postaráno?

PRVNÍ

Ano, něco jsme stihli.

HLAVNÍ

(k ZIMMERMANNNOVI) – Tady má taky být sklad, souhlasí to?

ZIMMERMANN

Jak by ne, rozsáhlé sklady. – Velmi pusto.

HLAVNÍ

Rád bych si s vámi promluvil. Jak víte, máme dnes provádět sčítání –

Rodina až na ZIMMERMANNNA se mezitím stáhla k závěsu.

ZIMMERMANN

(*nervozně*) Milado, prosímtě, vem děti nahoru –

HLAVNÍ

Ale ne, to je zbytečné...

ZIMMERMANN

Tak půjdeme my. Prosím vás – *(Ukáže ÚŘEDNÍKŮM cestu po schůdcích, ZIMMERMANNOVÁ zatím ŽENICHA a DCERU odvede taktně za závěs. Klapnutí dveří za závěsem)*

HLAVNÍ

(odchází s ZIMMERMANNEM a PRVNÍM i DRUHÝM ÚŘEDNÍKEM po schůdcích) Totiž podívejte se, abyste tomu rozuměli... Jde vlastně o laskavost z vaší strany...

Scéna je chvíli prázdná. Pak klapnutí dveří za závěsem.

ZIMMERMANNOVÁ

(vyjde zpoza závěsu)

ZIMMERMANN

(vrací se po schůdcích; když vidí napjatý výraz ZIMMERMANNOVÉ, s úlevným úsměvem) – Chtějí jenom klíče od skladu. Rádi by si sečetli ty rukavice, aby se nemuseli trápit s lidma.

ZIMMERMANNOVÁ

(šťastný úsměv. Pak ochotně vyndá klíče z kapsy a podá je choti)

ŽENICH

(který vyšel zpoza závěsu s DCEROU a zaslechl poslední slova, zarazí se; polohlasně) – To je opravdu povedené. Ty jedny chybějí! *(Vrátí se za závěs)*

HLAVNÍ

(vejde s PRVNÍM a DRUHÝM po schůdcích, všichni zabrání v rozhovor; když spatří ZIMMERMANNNA, přátelsky se usměje) – Chápete? Ne lidi, ale rukavice. *(Samolibě)* To je ovšem trochu jiné počítání!

ZIMMERMANN

Zvláštní je... jak se někdy nakonec počítá něco docela jiného... (Jeho pohled se setká s pohledem ZIMMERMANNOVÉ. Dosud nervozně, ale se znatelnou úlevou se na sebe usmějí. Pak spatří ZIMMERMANN ŽENICHA, který neklidně vyhlédl zprava a jež – vzdor ŽENICHOVĚ snaze se znovu ztratit – přivolá pohledem. Odklidí spolu harampádí zpoza schůdků, kam se pak ZIMMERMANN sehne a chvíli se lopotí se zámkem neviditelných dvířek. ŽENICH opět odejde vlevo, ZIMMERMANN se vztyčí) – Tak, a můžete si jít počítat.

HLAVNÍ

(s pohledem za schůdky) Tudy?

ZIMMERMANNOVÁ

(s líbezným úsměvem přikývne) Rovnou do tmy, prosím. Věčnost tam nebyla noha.

HLAVNÍ

(roztržitý úsměv na ZIMMERMANNOVOU, k ÚŘEDNÍKŮM) – Tak, hoši.

PRVNÍ a DRUHÝ

(postoupí ke schůdkům, vzápětí ale překvapeně ustoupí)

VÝSTUP 10.

Předešlí bez ŽENICHA, INŽENÝR

INŽENÝR

(značně zřízený vyleze zpoza schůdků, vstane, opráší se. Oblaka prachu) – Dali jste na sebe čekat, pánové.

ZIMMERMANNOVÁ

Pane inženýre!!

INŽENÝR

(spatří ZIMMERMANNOVOU, překvapeně) Ach! Paní Milado...
(K pánské části společnosti) Nechte být, udělali jste jistě všechno, co bylo ve vašich silách. Těch sedm let dole je proti tomu jako nic.

ZIMMERMANN

Mysleli jsme, že jste dávno v Austrálii.

INŽENÝR

Teď jistě nepochybujete o tom, že jste se mýlili. – To víte, já a má věrná dvojčata... *(Odmlčí se)* Zkrátka, zůstali jsme dole i přes zákaz.

PRVNÍ s DRUHÝM

(zmizeli zatím v přihrbení za schůdky)

ZIMMERMANN

Nevím, jak se vám budu revanžovat. Musel jste si zakusit svoje –

INŽENÝR

Viděl jsem na kolenou dva nejlepší měřiče, které jste kdy měl, pane továrníku.

Cituplné mlčení.

HLAVNÍ

(přeruší posléze ticho) A... jak jste se dostal – odtamtud?

INŽENÝR

Po rukavičkách. Zůstaly navlečeny na centrální šňůře.

PRVNÍ a DRUHÝ ÚŘEDNÍK

(vylezou, vytáhnou za sebou šňůru, na níž jsou navlečeny rukavice: červené palčáky. Navíjejí šňůru, rukavice se plazí po podlaze. Konečně vyjede zpoza schůdků konec šňůry)

HLAVNÍ

– Tak my půjdeme. Byl jste opravdu víc než laskav –

ZIMMERMANN

Jak si přejete. Platit můžete složenkou.

HLAVNÍ

Samozřejmě, hned jak ji pošlete.

INŽENÝR

Půjdu také. Poohlédnu se na náměstí po kusu masa.

ZIMMERMANN

Běžte. Udělal jste mi radost.

ZIMMERMANNOVÁ

A někdy se stavte na kus řeči! (Odchází v polohlasné rozmluvě s DCEROU a ZIMMERMANNEM vpravo)

ÚŘEDNÍCI, INŽENÝR

(odešli)

VÝSTUP 11.

ŽENICH, VETŘELEČ

ŽENICH

(vejde s VETŘELCEM zleva) Ale napište mu rychle. Já ty rukavice nutně potřebuju.

VETŘELEČ

Pošle je promptně. Napíšu mu hned z náměstí. *(Obléká si kabát, mechanicky z něj vyndá rukavice, chce si je navléknout. Jsou to červené palčáky)*

ŽENICH

... Prosím vás – mýlím se, nebo máte opravdu něco v ruce?

VETŘELEČ

– Aha. Ano, tak je to nejspíš správně. Asi je nechal v kabátě, odjížděl narychlo. *(Dá ŽENICHOVI rukavice)* – Budete zdravý, ano? *(Jde k oknu)*

ŽENICH

Sám nezbledněte. – *(Odchází, VETŘELEČ leze do okna, ŽENICH, který už mizel vpravo, se otočí)* – A můžete dveřmi. Už svítá.

Opona

(rychle spadne)

KONEC

Petr Král

DIVADLO
HASIČSKÁ ZBROJNICE

(1961)

Několik bláznů ano: několik bláznů s vlasy stmívání
v houštinách
nebo něčeho stejně hrozného
v hlavních jejich pušek se dosud třese smíchem velmi
tlustá hvězda

Dva navzájem se krmící pánové v hledišti
tuhnou každý s rukou u sousedových úst
v zešeřelém sále začne potměšileji sněžit Nad medvědí
stopou v prachu světélkujícím na prknech
divadelní vítr smlouvat nemusí

A ti dva hluší
nu ano hluší
když na sebe chtěli zařvat vyplýtvali plno vody
Citlivé ledovce plné chvění sotva se v nich rozsvítí

Hůř než to
dobráci stařečci kteří se nevejdou pod loubí
mizerně panáčkující zajíc
Zpívali jsme nejhlasitěji do pytlů s moukou
jako by to byla naše druhá přirozenost

Tak nalíčení jsme šli hledat díru
kterou uděláme do světa

„Divadlo Hasičská zbrojnice“ je pojem. Je to označení pro divadlo, na jehož pomyslné jeviště si promítáme skutečnost ve chvíli, kdy na nás její konkrétnost působí tak, že uvolňuje naše „básnivé síly“, dostává v našem vědomí nové významy a transformuje se tu do představ, jež tvoří její vnitřní dějiny a její podobu „za zrcadlem“. Toto proměňování je konvulzivní. Skutečnost ještě je sama sebou – už není sama sebou.

Nekonečně ubohý rozhovor tří strašných šantalů nad politým hospodským stolem dostává ve chvíli, kdy se ho takto zmocňujeme, novou naléhavost – otřesný samozřejmostí, s níž se neustále pozvedá a zas usíná v zoufale se vlekoucím odpoledni zaplivaného lokálu, zneklidňující nepostižitelnou logikou, s kterou se rozvíjí od narážky k narážce a přitom nám trvale uniká. Nepřestává to přitom být ubohý rozhovor, jeho ubohost se ale zas a zas pokouší vznést nejen nad splašky rozlité na stole i po podlaze, ale i nad své všední významy. Hospodský lokál se v tu chvíli stává jevištěm Divadla Hasičská zbrojnice.

Na této nepostižitelné hranici mezi zjevným a „neviditelným“, mezi spatřovaným a viděným, „ještě logickým“ a „už fantastickým“ se skutečnost ve vědomí trvale obnovuje tím, jak je udržuje ve střehu, v jakémisi „navozovacím“ stavu myšlení. Fantazijní představy, v něž vědomí skutečnost zpracovává, neobohacují jen individuální zkušenost; jedinec, jehož fantazijní schopnosti jsou patřičně rozvinuty, v nich zároveň znovu konkretizuje i zvláštní zběsilost vlastní vědomí vůbec, jejíž vyjevení je nejpodstatnějším přínosem takzvaného moderního umění. Rozvoj „subjektivních“ představ se tu stává vzpourou, účtováním se skutečností, v němž jí vracíme její vlastní naléhavost a upevňujeme její tyranii proti ní samé; zkrátka to do ní rveme jako ona do nás.

Tuto kritiku a diskreditaci reality imaginací, která neskončila surrealismem, jako jím nezačala, lze přitom konkretizovat nejen „básnickým“ textem nebo třeba obrazem, ale i právě na jevišti. Konkrétní obrazy skutečnosti „za zrcadlem“, ztělesněny a zveřejněny na scéně, nemají jen schopnost obohatit diváka podobně, jako jimi byl obohacen jejich původce; mohou být rovněž nositeli určitého sdělení, určitého stadia polemiky mezi individuální obrazností a skutečností kolem nás. Také to tvoří smysl Divadla Hasičská zbrojnice.

Jen lidé, u nichž jsou schopnost vést tuto polemiku, schopnost „imaginativního myšlení“ i odvaha k jeho nediskrétní publikaci – tedy dispozice v podstatě mimoumělecké – obzvlášť rozvinuté a nutkavé, lidé opravdu zběsilí a bezohlední v tom smyslu, v jakém je zběsilá sama imaginace a černý humor jejích produktů, jen takoví lidé mohou Divadlo Hasičská zbrojnice vytvořit. Jak je vidět, nebudou z nich nikdy ani herci, ani režiséři nebo dramatictí spisovatelé v běžném slova smyslu. Snad by se dalo říci, že budou básníky, kdybychom zároveň tento pojem, dnes příliš znejasněný stálým zneužíváním, mohli teprve zavést. Jedno je jisté: až se jednou vzbudí do kocoviny za ohořelým trámem na půdě „Hostince klobouků“ nebo ve stohu vprostřed polí, za branami neznámého města, a začnou se rozpomínat na to, co se s nimi dělo v uplynulé noci, půjdou a založí, ještě se slámou ve vlasech, divadlo v první hasičské zbrojnici.

Lokál

Právě tak by to jistě mohlo být v nejbližší stodole, v polozbořené cihelně, v dávno zrušeném biografu a v rozbité tramvaji, opuštěné v temném koutě remízy, nebo v prázdném Vladislavském sále. Jak řečeno, Divadlo Hasičská zbrojnice je pojem. Kolik by se sešlo

hloučků toho typu, o němž jsme mluvili, tolik by vyvstalo možností, jak pojem zhmotnit; umístit divadlo do hasičské zbrojnice je jenom jednou z nich. Jde přece hlavně o to, že jeviště, kde se prezentuje realita ve své konkrétnosti, jen v „básnický“ posunutém plánu, není jevištěm, kde se předvádí její iluze nebo stylizovaný extrakt – ani realisticky „kukátkovým“, ani osvobozeně roztočeným. Vnitřek hasičské zbrojnice je divadlem právě tak, jako je rozhovor tří chlapů u hospodského stolu, nazírán z určitého úhlu, divadelní hrou. Je to „druhý význam“ chatrné boudy na návsi, kde v šeru visí ze stěn plátěné hadice, hasičské helmy a koňské postroje, význam, který jí naše vědomí dává ve chvíli, kdy sem před užaslé pohledy několika náhodných diváků přenáší žvanící chlápky i se stolem a půlitrý, u nichž sedí. Je to prostor určený k zviditelnění obrazu reality v nás i pro ostatní, prostor, v němž činíme zjevnou tu stranu skutečnosti, která je od nás odvrácena, a podrýváme tak falešné mýty, jimiž je zanesena v běžném myšlení.

Mýtus

Každé počínání má své důvody. Bylo by mylné se domnívat, že ty, kdo nepřestanou chtít uskutečnit divadlo v hasičské zbrojnici, vede něco jiného než představa, že chaotické „lidské dějiny“ by byly méně chaotické, kdyby se druhá strana věcí stala viditelnou všem a lidské činy tak dostaly hlubší závaznost; jinak řečeno, kdyby „objektivní“ a „subjektivní“ realita už nebyly nuceny k umělým vzájemným ústupkům. Nemyslím, že by pak bylo méně sebevražd nebo případů zblbnutí, než dnes; je dokonce možné, že by jejich počet načas ještě vzrostl. Ale byly by tím závažnější a varovnější pro ostatní, že by byly lépe chápány.

Jen z neochoty k dalším ústupkům vnitřních procesů vnějším nutnostem – z nichž ostatně ty „nejnutnější“ se často ukazují být

nejspornějšími – může v několika bytostech vzniknout beznadějná touha „vidět svět v hasičské zbrojnici“, ne z rezignace nebo pohodlnosti, které mohou zrodit šestnáct Zlatých kapliček navíc, ale Hasičskou zbrojnici ani jednu. Jen tehdy, když se po sedmi potlescích na konci úspěšné premiéry snese opona, diváci odejdou z divadla a herci opustí jeviště, kde se začíná usazovat prach, mohou vylézt na prkna lidé, kteří už nechtějí spát, pracovat ani hrát divadlo, ale kteří chtějí žít. Jen tak se divadlo stává hasičskou zbrojnicí nebo kteroukoli jinou stodolou, natolik ztracenou v polích, aby se kolem ní honil vítr co nejsenilněji.

To, co spatříme vevnitř, když v noci náhodou zabloudíme do těch nehostinných končin a věčně vrzajících, nikdy nedoléhajících dveřmi vejdemo do tmavé a zakouřené místnosti, když v šeru, jen co si na ně oči zvyknou, rozeznáme napůl sedící, napůl ležící těla několika diváků, snad pozorně sledujících, snad zcela ignorujících to, co se děje v pozadí sálu, tam, kde se tu hlasitěji, tu tlumeněji ozývá nekonečný rozhovor, jež vedou tři nebo čtyři podivné postavy – hned málem usínají únavou a hned se zas zdají záhadně vzrušeny, jako by se spolu domlouvaly o zvláštním stěhování předmětů, s nímž tam v tom temném koutě nikdy nemohou být hotovy, na němž jim ale zřejmě záleží jako na ničem – to, co tu spatříme, bude divadlo. Divadlo, jak neustále vzniká a pokračuje v každém z těch, jimž stálo za to „všechno opustit“ a vydat se přes pole, třeba jen na chvíli, do zdejší kůlny, divadlo, jak je ve dne v noci hrají ti nejzoufalejší z nich: ti, kteří jsou sami tímto divadlem, jako je pro ně sálem kterýkoli bouda u cesty, kam se k ránu na chvíli uloží ke spánku, kterýkoli průjezd, kam je zažene déšť, a nakonec i sál kteréhokoli divadla, kde se večer co večer hraje ve městě, kam přitáhli.

Takový asi bude mýtus, předcházející zrodu aspoň jednoho divadla z těch, která by mohla být v každé hasičské zbrojnici. Mýtus, obměnitelný od úst k ústům podle každého člena té nekonečné štafety, až se buď rozhoří ve všech předmětech, místech a obyvatelích jako

veselá i drtivá záře reality samotné, nebo až se jeho světlo stáhne do okna v jediném suterénu, kde těch pár nejodvážnějších ze všech, kteří mohou hrát, opravdu hraje. Hrají, a jejich zoufalství nemůže zvýšit ani oslabit to, přijde-li mezi ně – první, druhou i každou následující noc – jen jediný z lidí, na něž nepřestávají čekat, přijdou-li všichni nebo nepřijde-li nikdo.

Takový asi bude mýtus, který je jen součástí toho jediného a všudypřítomného: mýtu skutečnosti.

Dnes

„Kdybychom měli jen docela malé vrtulky v zadku, žilo by se lépe. – Snad, ale nemáme je.“

Bylo by to všechno krásné, ale museli bychom si to vyprosit. S nohama v nekonečnu a se soumrakem pod hlavou, odsouzení k věčnému snění. Ti, co si již vyprosili, ti, kteří doufají, že si ještě vyprosí, trochu bujónu, trochu iluzí, trochu příjemného rozčarování a nějaký ten neduh na stará kolena, veselí darmošlapové a samozvaní volontéři, každodenní vykukové i schvácení četníci, z nichž jde skutečná hrůza, vrzají svými koleny. Mají své zkušenosti a někteří už snad i ty vrtulky v zadnici, upachtěně drandí ulicemi. Nechme sklápnout jejich pootevřená ústa, nechme je zmizet za rohem. –

Skutečnost, to jediné, co nám zbývá, poťouchle pomrkává každým nárožím. Ti všichni, kdo si do ní přišli aspoň jednou vystřelit, ti všichni si na ni nikdy nezvyknou. Je třeba si vzít příklad z jejich osudu, nemáme-li sami zůstat na ocet.

Před čtvrtstoletím snad ještě omdlávaly v kavárnách krásné dívky. Teď tam hrozné baby mávají moučníky na číšníka a hrozí jimi utlouct všechno, na co jsme se každou příští neděli chystali přísahat. I krásné neděle je nutné nechat v hájích, skanduje-li každý odporný vrabec své „až naprší a uschne“.

Doba, v níž žijeme, je tím náročnější, čím zabydleněji a protřeleji v ní rejdí veselá lidská ubohost. Není naší vinou, že místo abychom šli hledat „krásné diletanty“, jimž by divadlo ve zvetšelé kůlně bylo vším, musíme se především vyrovnat s haštežením, které nás obklopuje.

Ať zavravorá jediná z velkých matek, které si nás přišly poslechnout, ať rozhořčeně odvěče své dítě. Ne, paní, opravdu; ať vás váš malý, nezkažený idiot dovede domů. Neměla byste slyšet, jak se mluví na našem jevišti. Dost na tom, že se tak mluví na ulici.

Smrtné mrákoty, v nichž už jen stěží naklánějí své přemýšlivé hlavy, smrtné mrákoty, v nichž jsme zastihli diváky ve chvíli, kdy jsme se jim chtěli ukázat nazí, nás nutí, abychom tyto mrákoty aspoň zkusili urychlit – není-li už možné probudit z nich ty, kteří žvatlají v úřadech, kteří žvatlají v ulicích, kteří žvatlají v kuloárech.

Imaginace by byla jen chudou schovankou, kdyby se omezila na *hájení* vlastní reálnosti. Musí ji ukázat, a to lze jen tehdy, zaútočí-li na nejslabší pozice mraveniště, v jehož veselém řádění zdánlivě ztrácí oprávnění. Ne, neztrácí; jen pozice, které byly opuštěny, je třeba nahradit těmi, které se dobývají. Divadlo Hasičská zbrojnice, právě tak jako v kterékoli kůlně, může být i v kterémkoli divadle. Jde jen o to, aby realita přenesená na jeviště, se svatým úmyslem dát jí magickou podobu, zneklidňovala co nejpřesněji; jde o napojení imaginace na nejpříznačnější místa každodenního hemžení, tak, aby měla jeho naléhavost a nebyla k němu jen neškodným pozadím. Zmagičtění skutečnosti a uskutečnění imaginace, jimž je vyhrazen prostor Divadla Hasičská zbrojnice, budou mít za dané situace oprávnění ne tak v tom, jak dokážou změnit v jeviště vnitřek ubohé boudy, ale v tom, jak dokážou učinit magickou a viditelnou skutečnost toho stupně ubohosti, který je – a který *bude!* – aktuální. Básník musí zírat na skutečnost jako na *skutečně* nová vrata. Úsilí o realizaci našeho divadla se proto ještě nestane snahou satiriků o tepání společenských zlořádů, ani nebude méně hazardním a beznadějným snem.

Smích ve tmě

Divadlo Hasičská zbrojnice tak má být, zhruba řečeno, divadlem černého humoru, a to těch poloh bezohlednosti, s níž si imaginace přisvojuje skutečnost, jejichž reálná absurdnost má nejbliž k absurdní realitě dneška. Neznamená to, že by se imaginace měla snažit dávat vodit po cestách zdusáných nepočítanými hloučky našich dnů; jde spíš o to, že básnické síly, jsou-li živé, dovedou přistihnout skutečnost in flagranti takřka kdekoliv. Jinými slovy, „básník zpívá tak, jak se do něj mlátí“. Tím méně to znamená, že materiál denně shromažďovaný imaginací má být na jevišti jen východiskem pro ukvapené – morální nebo amorální – závěry. Jsou-li rány na podlahu jeviště skutečnými údery, jaké každou noc rezonují i do našeho přerušovaného spánku, nejde ještě o filosofii. Vše, co může imaginace poskytnout, je několik impulsů, několik „ubohých blesků zničení“ nad zmatkem nočního staveniště a jeho blátivých přesunů. Nabízí možnost vidění, a záleží na každém, jak s ní naloží.

Černý humor je nejobecněji „komickým“ plánem všeho, zviditelnovaným zvláště zřejmě v těch krajních polohách obrazného „výkladu“ skutečnosti, v nichž pociťujeme nejnaléhavěji jeho mystifikující povahu. Není to pouhá absurdnost. Živé svědectví o propastech, na nichž jsou zbudovány naše existence, není jejich glorifikací, jako nejsou pohyblivé protiklady poznávání bludnými kruhy skeptických paradoxů. Černý humor není oslavou blbosti. Jistě, každý z nás je nějak poznamenán. Ale víme-li, že jsme směšní sami, máme jistotu proti těm, jimž vlastní směšnost uniká. Propast se směje; smějme se také. Víme o ní. Proradná zběsilost našich „básnických“ sil, jak se projevuje černým humorem, je trvale obrácena dopředu: do přítomnosti. Každý „krásně zničený okamžik“, jak je během hry postupně ničí strašné mátohy na prknech Hasičské zbrojnice, je okamžikem vyrvaným propasti.

Divadlo

Příklad hospodského rozhovoru, jaké se mezi vzlétáním a opětným padáním těžce těžké, ospalé mouchy do splešků vlečou bez konce po celé české vlasti, jaksi na okraj každého dne v roce, i příklad jeho přesazení na scénu byl ovšem nutně zjednodušený. Nebyl tu redukován na minimum jen proces proměny skutečnosti obrazností, byla tu exemplárně zhuštěna i realizace básnického sdělení na jevišti.

Tak jako jsou situace, jež se mají rozehrát na scéně, zpracováním jistých „životních situací“, které se v imaginaci staly naléhavými znaky, tak i jejich herecké a režijní zpracování nepředpokládá nic víc a nic méně než další zvýraznění jejich magické stránky. Každá scénická situace má svůj skrytý náboj, jako jej měly všední situace, jejichž přetvořením vznikla. Zviditelnit jej pro diváka znamená podtrhnout v situaci to, co má ve své realnosti matoucího. V tom smyslu – ale jen v tom smyslu – bude jevištní projev stylizovaný. Herec tak dá co nejelastičtější výraz tomu, co je na jednání jeho postavy významné jak pro její vlastní reálnou přízračnost (nebo podezřelou realnost), tak pro „hyperkonkrétnost“ dané situace. Ať jsou „subjektivní“ rysy a z nich plynoucí jednání postav sebepodivnější, tvoří navzájem, spolu s dekorací, předměty a zvuky, objektivní „konstelace“, jejichž plasticita a rozvíjení v čase má působit naprosto samozřejmě, jako každé konkrétní sdělení a *jev*. Divák musí být touto samozřejmostí – a jen jí – zbaven vůle, každá pauza na scéně musí být stejně výrazná jako zakopnutí, které jí předcházelo.

Je nasnadě, že takové divadlo si žádá nejen herce s bohatým rejstříkem, ale i herce, kteří právě tak jako všichni ostatní vědí, oč v divadle jde, a jsou stejně nadáni střehem k magické stránce věci jako schopností dát na scéně tajemné vyznění jednání lidí, „jak je znají“. Jen tak je nutné chápat, že nikdo z provozovatelů divadla v Hasičské zbrojnici nebude ani režisér, ani herec; diletantismus

tu ale není možný, tak tento druh lidské činnosti předpokládá maximální schopnosti a jistotu v jejich využití. Diletanty jsou naproti tomu spíš „zkušení“ divadelníci, totiž diletanty vůči skutečnosti, neberou-li ohled na skutečné procesy, skrze něž nabývá podoby v našem vědomí.

Vědět, *jak* dlouhé vousy má mít ten dobrák na jevišti, jemuž autor předepsal „dlouhé“ vousy, není snadné – a nejen, že to neví každý, ví to málokdo.

Prach na jevišti

Konkrétnost fantastických představ, vyvolaných ve vědomí okolní skutečností, má být prezentována na divadle, aby spoluvytvářela současný mýtus a zároveň odtud otvírala skutečné cesty těm, kdo po nich chtějí jít. Jak už řečeno, mohou takové divadlo provozovat jen přátelé, jako nás konečně pojí přátelská pouta jen s těmi, kdo v nás budí naději na společné uskutečnění představ, pro které žijeme.

Je jistě zřejmé, že skupina přátel obhlížejících společně vchod do divadla a uvažujících, zda by se zaprášená prkna z kulisárny nedala použít k jeho úpravě, skupina přátel, kteří udržují styk s četnými dodavateli, navštěvujícími je podezřele často před každou premiérou – to že nejsou placení herci, přijíždějící před sedmou k divadlu taxíkem a ještě před koncem představení, sotva jim skončil poslední výstup, si už zas rychle v šatně uvazující kravatu. Je zřejmé, že divadlo typu Hasičské zbrojnice, v jakékoli ze svých konkrétních podob, nebude jen budovou, kde je sál v podzemí tribunou jistého sdělování, ale že sama jeho budova bude určitým sdělením, zednářskou lóží, kam se k večeru stahují krajně pochybná individua, podivným mlýnem, v jehož zaprášené mlýnici noc co noc gestikuluje tajné bratrstvo a snaží se překřičet rachot pracujících strojů; a bude

i „hasičskou zbrojnicí“ právě tím, jak se bude na představení podílet jeho celková atmosféra, i mimo vlastní „hru“ krajně vyhraněná – byť trvale proměnlivá.

Společenské skandály a scény mezi diváky, ve foyer a kuřárně divadla, technická nedopatření během hry, brutální zákroky uklížeček a neshody mezi herci, na scéně i mimo ni, budou představení spoluvytvářet mnohem podstatněji, než tomu může být v jiných divadlech. Diváci mohou kdykoli odejít a kdykoli přijít, dveře divadla jsou během představení stále otevřeny. Jako by se večer díval do osvětleného okna, za nímž se svléká tělnatá žena, tak bude v jistém smyslu moci divák nahlédnout i do podzemí divadla, aby si ověřil, co se tu děje. Může přitom i kouřit, má-li chuť (a může-li *při tom* kouřit). Tak jako – abych se držel příkladu – nemůže být „překvapen“, stáhne-li náhle žena v okně roletu, nemůže se divit ani tehdy, spadne-li na scénu z provaziště osvětlovačova bota. Tak jako se v prvním případě dopálí, tak se teď může smát. Svými skutečnými rozměry – i reálností svébytného obřadu – se každé představení „v hasičské zbrojnicí“ podobá spíš zkoušce než nacvičené podívané, jíž jde jen o to, aby přesně klapla. Ano, na rozbité skleněné kupoli nad vchodem divadla by měl při každé seanci svítit do tmy nápis DNES VEČER SE PRACUJE.

Divadlo Hasičská zbrojnice se hraje ponejvíc za scénou.

Hostinec klobouků

Co zbývá dodat ke kusým poznámkám, jejichž nesoustavnost neomlouvá nic kromě naděje, že ti, kdo jednou Divadlo Hasičská zbrojnice přece jen založí, navážou svou nezastavitelnou činností sami na místa, kde autorovi docházel dech? Snad jen to, že divadelní hra *Hostinec klobouků*, k níž jsou prologem, má být první konkretizací – jednou z možných – všeho, co bylo řečeno. Hra, jejíž ideální realizaci

jsem si vždy představoval ne-li v hasičské zbrojnici, tedy v divadle, kde by se neprodávaly lístky, nebyli by tu uvaděči, ale kterým by kdokoli a v každém stadiu hry mohl projít dolů do sálu; v divadle, kde by se nerozsvěcelo ani o přestávce, ale po jehož chodbách by se přesto dalo kolovat, díky nevtíravému světlu žlutých „doutnavek“, jaké označují v kinech nouzové východy Jen na jevišti bylo v mých představách o trochu menší šero, jen ale o málo: v duchu jsem viděl, jak diváci zůstávají sedět na místech i v pauze, stejně tiše, jako během hry, jen ohníčky jejich cigaret nasvědčují tomu, že tam opravdu jsou. Ani herci by nejspíš neopustili jeviště, soustředěně a mlčky kouříce tam, kde skončili akci a usedli.

Hostinec klobouků by měl poskytnout pohled na jakýsi výsek z nekonečného děje, jak by jej spatřil divák zamčený v pomyslné skříni, z níž by mohl nerušeně pozorovat dávno neužívanou místnost osamělého hostince v lesích, kam již třicet let nikdo nepřišel – aniž by to zjevně znepokojovalo flegmatického hostinského, který podnik „vede“; byli by tak svědky podivuhodné noci, kdy se zde do nedohledna scházejí, potkávají a míjejí noví i dávní, většinou podezřelí hosté a navíc se ještě pletou mezi jakési abiturienty, kteří tu – snad – mají sjezd; kdesi venku, zdá se, ke všemu cosi hoří. Všechno zároveň připomíná představení, jaké by spatřila vláda v divadle zřízeném kdysi, před třiceti lety, v osamělé budově bývalé katovny – a jen proto, aby se tu každý večer hrála tehdy úspěšná hra – *Hostinec klobouků* –, pro případ, že by se jí vládě zachtělo zhlédnout. V průběhu těch třiceti let, po nichž si ministři na představení vzpomněli, ovšem stará vláda dávno padla, aniž do divadla zavítala, herci (dál placení) zestárli a trochu pozapomněli role; zato je během let, kdy je žili – nesvlékajíce se už ani z kostýmů – poněkud pozměnili, podle vlastních osudů a vzájemných vztahů.

Naskýtá se tu zkrátka pohled na jisté, velmi určité zbytky skutečnosti, jedinečně zatvrdlé a dál nerozložitelné „krdy“, jaké lze už dnes spatřit v jedné brněnské vinárně; číšníci sami odtud

nevycházejí aspoň třicet let, jen tu popíjejí se šatnářkou, v kuchyni i rovnou mezi hosty, o něž se jinak zvlášt' nestarají. Vleklost celého děje na scéně je touž vleklostí, s níž vrchní vinárny zas a zas dlouze naslouchá hostovu přání a stejně soustředěně se na ně – po notné pauze – chodí znovu ptát, aniž se je ovšem pokusil vyplnit; lze ji ztotožnit s vleklostí těch momentů reality, kdy drát je natolik přetažen, že už jen nezadržitelně teče – a která tak přestává být vleklostí a stává se samozřejmou, nezrychlitelnou ani nezpomalitelnou vlnou, strhující s sebou vše. Ať dá herec svou ránu kladivem až půl hodiny po tom, co se na scéně rozpráhl, to, co se po ní zřítí, už nikdo nevrátí na místo.

Spolu s herci se na této hrozné, trapné a velkolepé činnosti v *Hostinci klobouků* podílejí jak předměty – co nejupatlanější a nejodpornější – tak zvuky, vycházející i během pauz zpoza opony jako z půdy, kde se kdosi nekonečně hrabe ve starém harampádí. Neméně skličujícím a nepřeborným, lákavě odpudivým, než hromada reality, která se den co den převaluje všude kolem nás.

O jedné Atlantidě

Za kulisami dějin a doby, kde jsme se setkali na rozhraní 50. a 60. let, nás s Prokopem i dalšími generačními přáteli nepojila jen společná vášeň pro flámy a básně; všichni jsme taky snili o vlastním divadle, jako o nezcizitelně svém světě vprostřed toho, jenž se na nás valil, a jako o útočišti, kde bychom společně mohli vzdorovat jeho nepřizni. Divadlo nepoznamenalo jen mé setkání s Prokopem, vzhledem k jeho strýčkovi i k legendárnímu představení *Ostrova Dynamitu*, jímž se sám ještě před maturitou stal v Praze proslulým; hned při první schůzce ve Slavii jsme o možnosti vlastního divadla zaujatě diskutovali taky se Standou Dvorským, osobními divadelními plány se v téže době zabýval třeba i budoucí „křižovník“ Vladimír Borecký. A nepochybně všechny nás přitom divadlo přitahovalo jak svou schopností zviditelnit – a zhmotnit – básnické představy, které nás obývaly, tak tím, že nabízelo vzácné životní naplnění vprostřed přátelského společenství, s jehož představou ho v Čechách nadlouho spojil příklad Voskovce s Werichem a jejich Osvobozeného.

Nebyli jsme ostatně sami, mýtus Osvobozeného se v Čechách co tajné poselství šířil v tomto smyslu už od války; jeho vliv pak vyvrcholil právě v 60. letech a v naší – nebo těsně předcházející – generační vrstvě, kde vyvolal i známou epidemii takzvaných malých scén, od Semaforu přes Šimka s Grossmanem až třeba po *Harakiri* Borisa Hybnera a Ctibora Turby. Snad v každé druhé škole nebo zastrčené klubovně se za stmívání slézali spiklenci připravující novou *Vestpocketku* a chystali se v ní vítězně rozlít své bratrské šuškáni po pódíích nehostinného světa. I v šatně divadélka, kde jsme s Prokopem zkoušeli Jarryho *Krále Ubu* (a pak i své *Počítání básníků*), jsme jednou objevili dopis, jež psal přátelům principál jiné – a nám jinak spíš podezřelé – skupiny, která tu zkoušela

střídavě s námi; zaujetím pro přátelské společenství, nadějemi, které do něj autor vkládal, i voskovcovsko-werichovským spojením lyrismu a groteskních špílců nám dopis natolik připomněl sebe samé, že nás tím až vylekal.

Moje a Prokopova představa o divadle se nicméně u V + W nezastavila. To, co jsme na scéně chtěli sdílet s ostatními, byla také podezřelejší vnitřní květena, živená naším důvěrným stykem s tvorbou básnických „avantgard“ (touž, již kdysi vedle her obou komiků uvádělo i Osvobozené divadlo): spontánní imaginace, snové a „nadreálné“ obrazy, černý humor. Od začátku to pro nás znamenalo i ztížený přístup na jeviště. Rozený divadelník Prokop se – z „kádrových“ a ideologických důvodů – ani nedostal na DAMU, naše inscenační pokusy na amatérské scéně – v holešovickém divadelku Radar – byly od začátku vystaveny zostřenému dohledu; hned úvodní představení *Krále Ubu* mohlo být nakonec předvedeno (dvakrát) jen zvanému publiku, v němž ovšem významné místo zaujaly „dozorčí orgány“. Vzдор naší ochotě ji realizovat tak naše představa o divadle nakonec zůstala představou, libreta a komentáře shrnuté v tomto svazku jsou v podstatě to jediné, co z našich plánů zbylo.

Inscenace *Krále Ubu*, kterou jsme hráli 19. prosince 1960 (a zopakovali počátkem roku 1961) a která byla naší první společnou jevištní zkušeností, už chtěla spojit odkaz V + W a avantgard s aktuálnější představou básnického divadla, která v nás tehdy dozrávala. Živili jsme ji z vlastních zdrojů a diskusí i z kontaktů s „postsurrealistickou“ skupinou kolem Vratislava Effenbergera, s nímž jsme se tehdy začali stýkat a v níž bylo divadlo rovněž předmětem častých – a vyhraněných – úvah, které nám ty naše pomáhaly zpřesňovat (a taky je samosebou ovlivnily). Kromě Effenbergera samého, který byl autorem vlastních her a pantomim – navíc k těm, které napsal s Karlem Hynkem –, se k divadlu zvlášť soustavně

a podnětně vracel Luděk Šváb (sám autor záluďného *Předjaří*). Ještě před *Ubu – a Počítáním básníků* – vtáhl ostatně Effenberger do psaní společné hry (*Nebezpečné domy*) i mne... V *Ubu*, při jehož realizaci jsem režírujícímu Prokopovi pilně asistoval (napsal jsem pro ni na jeho žádost i původní „recitativ“) a v němž jsme si oba zahráli (Prokop v hlavní roli), nám za Jarryho textem šlo hlavně o dva rysy naší vznikající scénické poetiky: o fantomatickou obludnost postav a jejich jednání, jak ji ve zvlášť výrazné podobě – vedle jemnějšího Prokopa – ztělesnila Zdena Tominová (tehdy Holubová) svou Matkou Ubu, a o matoucí věcnost – či snad magickou „objektivitu“ – situací, jak o ní mluvíme i v komentářích ke své vlastní hře. V tomto směru zůstalo nicméně jen u náznaku, navíc ne zcela pochopeného; v jediné zprávě o inscenaci, která pronikla do tisku, stručné – leč příznivé – poznámce v Divadelních novinách podepsané... Václavem Havlem, je režijní řešení situací chápáno jako parodické, tam, kde nám určitá ztrnulost a strohost gest, režijního aranžmá i výpravy měla být naopak nástrojem proradnějšího humoru bez pointy. Přispěl k tomu jistě i nedostatek finančních a technických prostředků, který nás nutil k inscenačním „zkratkám“ a nadlehčoval tak do hravějšího vyznění holou předmětnost, již jsme měli na mysli – a již jsme chtěli spíš tíživou, stejně v hereckém projevu jako ve výpravě (paravan z hrubého šedého plátna, primitivní dřevěné šavle Ubuho vojáků).

Až naše „labichovská“ hra nám tak měla umožnit svou poetiku plně rozvinout. Její první verze, psaná bezprostředně po *Králi Ubu*, není jen naším „přehodnocením“ Labiche, ale i naším účtováním s dědictvím Voskovce a Wericha, jimž jsme tu ještě poplatní a zároveň se je samy snažíme posouvat jinam; stejně nám jejich *Slaměný klobouk* je příkladem i předmětem kritiky. Svou revizí přitom v jistém smyslu chceme jen důsledněji rozvést jejich vlastní původní podněty, rozehrát naplno a bez omezení jejich „čistý“ humor a pošetilé šuškáání v příšeří, v něž jej proměnili ve svých

počátcích – a které jsme nepřestali hledat za satirou a běžnějším „uměním zábavy“, jimiž je postupně kontaminovali. Podobně jsem se nějaký čas snažil prodloužit jejich songy vlastními (jeden jsme napsali i se Standou Dvorským), ovládanými jen duchem nonsensu, jenž u V + W zůstal omezen na pár písní (Zeměkoule, Budete se smát, To záleží na vás, Chodidla); také to byl ovšem i „celogenerační“ jev, o totéž bezpochyby šlo jak Suchému se Šlitrem – byť zase jen v části jejich songů – tak Janu Vodňanskému, který v tom zřejmě dospěl (ve své rané tvorbě) k nejzazším a nejpůvodnějším výsledkům. V době povinné angažovanosti, kdy právě „neangažovanost“ byla nejhlubší formou společenského vzdoru, jsme zkrátka chtěli Voskovce s Werichem stáhnout zpátky do toho soukromí a do intimity toho privátního deliria, které kdysi vynesli na scénu svým Nepřípadným dvojzpěvem o hrobce, ale které pak – k naší lítosti – zas odsunuli za kulisy, i když naštěstí ne úplně.

Přesto, že jsme své hře i jejímu vzniku věnovali obšírné komentáře – už „po surrealisticku“ –, jsme v nich kupodivu jasně neřekli, že by se těžko byla zrodila bez kamaráda Jiřího Pavla (hrál s námi taky v *Králi Ubu*). Když jsme mu vykládali o svém záměru udělat vlastní hru ze zbytků špatně přečteného Labiche, vzal nás za slovo a prohlásil, že když hru dopíšeme do určeného data – 1. února 1961 –, dá nám za ni láhev šampaňského. Šampaňské pak nejspíš bylo jen Château Mělník, stačilo nás ale pobídnout natolik, že jsme svůj nápad nenechali zmizet v proudu dní, jako tolik jiných, ale dovedli ho do konce. Jiným důležitým podnětem – ještě těsně před dopsáním – nám byl rozhovor, který jsme vyslechli během společné cesty stopem do Adršpachu, na chalupu jiného kamaráda. Zatímco světla auta v pustině zimního soumraku – a horské okresky – ozařovala zadní prostor dodávky, za níž jsme se vlekli, jako prázdný rodinný sklep, otec se synem, kteří nás vezli, se spolu dlouze dohadovali v pojmech a větách, které byly srozumitelné jen pro ně – ale které nás jen o to víc přitahovaly, udivovaly a tajně rozchechtávaly.

Rozhovor tak přímo inspiroval poslední z různých počítání, která naší hrou procházejí, jako obsedantní nit: scénu rodinného rozpočtu tvořící 7. výstup jejího druhého dílu. Přešel do ní i klíčový výraz z dialogu našich dobrodinců, slovo „položky.“

Sčítání lidu se zas do hry dostalo z dobové aktuality, jen měsíc po její uzávěrce se konalo i celostátní sčítání skutečných Čechů a Slováků, o jehož přípravě jsme se poprvé dočetli v novinách právě ve chvíli, kdy jsme se do hry pouštěli. Bylo dokonce ohlášeno i na krabičce zápalek, kterou nám vrchní položil na kavárenský stůl (ve Slavii), u něhož jsme začali psát. Ještě čtyři roky po napsání – v říjnu 1965 – jsme si ne bez uspokojení (a s lehkým zasněním) přilepili k rukopisu i tento výstřižek z Rudého práva: „NEVYCHÁZET – SČÍTÁ SE. – Po celém Turecku byl pro neděli vyhlášen zákaz vycházek, který má usnadnit nové sčítání lidu. Restaurace, obchody a biografy byly uzavřeny, ulice opuštěny. Na porušení zákazu byl vyhlášen trest vězení jednoho měsíce a vysoká pokuta. Při posledním sčítání v roce 1960 mělo Turecko 27 754 820 obyvatel, 6622 osob bylo starších 100 let. (ČTK)“ K „počítání básníků“, kterým jsme sčítání lidu kontrapunkticky doplnili, jsme zas našli protějšek (možná i podnět) v jakémsi bulletinu známého Klubu přátel poesie. Vedle slibné věty „V květnu to bude Antonín Brousek, v září Karel Šiktanc, v říjnu Oldřich Mikulášek a v listopadu Josef Kainar“ jsme si z něj vystříhli a zachovali i tuto dost záhadnou tabulku: „1) Wolker (398), 2) Nezval (263), 3) Neruda (246), 4) Seifert (168), 5) Mácha (167), 6) Holub (74), 7) Ščipačov (72), 8) Erben (58), 9) Bezruč (51), 10) Šotola (38), 11) S. K. Neumann (14), 12) Sládek, Suchý, Šiktanc, Florian (13), 13) Holan, Hrubín (10).“

Role Otce (později Zimmermanna) byla od začátku určena Prokopovi, Vetřelcem jsem měl být já, „objednavateli“ Jiřímu Pavlovi jsme vyhradili úlohu Děda (Továrníka). Až na Jiřího jsme pak v tom obsazení hry taky zkoušeli – po návratu z vojny a ve druhé verzi –, spolu s budoucí velvyslankyní Viktorií Hradskou

v roli Matky-Zimmermannové, s Janou Čihákovou-Markovou co Dcerou a s Jiřím Ornestem jako Ženichem. Představení, jak o tom ještě bude řeč, se nikdy neuskutečnilo. Při veřejném čtení ukázek, k němuž došlo po roce 1989 v Ženských domovech na Smíchově – z iniciativy nebožky Markové – se všichni znovu ujali svých rolí až na Prokopa, který se nemohl uvolnit z Paříže a za nějž zaskočil Vladimír Borecký.

Druhá verze hry ovšem znamenala další posun, v jistém smyslu se měla k první asi jako ta sama k původní Labichově předloze: dál rozrušila dějovou zápletku, její posloupnost a „čitelnost“, ještě víc překryla její osnovu výhružnou konkrétností jednotlivých gest, výroků i předmětných situací, jakoby zatvrdlých novým nánosem času a dalším zestárnutím, které pak prohlubovala i naše inscenace¹. Hra zároveň „zcivilněla“ a zbavila se příliš hravých absurdností, po nichž v ní zbyly jen některé nepointované motivy. Posouvali jsme tak dál i posunuté ozvěny Voskovce a Wericha, v duchu matoucího zvětšení (v situacích i v „hádankovitých“ sentencích dialogů), v němž se odrážel náš způsob čtení soudobých „absurdních“ dramatiků – zejména Becketta a Harolda Pintera – a hlavně náš obdiv k tvorbě autora, který tento způsob ovlivnil: Vratislava Effenbergera. Náš vztah k této tvorbě tu přitom prozrazuje i jistou ambivalenci. Vráťovi, autorovi stejně jako „duchovnímu vůdci“, i celé jeho skupině šlo vzdor „ilegálnímu“ postavení, jež zaujímali vůči oficiální kultuře, znovu o veřejné působení a o společenský dopad, k nimž jsme měli spíš vrozenou nedůvěru. Surrealisté s Vráťou v čele nás zkrátka sami volali k zodpovědnosti, kladli nám závažné úkoly a vyžadovali jejich plnění: je pravda, že jsme jim naslouchali, brali úkoly za své

1 Zvlášť zatvrdlým a zestárlým představením měla být inscenace mého *Hostince klobouků*, který jsem chystal jako další hru repertoáru – ale jež jsem nikdy nenapsal.

a snažili se jim dostat, úplně se nám to ale nedařilo. Ani z druhé verze hry, jakkoli je z ní Vráťův vliv zřejmý, tak nezmizely ty polohy, do nichž jsme mu v její první verzi – zároveň bezděčně a bytostně – rázem unikali: snivé, komicko-lyrické hry v příšeří z dosahu vši angažovanosti, i effenbergerovské (krevnatý Vráťa sám na přítmí moc nebyl), trvající na své pošetilé a soukromé povaze a odrážející spíš skepticky existenciální přístup ke světu (i k tvorbě), surrealisty programově odmítané, než surrealistický militantismus. Osobně jsem ostatně psaní s Prokopem – a naše společné „pobývání“ v těchto polohách – cítil jako vyslovenou úlevu po své spolupráci na *Nebezpečných domech*, kde jsem se vedle Effenbergera uplatnil jen za cenu kompromisů. Ambivalence, o které mluvím, je zřejmá také z mého „manifestu“ Divadlo Hasičská zbrojnice, kam sice Effenbergerovu lekci ze „zodpovědnosti k době“ pilně zahrnu (oddíl Dnes), vzápětí – v oddílu Smích ve tmě i dál – ji však znovu „zradím“, ve prospěch šerosvitnějších vizí i té existenciální skepse, kterou sdílím hlavně se Standou Dvorským.

Linii „surrealistické dramatiky“, kam jsme se s Prokopem chtěli nechtě vpisovali, lze zhruba rozdělit na dvě tendence (když necháme stranou hry pojaté čistě „literárně“, jako dialogizované recitace básnických textů): tendenci k inscenaci nadreálných představ a dějů a tendenci k artaudovskému rituálu, pokoušející se obnovit divadlo v jeho bezprostředně magických – a očištných – funkcích. S Prokopem jsme rázem hledali jakousi třetí cestu, ve svých librettech i ve svých inscenačních pokusech. Nedílná snaha o básnické zhmotnění našich vnitřních představ a o vytvoření divadelního souboru co přátelské „komuny“ nás vedla i ke spojení zájmu o divadelní obrazy s důrazem na společný prožitek jejich vytváření, co bezprostředně probíhajícího děje-obřadu sdíleného zároveň jeho účastníky a publikem. I když nám byl cizí artaudovský mýtus návratu k očištným funkcím obřadu a jeho schopnosti přispět k radikální proměně – obnově – světa a mravů, a třebaže pro nás ke

společné tvorbě představení patřil i humor a voskovcovsko-werichovská chuť „mít spolu srandu“, hledali jsme v divadelní činnosti i jedinečné básnické dobrodružství a nový, nebo aspoň zvláštní a osobitý způsob lidské realizace, včetně nových vztahů mezi jedinci a celkem, který spolutvoří. Spojovali jsme tak i Effenbergerův důraz na „kritické funkce imaginace“ s původním surrealistickým romantismem (nebo spíš s jeho novou verzí), stejně jako nám v našich scénických projektech neprestalo za humorem jít o básnické tajemství. A to rovněž oproti Osvobozeným; kde jejich vstupy do hry měly převážně ironizující, „antiiluzivní“ povahu a jejich spoludílení jevištního „obřadu“ (proslulé předscény) se odehrávalo hlavně v intelektuální rovině, šlo nám při společné tvorbě scénických situací spíš o magický prožitek, blízký našemu prožívání jistých situací ve skutečnosti a uchovávací tajemnou dimenzi i humoru, který se na nich podílel. Tajemství samo pro nás přitom mělo odstín pouhé pošetilosti, přítmí, v němž jsme po něm tápali, nás nemělo dovést až k ohňům původního barbarství, které chtěl na scéně znovu zažehnout Artaud; chtěli jsme se v něm dotknout jen vlastní předčasné a pošmourné, ale milé „senility“, která byla i nejjistějším tmelem celého našeho společenství.

Kromě materiálů spjatých s naší vlastní společnou „praxí“, jak jsou tu shromážděny, se k našim představám o divadle vztahuje i řada „odtažitějších“ textů, v nichž jsme si je upřesňovali skrz konfrontaci s jinými divadelními projevy: můj dost jurodivý traktát o Vlastovi Burianovi, uveřejněný ve stejnojmenném sborníku², články, které jsem publikoval v Divadelních a filmových novinách, Prokopovy studie Divadlo a obraznost ze sborníku *Surrealistické východisko*³

2 Antonín Král, Petr Král, *Vlasta Burian*, Orbis, 1969. Text jsem později přepsal do nové, čitelnější verze, existující zatím jen v rukopisu.

3 Čs. spisovatel, 1969.

a rukopisná Rozpornost surrealismu a divadla, přečtená na jaře 1968 v pražské Městské knihovně, v rámci přednáškového cyklu Surrealismus a Umění. Taky náš společný článek o Werichovi, který už obsahuje i zárodek mé pozdější knížky o V + W⁴; psali jsme jej pro slovenský časopis Film a divadlo, kde vyšel tak zmrzačen, že z toho vznikla celá zdlouhavá polemika mezi námi a pány Kafkou otcem (Františkem) a synem (Vladimírem), kteří objednávku a uveřejnění článku zprostředkovali. Příznačně pro náš tehdejší životní styl šlo zároveň o další (snad i závěrečnou) epizodu perfidního společenského vztahu, který jsme s dotyčnými udržovali hlavně pro jeho komiku a proto, abychom jej rozehráli do zvláštní, šarmantně připitomělé operety (zábavné jistě už příjmením našich „partnerů“).⁵ Ve všech našich článcích a studiích lze nalézt i svědectví o našem kritickém vztahu k dobové divadelní aktualitě, dramaturgické nebo inscenační; to však měla být hlavně příprava k té podstatnější polemice, již jsme s ostatními mínili vést svou vlastní, odlišnou divadelní praxí. I tím „privátním“ charakterem, který jsme jí mínili uchovat... Ta ovšem, jak už řečeno, skončila nedlouho po tom, co začala, a nejenom pro odpor dozorčích orgánů. Inscenaci konečně verze své hry jsme sice při prvních zkouškách stačili dost podrobně rozpracovat, jak o tom svědčí dochované režijní poznámky, vlastní zkoušení však nakonec vzalo za své na jednom z výletů, které pro nás od něj byly neoddelitelné, ale jejichž proradný samospád je tentokrát vsáknul navždy.

Všechno nicméně nezmizelo, v obou libretech i v našich komentářích je naše divadelní koncepce a – snad – iniciativa dál přítomná aspoň potenciálně. Při její teoretizaci jsme ovšem od počátku měli největší potíže s formulací toho nejpodstatnějšího: té samozřejmosti

4 *Voskovec & Werich čili Hvězdy klobouky*, Gryf, Praha, 1993.

5 Dotyčný článek – než jsem jej zapracoval do zmíněné knihy – jsem později přepsal do nového textu a uveřejnil jej samostatně v *Plamenu* (č. 11, 1964).

a „magické reálnosti“ („reálné přízračnosti“) divadelního projevu, vymykající se jak realistické popisnosti, tak artistní důvtipnosti a na níž jsme trvali zcela zásadně – kterou ale mohla upřesnit až vlastní inscenace. Problém, k němuž jsme se vraceli společně i každý za sebe, nakonec zvláště přesně shrnul Prokop: „Fyzická a psychická přítomnost herce na jevišti by neměla být neustále korigována a kontrolována apriorní záměrností režisérské a autorské zvučle, ale měla by být bezohledně reálná, stejně jako všechny pohyby, gesta a repliky, kterými se projevuje. Herec by na sebe neměl upoutávat pozornost mistrovstvím, s jakým ovládá prostředky své profese, ale samozřejmostí své jevištní existence, v níž by se co nejméně měla objevovat jakákoliv exaltace či gestikulace, ať už intelektuální či výrazová. (...) Pro režiséry a herce, kteří v tomto případě nemohou být pouhými dobrými znalci svého řemesla, ale musí mít sami přinejmenším stejně svobodnou imaginaci jako autor, je rozhodující, aby během zkoušek a během představení v sobě dokázali neustále obnovovat pocit vzniku, v němž se jedině může imaginace projevit ve své přirozené síle a autenticitě. V možnosti obnovovat tento pocit vzniku v průběhu zkoušek a během představení vidím zároveň jeden z největších problémů, který nelze řešit teoreticky, ale jedině prakticky...“⁶

Snad stojí za to uvést navíc i konkrétní postupy, které jsme při zkouškách uplatňovali a které k duchu naší hry – a k naší představě básnický niterné, ale věčné podívané – dávají i první metodologický a stylistický klíč. Soustředili jsme se hlavně k tomu, aby inscenace brala dál textu hry půdu pod nohama a přidávala k němu další matoucí echa, další zóny trapného i nevýslovného ticha, klíčící zároveň zárodky nových konkrétních dění. Využívali jsme k tomu hlavně principu odbočky a principu vnitřní akce: postavy, pokud právě nic neříkaly (někdy ale i tehdy, když mluvily), se ztrácely ve

6 Rozpornost surrealismu a divadla, op. cit.

snivém bloumání po scéně nebo v umanutých hrách s předměty, jejich zásahy do akce do ní zas nečekaně vnášely i náznaky skrytého dění, které probíhalo jen v nich, jako v neznámém zákulisí viditelných situací: jeden jako by se snažil uplatnit žert, na nějž si náhle vzpomněl – a vzápětí si to zas rozmyslel –, jiný jako by se zničehonic rozechvěl tesknou ozvěnou dávné potupy... Bujení drobných nehod a „akcidentů,“ k nimž oba postupy vedly, nezdůrazňovalo pouze básnickou dimenzi hry (proti psychologické a dramatické) a její nesymbolickou konkrétnost; odpovídalo rovněž roztržitosti a „odepičtění“ našich vlastních životů, jejich vyvázání z historie a odklonu od osudových příběhů k nahodilosti pouhých anekdot. To jsme ale nejspíš v době vzniku hry sotva tušili.

Divadlo, jak jsme si je představovali, bylo jistě od začátku taky neuskutečnitelný sen, jenž mohl existovat a naplnit svůj smysl jen ve stavu dráždivého (a provokativního) básnického „projektu“. Odehrávalo se především na přenosném jevišti v našich hlavách, v našem vidění okolní skutečnosti a v jeho vzájemném sdílení, jímž jsme horlivě plnili jedinou roli, která nám opravdu připadla: roli perfidních *pozorovatelů* zestárlých dějin, na jejichž okraji jsme se v ní spontánně zahlídli při jednom náměsíčním výletu do mlází u Máchova jezera. Řečeno Prokopovými slovy, „dovedeme-li si vytvořit poměrně přesnou představu o divadle, do něhož bychom rádi dnes a denně vstupovali, (...) nestává se tím ještě nic, co by existenci takového divadla vytvářelo. A přece takové divadlo nepřetržitě existuje. Respektive jsme schopni si je kdykoliv vytvářet, alespoň v soukromém měřítku. Dřevěná bedna, uzpůsobená tak, abychom se do ní mohli pohodlně posadit, má malé okénko s opnou, kterou je možné zevnitř kdykoliv pomocí šňůrky vytáhnout právě tak rychle, jako zase spustit. Nechme se v ní zatlouct. Stačí, aby nás někdo v takovém zařízení posadil k rodinné večeři, do tramvaje, mezi fotbalové fanoušky, do kterékoli kanceláře nebo do samého středu milostného rozhovoru. Kdykoliv dostaneme chuť,

povytáhneme oponu. Nemusíme se dívat dlouho, ani příliš často. Unikly by nám totiž skutečné souvislosti. Právě ty podstatné, které se skrývají našemu chápání za jeho navyklými kauzálními řadami. Jen musíme dát pozor, aby nás naši herci nezpозorovali. Začali by se snažit být, jací nejsou, začali by hrát a bylo by po představení.“⁷

Ale kdo ví; pořád se ještě může stát, že to někdo vezme za nás a divadlo v Hasičské zbrojnici opravdu založí.

P. K.

7 Divadlo a obraznost, op. cit.

Petr Král a Prokop Voskovec **Zaprášené jeviště**

Ilustrace na obálce A. H. Bakker Korff
(Everett Collection/Shutterstock.com)
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 20. 11. 2020

ISBN 978-80-274-1187-0 (epub)
ISBN 978-80-274-1188-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-1189-4 (prc)